

Juhtkiri

Kas nagu aksakallid auulis või siis riigihange

Huvitav, kas keegi peab arvestust selle üle, kui palju raha on juba kulutatud ja kulutatakse veel Eestile presidendi leidmiseks? Ainuüksi laupäevane valimiskogu läks maksumaksjale ümmarguselt 130 000 eurot maksma. Aga see on kõõmes võrreldes mõttetult kulutatud aja ning rahapakiga, mis võitluses riigipeatooli pärast aprillist tänaseni tulude lastud mõttetute debattide, kohtumiste, meelegaheaks pakutavate einete ja mille kõige peale. Milleks kogu see sõu, kui nüüd istub kokku Riigikogu vanematekogu ja otsustab asja paari päevaga ühes kabinetis ümmarguse laua taga ära?

Kohe alguses oleks võinud nii olla, et aksakallid tulevad kokku, lasevad tassi teed serveerida, siluvad habet ja otsustavad hüva nestet rüübates: „Teeme seekord Madis X-ist parteide ülese-välise presidendi!“ Punkt ja valmis – ei mingit allkirjade kogumise mängu ega valimistega jokatamist, asjatust rahakulutamisest rääkimata.

Põhimõtteliselt nii see nüüd ju sünnibki. Ainult selle vahega, et vanematekogu valib küll välja ühe nime ja otsustab siis, et valitud nime taha tuleb 68 riigikogulast, kes töötavad pühalikult, et valimistepäeval hääletavad nemad kindlalt (ausõna!) väljavalitu poolt.

Milleks see hääletamise mäng veel? Kõik ju teavad, et Riigikogu liikme ausõna ei maksa tegelikult hiire mustagi ja nii võib kõik taas umbe joosta... Laupäeval täishoolt tupikus peatunud presidendivalimiste ralli esimene etapp kinnitas seda: mingid kokkulepped, ausõnad ja koostöölubadused ei pidanud üheski variandis.

Küsigem siinkohal: kas olekski pidanud pidama, kui valimisi nimetatakse salajasteks ja demokraatlikeks? Kui on salajased ja demokraatlikud, siis ei saa ju olla mingeid eelnevaid kokkuleppeid ja südametunnistusega vastuollu minevaid siduvaid lubadusi. Eesti presidendi valimine ei ole nagu afgaani pulm, kus pruut teeb, mida vanemad ütelnud.

Nii polegi selles, et Eesti ei saa presidenti, süüdi õnnetud poliitikud, vaid seaduseandjad, kes panid 24 aastat tagasi kokku presidendi valimise seaduse, millega prooviti takistada ühe mehe, Arnold Rüütli, pürgimist riigipeaks. Toona sinna ömmeldud needus kehtib tänaseni, kuigi Rüütel sai ikkagi korraaks ka presidendiks ja rohkem enam ei kandideeri.

Sellest tulenevalt oleks mõistlik:

- otsustada presidendi küsimus Riigikogu vanematekogus nii, nagu seda teevad aksakallid auulis;
- kuulutada presidendi kohale välja riigihange;
- kui need kaks moodust ei sobi, anda valimisõigus üle rahvale. Saagu või sandim, aga on vähemalt töökindel ja aus.

Ajaleht 5 aastat tagasi

Presidendi valimiste eel

Presidendikandidaat Indrek Tarand 25. augustil 2011 Nädalises: „...Kuna praegu ei ole riigi rahaline seisukord kõige roosilisem, tuleks kohe ka märkida, et presidendi otsevalimised nõuaks riigilt edaspidi täiendavate kulutuste kandmist. Kuid miks me ei võiks kulutada pisut rohkem selleks, et rahvas saaks senisest rohkem oma riigi asjades kaasa rääkida.“

Kes on nii kirjutanud? See on väljavõte Toomas Hendrik Ilvese 1999. aastal kirjutatud artiklist. Selles väitis ta, et Eesti riigis võiks presidenti valida rahvas ja võiks korraldada rahvahääletuse põhiseadusega kehtestatud valimiskorra muutmiseks.

Ilvese toonane kirjatükk on ehe näide sellest, kuidas

juba 12 (täna 17 – toim) aastat tagasi tunnetati ühiskonnas vajadust kaasata rahvast rohkem poliitilistesse otsustesse, ometi on kõik jäänud sinnapaika.

Põhjusti me ei tea, nagu ka seda, miks mõnest soakast idee pooldajast on saanud hiljem meelemuutja või lihtsalt vaikija. Nukker teadmatust meie lähiloo arengute kohta. Kas varsti katab seda kõike ka veel arhiivitolm?

2003. aastal jõuti koguni nii kaugele, et 71 Riigikogu liiget, nende hulgas Siim Kallas, Ene Ergma, Sven Mikser, Märt Rask, Jürgen Ligi ja paljud teised, algatasid eelnõu presidendi valimiskorra muutmiseks/.../

Mis aga sai? Eelnõu pandi kalevi alla. Suuremat silmakirjalikkust ja kodanike tüssamist annab Eesti ajaloost otsida.“

Südamelt ära

Trump ja Clinton – kas tõesti paremaid kandidaate ei leitud?

Siim Jõgis

Paralleelselt presidendivalimistega (valimatajätmisega) Eestis püüavad kaks kandidaati riigi kõrgeimat ametit ka Ameerika Ühendriikides. Eesti aja järgi ööl vastu teisipäeva toimus selle võidujooksu üks olulisi vaheetappe ehk esimene teledebatt. Donald Trump ja Hillary Clinton läksid vastamisi Hofstra ülikoolis New Yorgi osariigis.

Televisiooni ja interneti vahendusel jälgis seda debatti hinnanguliselt 100 miljonit inimest. See on presidendidebattide rekord Ameerika Ühendriikides. Mõned ülevaloldud öötunnid olid seda igati väärt, et jälgida sõnalahingut, mis läks kohati päris tuliseks. Poolteist tundi kestnud debati vältel võeti läbi põhilised teemad nagu töökohtade loomine, USA roll NATO-s, rassiküsimused ja USA riiklik võlg. Ohku jäid küsimused, kas Trump toetas Iraagi sõja algatamist, kas kliimamuutused on hiinlaste loodud müüt USA majanduse konkurent-sivõime vähendamiseks ning miks väitis Trump, et Barack Obama ei ole sündinud USA pinnal.

Kohati jäi mulje, et kandidaatidel jääb aega väheks. Mõlemad väitlejad tahtsid

rääkida pikemalt kui lubatud, segati teineteisele vahele ning järgiti enda narratiivi, pööramata tähelepanu väitlusjuhi suunistele. Ma ei kadesta kohe üldse debati moderaatori Lester Holti tööd.

Arrogantsema ja jultunuma mulje jättis sealjuures Trump. Tema segas Clintoni jutule vahele nii kuidas heaks arvas. Aga vähemalt suutis ta hoiduda nimetamast Clintonit “Kelm Hillary’ks” nagu ta tavapäraselt oma ülesastumistel teeb. Kohati läksid Trumpi sõnavõtt nii teravaks, et Clintonil ei avanenudki võimalust oma seisukohta selgitada. “Mul on tänase õhtu lõpuks tunne, et mind süüdistatakse vist kõiges mis võimalik,” ütles Clinton ühel

Kohati läksid Trumpi sõnavõtt nii teravaks, et Clintonil ei avanenudki võimalust oma seisukohta selgitada.

hetkel. “Miks ka mitte,” vastas Trump arrogantselt.

Kohe pärast väitlust läksid internetis ja ajakirjanduses lahti arutelud selle üle, kes debati võitis. Loomulikult teatasid mõlemad osapooled, et just nemad said paremini hakkama. Trumpi Twitteri leheküljel avaldas säutsu, et meediakanali CNBC korraldatud küsitluses leidis 61 protsenti vastajatest, et võitja oli Trump. Clintoni Twitteri konto jagas see-eest CNN-i küsitlust, millest tuleb välja, et 62 protsenti vastanutest pakkus väitluse võitjaks Clin-

tonit. Võta nüüd siis kinni. Ega võitja selgitamine olnudki eesmärk omaette. Mõlema kandidaadi eesmärk oli veenda ameeriklasi, et teisipäeval, 8. novembril toimuvatel valimistel tuleks hääletada just tema poolt.

Üle mitme valimistsükli on tunda, et USA presidendivalimistel lähevad vastamisi kaks kandidaati, kes on tõepoolest teineteisest erinevatel seisukohtadel. Näiteks varem ei ole teemaks kerkinud USA panus NATO-sse. Nüüd on Trump selle küsimuse üles võtnud. Varem ei ole ükski kandidaat tahtnud ehitada müüri USA-Mehhiko piirile. Trump on selle ettepanekuga lagedale tulnud. Erisusi on veel.

Minul ei ole kummagi kandidaadi osas selget eelistust. Pigem paneb see mõtlema, kas tõesti ei ole Ameerika Ühendriikide 320 miljoni elaniku seas

paremaid valikuid presidendi ametisse kui Trump ja Clinton. Aga üks asi häirib mind Trumpi puhul eriti. See on tema hüüdlause “Teeme Ameerika uuesti suureks” ehk inglise keeles *Make America Great Again*. See vihjab justkui, et vastused USA ühiskonna tänastele probleemidele peituvad kuskil ajaloos. Kuskil aastate taga on Suur Ameerika, mida Trump nüüd taga igatseb. Teades, missuguseid probleeme ja õudusi USA ajaloost leida võib, mina küll sealt tulevikkuvaatavaid lahendusi otsima ei läheks.

Foto ja tekst: SIIM SOLMAN

Päevapilt

Hagudi külje all juhtunud õnnetus tuli kahtlaselt tuttav ette. Kahe nädala jooksul on Eestis kolm analoogset õnnetust juhtunud, mille põhisüüdlane on veoautode kehvas seisus rehvid.

Küsitlus

Mida arvate sellest, et presidenti ei valitud?

Olli, ettevõtja: Minu meelest olid need valimised kummalsed. Meil on kolm head kandidaati. Rahvast peaks rohkem kuulama.

Tarvi, rehvitestnik: Tsirkus. See ei ole normaalne, et Eesti ei suuda valida presidenti. Ma ei näe nende kandidaatide seas ka kedagi õiget.

Kairit, müügiesindaja: See tähendab, et Eesti on allakäigu rajal. Lootsin, et Kallas ei saa. Sel aastal ei olnudki ühtki tugevat kandidaati.

Pille, iluteenindaja: See on rohkem erakondadevaheline võitlus kui presidendivalimised.

Peeter, projektijuht: Väga tore. Minu meelest ei ole presidenti kui institutsiooni üldse vaja. Seda raha oleks võimalik märksa paremini kasutada.

Kelly, õpilane: Järelikult olid ikka halvad kandidaadid, et ei suudetud valida. Mina oleksin eelistanud Helmet.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Politseiteated

Kohila vald

20. septembril kell 18.53 tõmmati käest 69-aastast meest ning lõhuti taluhoo-ne välisuks. Kahtlustatavana peeti kinni 44-aastane mees.

18. septembril kell 16.47 avastati, et Kohila alevis Lõuna tänaval on asutuse ruumidest varastatud alkohoolseid jooke ja hügieenitarbeid. Kahju on 577 eurot ja 61 senti.

24. septembril kella 6 paiku avastati, et Vilivere külas on hoovist varastatud murutraktor McCulloch. Kahju on 1500 eurot.

Märjamaa vald

22. septembril kella 19 ajal löödi Märjamaa alevis majas omavahelise tüli käigus 74-aastast naist. Kahtlustatavana peeti kinni 50-aastane mees.

22. septembril kella 19 paiku avastati, et Sipa külas on kõrvalhoonest varastatud jalgratas, 50 liitrit diislikütust ja alkoholi. Kahju on 1250 eurot.

23. septembril kella 9 paiku avastati, et Sipa külas on lukustamata kuurist varastatud paadimootor Suzuki, kajalood, paadipump ja aiakäru. Kahju on kokku 1650 eurot.

Liiklusõnnetus Haugi lähedal

Eile kell 13.05 sai häirekeskus teate, et Tallinna-Rapla-Türi maantee 41. kilomeetril on juhtunud liiklusõnnetus.

Esialgsel andmetel liikus veok Scania Tallinna poolt Rapla suunas, kui selles purunes lauges kurvis rehvi. Veok kaldus seetõttu vastassuunavööndisse, kus põrkas kokku vastu tulnud kaubikuga ning sõitis teelt välja. Veoki juht saadi kella 14.50 ajal kabiinist kätte ning anti kiirabi hoole alla. Kaubiku juht õnnetuses vigastada ei saanud.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Lõke tänaval

25. septembril kella 14.34 paiku käisid päästjad kustutamas lõket Kohilas Ääre tänaval.

Lääne päästikeskus

Üle-eestilised künnivõistlused taas Kehtnas

Siim Jõgis

Eesti künnimeistri- võistlused on pika ajalooga traditsioon. Eeloleval reedel ja laupäeval toimuvad need teist aastat järjest Kehtnas koos Tehnika Teeviit 2016-ga. Ürituse üks korraldajaist Marko Valgma ütles, et Eesti künnimeistrivõistlused ja Tehnika Teeviit täiendavad teineteist. “Mõlemad on ju seotud rasketehnikaga,” ütles ta.

Korraldajatel on praegu kibe kiire, et kõik õigeks ajaks valmis saada. Samamoodi võistlejatel. Näiteks toimub reedel uunik-tractorite proovikünn. Viimastel päevadel enne üritust valmistatakse masinaid ette ning põllule lähevad need piltlikult öeldes värske värviga, ütles Valgma.

Eesti künnimeistrivõistlused on pika ajalooga traditsioon. Fotomeenus eelmisest aastast. Foto: SIIM SOLMAN

Laupäeval toimub aga pulling ehk traktorite veotõmbevõistlus. “See on tehnikahuvilistel vere kõvasti käima tõmmanud,” ütles Valgma. Masinaid ehitatakse ja valmistatakse ette spetsiaalselt just selleks võistluseks. Huvitav vaatemäng saab olema kindlasti

hobukünnivõistlus, mille õnnestumiseks on tänavu ära tehtud märksa mahukam töö kui aasta tagasi. Osalejaid tuleb neli kuni kuus.

Kõige tähtsam osa on aga Eesti künnimeistrivõistlused, mis peetakse kolmes kategoorias – noorte-, vaba- ja

meistriklass. Meistriklassis võistlevad oma ala spetsialistid, aga vabaklassis saavad kätt proovida sisuliselt kõik huvilised. Ainult künnireeglid peavad selged olema. Praeguseks on ennast registreerinud kolmteist võistlejat ning kaks võivad veel lisanduda.

Valijamehed olid presidendi valimata jäämise pärast pettunud

Siim Jõgis

Nüüd on presidendi valimisega ummikusse jooksnud nii Riigikogu kui ka valimiskogu. Teatavasti jäi möödunud laupäeval president valimiskogus valimata, sest ükski kandidaat ei saanud vähemalt pooli häältest.

Rapla maakonna valijamehed olid pettunud, et valimiskogu laupäeval oma tööd ära ei teinud.

Märjamaad esindanud Urmas Kristal ütles, et presidendi valimatajätmine oli valimiskogus ebaõnnestumine. “See oli poliitiline otsus. Ma ei usu, et omavalitsustest tulnud valijamehed lasid teises voorus valged sedelid kasti,” sõnas ta. Tema hinnangul oli

tühjade lehtede valimiskasti laskmine erakondlik mäng, sest konsensust ei leitud. “Olin kaks nädalat enne valimiskogu istungit pidevalt telefoni otsas seda teemat arutamas. Minu eesmärk oli saada president valitud,” sõnas Kristal.

Ta ütles, et teises voorus väga häid valikuid alles ei olnud. Esimeses voorus andis ta oma hääle enda sõnul Marina Kaljuranna poolt. Selgelt olid Märjamaa volikogu soovitusel välistatud Mart Helme ja Mailis Repsi toetamine. Ka Siim Kallas oli selles nimekirjas tagapool ning sedasi jäigi üle hääletada vaid Allar Jõksi poolt. Teises voorus tühja sedelit ta kasti ei lasknud, kinnitas Kristal.

Ka Kehtna valla esindaja Eno Hermann ei olnud laupäevase tulemusega rahul. “Olgugi et sellisest võimalusest räägiti, aga uskuda küll ei tahtnud. Mul on siiralt kahju, et president jäi laupäeval valimata,” ütles ta. Teises

voorus kandideerinud Jõks ja Kallas ei olnud tema sõnul hea valik, kuid oma valiku ta nende vahel tegi. Valget sedelit Hermann enda sõnul kasti ei lasknud, kuid seda, kelle poolt ta hääle andis, ei soovi ta avaldada. “Enda päevast on ka kahju. Läksin sinna heade mõtetega, aga välja tuli halvasti,” ütles Hermann.

Järvakandi volikogu esindaja Marko Matson ütles, et presidendi valimata jätmist ei saa lugeda valimiskogu ebaõnnestumiseks. Küll aga oli tema sõnul pettumust valmistav osa erakondade kokkumäng, mille tulemusena ei saanud kumbki kandidaat teises voorus piisavalt hääli. Enda sedelit Matson teises voorus tühjaks ei jätnud.

“Nii palju kui sain, arutasin seda vaheajal volikogu liikmetega ja leidsime sobivama kandidaadi,” sõnas ta. Esimeses voorus toetas ta Järvakandi volikogu soovitusel Marina Kaljuranna kandidatuuri.

Vana-Vigala vabatahtlik tuletõrjeselts sai tubli rahasüsti

Siim Jõgis

Vana-Vigala vabatahtlik tuletõrjeselts saab Raplamaa Partnerluskogult 100 000 eurot toetust, et nüüdisajastada oma depoo. Renoveerimisega plaanitakse heal juhul algust teha juba sel aastal ning plaanide kohaselt peaksid tööd valmis saama 2017. aastal.

Raplamaa Partnerluskogu arendusjuht Iris Haiba selgitas, et Vana-Vigala tuletõrjedepoo kaasajastamise projekt osales kevadises taotlusvoorus. Kuni 100 000-eurosele toetusele kandideeris toona 37 taotlust. Vana-Vigala tuletõrjedepoo hinnati selles kategoorias esikoha vääriliseks projektiks. Plaanis on renoveerida terve hoone. Eriti oluline on sealjuures korralike põrandate väljaehitamine, et 30-tonnine masin saaks depoose sisse sõita.

Raplamaa Partnerluskogule esitatud taotlust aitas koostada Vigala abivallavanem Gerly Puusepp. Ta rääkis, et depoohoone puhul on tegemist

Korraldajad ootavad reedel ja laupäeval Kehtnasse 3000-4000 inimest. Aasta aega tagasi jäi see number 2500 peale. “Sel aastal oleme paremini korraldanud ja eelmisest aastast on inimestel positiivne emotsioon olemas,” ütles Valgma. Nagu vabaõhuürituste puhul ikka – huviliste arv sõltub palju ka ilmast.

Kindlasti peaks huvi pälvi- ma VIP künnivõistlus, millest on lubanud osa võtta maaeluministeri kantsler Illar Lemetti, Kehtna vallavanem Indrek Kullam, ajakirjanik ja saatejuht Jüri Aarma, majandusajakirjanik Peeter Raidla, laulja Mait Maltis, Põlumeeste Keskliidu president Tõnu Post, Missis Estonia 2015 Kristina Zara-Matros, kirjanik Kati Saara Vatmann ja laulja Brigita Murutar.

Põnevust pakub ka Tehnika Teeviit, sest masinaid lihtsalt ei näidata, vaid nendega tehakse demoesinemisi. Nii saab näha põllumajandustehnika, rasketehnika, veotehnika, Kaitseliidu ja päästeameti demonstratsioone. Näiteks saab näha automaatroolimist ehk seda, kui traktorile antakse GPS-koordinaadid ette ja ta sõidab ise tööd tegema.

metsamajandi vana garaažiga, kus ei ole aastaid vajalikke renoveerimistöid tehtud. Ühe uuendusena lisatakse hoonele põrandasoojendus, et paakides olev vesi talvel ära ei külmuks. Partnerluskogult saadud 100 000 eurole lisandub omaosalus 29 834 eurot. Puusepp ei osanud veel öelda, kust see raha täpselt tuleb, kuid ühe partnerina nimetas ta päästeametit. Renoveerimistööde hankel väljakuulutamine on praegu ootel, kuid ideaalse stsenaariumi korral võiks Puusepa sõnul töödega algust teha juba sel aastal. “Palju sõltub ka ilmast. Kui miinuskradid tulevad peale, siis tänavu ehitustöid alustada ei saa,” sõnas Puusepp.

Vana-Vigala vabatahtliku tuletõrjeseltsi nimekirjas on praeguse seisuga kaksteist liiget. Vabatahtliku tuletõrje garaaži ning varustuse uuendamine ja täiendamine on välja toodud ka Vigala valla 2016. aasta eelarveprojekti seletuskirjas.

Rapla maakonda rajatakse kolm uut tervisekeskust

Stina Andok

Valitsus kinnitas septembris esmatasandi tervisekeskuste investeeringute kava, mille järgi peaksid juba 2018. aastal alustama tööd 15 tervisekeskust. Nende hulgas ka tervisekeskused Raplas, Kohilas ja Märjamaal.

Kohila ja Märjamaa vald ning SA Raplamaa Haigla taotlesid sotsiaalministeeriumi kaudu Euroopa Regionaalarengu Fondist toetust investeeringute tegemiseks, et tagada kättesaadavad ja nüüdisaegsed esmatasandi teenused.

Esmatasandi tervisekeskuste kaasajastamise määruse kohaselt toetatakse esmatasandi tervisekeskuste ehitamist tõmbekeskustes selleks, et parandada inimeste juurdepääsu teenustele ja vähendada sellega tervisealast ebavõrdsust, aidates sel viisil inimestel tööhoives püsida ja sinna naasta.

Kinnitati kokku 59 projekti

Toetuse saamiseks esitati Eestis 59 projekti, mis kõik kaheks kiideti ning kinnitati

investeeringute kavva. Rapla maakonnast esitati kolm projekti: Märjamaa, Kohila ja Rapla.

Sotsiaalministeerium on seadnud eesmärgi, et juba 2018. aasta lõpuks on valminud esimesed viisteist esmatasandi tervisekeskust. Samuti kutsus sotsiaalministeerium kokku töörühma, mis töötaks välja esmatasandi organisatoorse mudeli arengusuunad. Komisjoni ülesanne oli hinnata projektide mõju seatud eesmärkide saavutamiseks, selle põhjendusi, kuluefektiivsust ja suutlikkust projekti ka reaalselt ellu viia. Töörühma ülesandeks sai aga eesmärkide sõnastamine ning tegevuskava paika panemine, mis soovitud arengut toetaks.

Taotluse võis esitada tervisekeskuste rajamiseks tõmbe-

keskustesse, mis jagunevad vastavalt esmatasandi tervisekeskuste kaasajastamise määruse lisas 1 sätestatule piirkondlikeks ja kohalikeks. Piirkondlik on tõmbekeskus, kus paikneb esmatasandi tervisekeskuse tegevuskoht, ja kohalik on tõmbekeskus, kus paikneb tervisekeskuse teine tegevuskoht. Nii Rapla, Kohila kui ka Märjamaa on hinnatud piirkondlikeks tõmbekeskusteks.

Kahe aastaga uued keskused püsti

Spetsialistid on kinnitanud, et kõik esitatud projektid on jätkusuutlikud ning 39 taotlejat on märkinud, et soovivad oma keskuse valmis saada aastal 2018. Kas see ka õnnestub, sõltub sotsiaalministeeriumi meediasuhete nõuniku Karel Hanni sõnul tööde planeerimisest. Üldine nõue on, et tervisekeskused oleksid valmis 2023. aastaks.

Vähemalt 15 tervisekeskuse tööle asumine 2018. aastal tagab suurema euroraha sisesevoolu. „Kui me selle nõude täidame, saab Eesti euroraha juurde, mida saame kasutada teiste projektide tarvis,“ selgitab Hanni. Kui ka 15

tervisekeskust ei alusta 2018. aastal, ei muutu midagi juba esitatud projektide rahastamise osas, vaid see mõjutaks ainult lisaraha saamist.

Kõik Rapla maakonna taotlejad on seadnud oma esialgseks eesmärgiks saada uued tervisekeskused valmis hiljemalt 2018. aasta lõpuks. SA Raplamaa Haigla juhataja Kaire Adamsoo kinnitab, et Raplamaa haiglal on plaanis esitada taotlus rahandusministeeriumile ning haiglal on olemas vajalik omaosalus. SA Raplamaa Haigla esitatud projekti maksumus on märgitud 1 761 147 eurot, millest 1 099 199 on suurim projektile eraldatav summa. Projekti elluviimisel saab Rapla esmatasandi tervisekeskuse uued ja rekonstrueeritud ruumid Raplas aadressil Alu tee 1.

Kohila vallavanem Heiki Hepner kinnitas samuti, et taotlusega soovetakse kohe edasi minna ja esialgse plaani kohaselt peaks uus tervisekeskus valmima 2018. aasta teises pooles. Valla arendusnõuniku Inna Laanmetsa sõnul on omaosalusega arvestatud valla investeeringute kavas hetkel aastaks 2017, mis uue

eelarve koostamise käigus jaguneb tõenäoliselt kahe aasta peale. Kohila valla esitatud projekti kogumaksumus on 1 187 382 eurot, millest 596 442 on suurim projektile eraldatav summa. Projekti tulemusena rekonstrueeritakse tervisekeskus Kohila ETTK peahoones aadressil Tööstuse 5.

Märjamaa vallavanem Villu Karu teatas, et ka Märjamaa vald on otsustanud taotlusega kohe edasi minna ja 2018. aasta lõpuks tervisekeskuse valmis saada. Siiski nentis ta, et praeguses staadiumis on täpselt lõpptähtaega kehtestada. Nii valla arengukavas kui ka eelarvestraategias on omaosalusega arvestatud. Märjamaa valla esitatud projekti kogumaksumus on 877 300 eurot, millest 597 374 on suurim projektile eraldatav summa. Projekti tulemusena saab Märjamaa haigla juurdeehituse aadressil Lauluvaljaku 26, Veski tänava suunas.

Omaosalus on 25%

Sotsiaalministeeriumi hinnangul vastavad uued tervisekeskused senisest paremini vananeva rahvastiku vajadustele ning järjest enam

pannakse rõhku krooniliste haiguste jälgimisele. Tervisekeskustesse koondatakse põhiteenustena perearsti ja -õe, füsioteraapia, ämmaemandaabi ja koduõenduse teenused ning sõltuvalt vajadustest ka teisi spetsialiste.

Nüüdisaegsete tervisekeskuste loomiseks said toetust taotleda kohalikud omavalitsused, haiglavõrgu arengukava haiglad, perearstid ning eriarstiabi osutajad, kelle ruumides juba praegu perearstid töötavad. Euroopa Regionaalabi Fondi toetuse kogusumma on 85 191 250 eurot, mis koos 25% omafinantseeringuga moodustab 113,6 miljoni euro suuruse investeeringu esmatasandi tervisekeskustesse kogu Eestis.

Toetuse maksimaalne summa on arvestatud nimistute järgi. Kolme nimistuga tervisekeskust toetatakse maksimaalselt 583 000 euroga ja kuue nimistuga tervisekeskust 925 000 euroga.

Kõik investeeringute kavva kantud 59 projekti esitajad peavad tervisekeskuse loomiseks mõeldud toetuse saamiseks järgmise poole aasta jooksul esitama täiendava taotluse rahandusministeeriumile.

Viirushaiguste hooaeg on alanud

Stina Andok

Rapla perearstikeskuse perearsti Kadri Luga sõnul on viirushaiguste levik sel sügisel tavapärase ning nii nagu igal aastal, on septembris suurenenud viirushaigustesse haigestumine.

Tänavu on Rapla perearstikeskusesse pöördunud inimesed peamiselt köha, nohu, hääle käheduse, üldise halva enesetunde ja nõrkuse tõttu. Kõrget palavikku enamasti haigusega kaasnenud ei ole. Et sellised tervisehäda inimesi ei tabaks, soovib Luga esmalt järgida tervislikke eluviise, toituda tervislikult ja mitmekülgsest ning vältida liigset stressi. Tähtis on hügieenireeglite järgimine nagu käte pesemine, nuuskamise ühekordsete pabertaskurätikute kasutamine ning taskurätikusse või varrukasse aevastamine.

Kui on juba ilmnenud esimesed haiguse sümptomid, soovib Luga inimestel tingimata kodus püsida, et vältida teiste inimeste nakatumist. Kodus olles peaks

Foto: doctormurray.com

haige inimene puhkama, regulaarselt tube tuulutama, tarbima piisavalt vedelikku ning tarvitama vastavalt sümptomitele sobivaid käsimüügiravimeid.

Lasteaias käivate laste vanemad peavad Luga sõnul arvestama, et lapse immuunsüsteem alles areneb ning laps võib haigestuda sagedamini kui täiskasvanu. Haiguse sümptomitega või halva enesetundega last ei peaks lasteada viima.

Oluline on teada, et viirushaiguste puhul ei ole antibakteriaalset ravi ehk antibiootikumide kuuri, kuna antibiootikumid viirushaigusi ei ravi. Küll aga võivad antibiootikumid olla vajalikud siis, kui viirushaigusele lisandub bakternakkus. Viirushaiguste tüsistusteks võivad olla näiteks bakte-

riaalne keskkõrvapõletik, bakteriaalne ninakõrvalkoobaste põletik, bronhiit ja kopsupõletik. Perearsti poole soovib Luga pöörduda, kui haiguse sümptomid koduse raviga ei ole taandunud või enesetunne on väga halb.

„Meie perearstikeskuses tegelevad ägedat viirushaigust põdevate patsientide nõustamisega peamiselt pereõed, kes vajadusel ka perearstiga nõu peavad,“ ütleb Luga.

Perearst soovib praegu mõelda gripi vastu vaktsineerimisele. Vaktsineerima peaksid end Luga sõnul kroonilisi haigusi põdevad inimesed, pensioniealised ning rasedad, kelle teine ja kolmas trimester satub gripi kõrghooajale. Samuti tervishoiu-, lasteasutuste ning teenindustöötajad.

Kui soovid kindlat töökohta pidevalt laienevas ettevõttes, siis tule tööle Maximasse!

Märjamaa Maxima kutsub tööle!

Vabad ametikohad:

- VAHETUSE VANEM
- VAHETUSE VANEMA ASETÄITJA
- KASSAPIDAJA-MÜÜJA
- LETITEENINDAJA
- TRANSPORDITÖÖLINE
- KORISTAJA

Ettevõtte pakub:

- stabiilset palka
- hüvitame transpordi
- tasuta lõunasööke
- erinevaid motivatsioonipakette
- tööalaseid tasuta koolitusi

Tule ise, kutsu kaasa oma sõbrad ja saad iga kutsutud sõbra eest preemiaks 60 euri /bruto!

Täitke töötaja ankeet meie kodulehel: www.maxima.ee

Täpsema info saamiseks pöörduge kaupluse direktori poole: tel 55567654 või

Saatke CV: personal@maxima.ee tel: 55566491

MAXIMA

Meil on tulevikku!

Jahiulukifarmid – jah või ei?

Vivika Veski

Ulukifarmid takistavad loomade vaba liikumist ja ohustavad genofondi. Või hoopis edendavad maapiirkonnas ettevõtlust, pakuvad ainulaadset loomavaatlust ega häiri loodust.

Keskkonnaministeerium algatas looduskaitseaduse muudatuse, mis lõpetab jahiulukifarmide tegevuse. Raplamaa Sõnumite eelmises numbris rääkisid ministeeriumi nõunikud ja spetsialistid, miks nad peavad seda muudatust vajalikuks.

„Need hiiglasuured aiad takistavad nii inimeste kui ka ülejäänud loomade vaba liikumist. Teiseks panevad need loomad sealt üsna sageli putku. Välismaalt sissetoodud loomad segunevad siis meie oma hirvega – see on oht genofondi saastumisele,” nimetas looduskaitseosakonna peaspetsialist **Merike Linnamägi** kahte põhjust.

Zooloog peab ulukifarme põhjendamatuks

Ministeeriumiga sama meelt on ka **Tallinna loomaaia värske direktor, zooloog Tiit Maran**. Ta tunnistab, et ei suuda leida ühtegi põhjust, miks neid suuri ulukiaedu Eestisse rajada. Vältida tuleks neid tema hinnangul nii kultuurilisel kui ka bioloogilisel põhjusel.

„Meil on säilinud suured loodusmaastikud ja looduses on väga palju ulukeid. Ulukijahti saab pidada looduses vana kultuuri järgi, meile ei ole tarvis võõrast kultuuriilmingut,” ütleb Maran.

Samas lõikavad Toosikannu taolised massiivsed ja suure ulatusega aedikud Marani sõnul meie loodusmaastikest tükke välja. „Loomadel on oma liikumiskoridorid ja aedikud muutuvad neile takistuseks. Lisaks, kuigi aedik tehakse ainult teatud sõralistele, jäävad sinna sisse ka teised liigid, see saab ka neile barjääriks,” räägib Maran.

Siiski ütleb ta, et saab aru neist inimestest, kes neid aedu teha tahavad. „Nad on kuskil näinud, et neid tehakse ja leiavad, et meie võiksime ka,” arutleb Maran.

Kuid Ida- ja ka Lääne-Euroopas on olukord tema sõnul hoopis teine kui Eestis, sest seal on loodusmaastikku vähe järele jäänud, nii et selline pool-loomaaialik loomade pidamine võib olla isegi õigustatud. Kui seal eraldatakse sellised aiad, kas jahi- või muul eesmärgil, siis miks mitte, leiab Maran. Ta lisab, et eks see sõltub igaühe enda eetikast, kas jahipidamine aedikus on sellega vastuolus või mitte (*Eestis pole sellistes aedades lubatud jahti pidada ega ka turustada sealsete loomade liha – toim*).

Eesti puhul on aga Marani sõnul raske aru saada, miks on tarvis säilinud metsa- ja loodusmassiividest välja lõigata tükikesi ja teha sinna piiratud pool-looduslikke alasid.

Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna peaspetsialist Merike Linnamägi.

Rail Baltic häirib kordades enam

Ulukifarm, ulukipark, loomapark, ulukiaed või -aedik, jahiulukite tehiskeskond – heal (või ka mitte nii heal) lapsel on palju nimesid. Enamasti on kõnealuste ulukifarmide puhul tegu hirveaedadega, mida Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) andmeil leidub praegu viis. Veel on alles ka mõned metsseaaedikud. Sama suurt ulukiparki nagu Toosikannul Eestis mujal aga pole – see laiub peaaegu tuhandel hektaril, võttes enda alla umbes sama palju maad kui kaks Rapla linna.

Seadusemuudatuse algatajad juhtisid algatuse vajalikkust põhjendades tähelepanu sellele, et Eestisse rajatakse lähitulevikus paratamatult ka muid looduslikke alasid killustatavaid aedu – suurte maanteed ja Rail Balticu ümber ning idapiiril.

„Rail Balticut me ei saa kinni panna, aga mingid aiad on sellised, mille vastu saab võidelda,” tõdes Linnamägi.

Tallinna loomaaia direktor, zooloog Tiit Maran.

Eesti Jahimeeste Seltsi (EJS) juhatuse liige **Tiit Tammsaar** leiab aga, et Rail Baltic häirib loodust kordades enam kui loomapargid. Tema sõnul on sama meelt ka teised seltsi koondunud jahimehed ning lubavad Rail Balticu põhjustatava barjääriefektiga tõsiselt tegelema asuda.

Tammsaar tunnistab Toosikannu puhkekeskuse loomapargi teemat kommenteerides, et on selle omaniku hea tuttav – suurärimees Priit Piilmann kuulub samuti jahiseltsi juhatusse. Samas on Tiit Tammsaar EJS-i juhatuse pikima staažiga liige ja ühtlasi väga kogenud jahimees, kellel järgmisel aastal täitub 50 aastat esimese metssea laskmisest. Ta ütleb, et praegu käib ta metsas eeskätt loodust nautimas.

Tema leiab, et Toosikannu loomapark on osa maa- ja loodusturismist, mida tuleks Eestis rohkem arendada.

„Me räägime, et meil on vaja majandust ja maaelu edendada. Üle-eelmisel nädalal käisid Toosikan-

nus diplomaadid ja suursaadikud, teiste seas Ameerika Ühendriikide suursaadik. Nad kiitsid Toosikannut väga. Nad käivad erinevates maa-kondades ja uurivad nii-öelda elu võimalikkust väljaspool Tallinna. Üks võimalus selleks ongi maaturism ja loodusturism. Toosikannus on need kaks ilusti kokku pandud,” nimetab Tammsaar.

Ta tõdeb, et loomaparke on terves maailmas ning Eestis on ainulaadne olukord, et Toosikannu on ainuke tõsine „linnuke”.

„Mina ei näe loomapargis looduse ja loomade ahistamist,” ütleb Tammsaar. „Kui loomad on tuhandete hektarite peal laiali, siis nad isegi ei tunnetata, et on kinni. Tallinna loomaaia näiteks hoitakse samuti loomi kinni, aga territooriumid ei ole üldse võrreldavad.”

Tammsaar on veendunud, et Rail Baltic hakkab häirima loodust kordades rohkem kui Toosikannu loomapark. Raudteele plaanitakse teha ökoduktid, et loomad saaksid üle minna, aga senine ökodukti-kogemus

Eesti Jahimeeste Seltsi juhatuse liige Tiit Tammsaar.

Eestis näitab pigem, et loomad sealt üle minna ei taha, eriti põdrad.

23. septembril arutas loomaparkide teemat ka Eesti Jahimeeste Selts. „Ja jõudis üpris kiiresti arusaamale, et meie looduses juba olemas olevaid liike võib aias pidada, kuid võõrliike ei tohiks mingil juhul juurde tuua,” ütleb Tammsaar. „Väide, et meie hirvepopulatsiooni geneetiline kood võib hirveparkide tõttu ohustatud saada, ei vasta tõele. Meie hirve geneetiline kood ongi juba segu erinevatest Euroopas levinud hirvedest. Nii et geneetiliselt puhtust ei saa hoida, kui seda ei eksisteeri.”

Jahimeeste seltsi koosolekul nenditi ka tõsiasi, et Rail Baltic sulgeb sisuliselt mere ja aia vahele ligi kolmandiku meie faunast, mis võib hoopis tõsisemaid probleeme tekitada.

„Momendil raudtee ehitajad sellega sisuliselt ei tegele ja lisavõimalusi loomade läbipääsuks peaaegu ei arutata. Eesti Jahimeeste Selts tahab selle küsimusega tõsiselt tegeleda,” lubab Tammsaar.

Pool-loomaaialik loomade pidamine võib olla vahel isegi õigustatud. Põhjajabrite juures pole metsseafarmid sugugi haruldased. Pilt on tehtud Lääne-Soomes Helvetinjärve piirkonnas.

Foto: ULVI BLANDE

Toosikannu juht näeb probleemi põhjust pigem puudulikus seadusandluses

Toosikannu OÜ juhatuse liige Leo Kass leiab, et kui keelustada jahiulukite tehiskeskkondade rajamine, piirab see oluliselt ettevõtlusvabadust. Ministeriumi ametnikud pakkusid Toosikannu puhul välja võimaluse jätkata edaspidi loomaaiana, täites sellekohased nõuded. Kass põhjendab, miks nad seda mõistlikuks ei pea.

Leo Kass: „Tehiskeskkonna loa omanikuna oleme alates aastast 2005 teinud ettevalmistusi ja investeringuid, mis on suunatud kaugesse tulevikku ning kehtivate seaduste alusel on meil põhjendatult tekkinud ootus saada oma tegevusest tulevikus tulu. Juhul, kui seadusemuudatus võetakse vastu esitatud ettepaneku kujul, siis peab riik olema valmis hüvitama ka kõik tehtud kulutused ja investeringud.

Seaduse ettepanekus kirjeldatakse juhtumit või juhtunud detaile seoses Porkuni maastikukaitsealal asuva hirveaiaga. Minu arvates ei oleks probleemi ega tekiks neid ka

Toosikannu OÜ juhatuse liige Leo Kass

tulevikus, kui seaduses oleks toodud keskkonnamõtjude hindamise nõue tehiskeskkonna rajamisel, see nõue võiks olla teatud suurusest alates. Samuti on kehtestamata täpsed tehnilised tingimused, millele rajatav piirdeade peab vastama. Vastutus ja

sanktsioonid ei ole samuti piisavad.

Keskkonnaametis on registreeritud 69 jahiuluki tehiskeskkonnas pidamise kohta alates regulatsiooni kehtima hakkamisest 2003. aastal, kuid kuna registreeringuid ei kustutata tegevuse lõpetamisel, siis puudub hetkel täpne info tegutsevate ulukifarmide kohta. See tähendab seda, et seadusandja ei ole tegelikult analüüsinud praegust olukorda, kui palju ning mis ulatuses tegelikult tegutsevaid ulukifarme on ja milline on tegelikult probleemi olemus.

See, kui seadusandlus on puudulik ja järelevalve nõrk, ei tähenda, et jahiulukite tehiskeskkondade loomine ja tehiskeskkonnad kui sellised tuleb üldse ära keelata. Pigem tuleks olemasolevaid õigusakte täiendada.

Seaduse algatajate ettepanek lubada pidada enne seadusemuudatust omandatud jahiulukeid kuni loomade loomuliku surmani, välistades nende paljunemise, võib olla võimalik vaid väikestes aedikutes.

Toosikannu OÜ on ainuke ettevõtte

Eestis, kes on tehiskeskkonna loomiseks – piirdeade rajamiseks – läbi viinud keskkonnamõtjude hindamise. See on olulise keskkonnamõtjuga objekti kavandamisel läbi viidav avalikkuse kaasamist sisaldav protsess, mille üldine eesmärk on parima lahenduse väljatöötamine. Hindamise käigus on analüüsitud eeldatavalt kaasnevat vahetut või kaudset mõju inimeste heaolule, keskkonnale jne. Kõik asjasse puutuvad isikud ja organisatsioonid on keskkonnamõtjude aruande koostööstanud ja heaks kiitnud.

Samuti ei saa nõustuda seadusemuudatuse algatajate väitega, nagu paraneks ulukifarmide kaotamisel oluliselt inimeste võimalused rekreatsiooniks (seadusemuudatuse VTK: „Väheneb loodusala tarastus ning inimestel on paremad võimalused rekreatsiooniks või loodusandide kogumiseks looduses.” – toim). Loomapargi valmimisest alates oleme korraldanud Eestis ainulaadseid loomavaatlusmatku kokku ligikaudu

2500 inimesele, kellest rohkem kui 10 protsenti on olnud välismaalased.

Riiklikult on paika pandud eesmärk vähendada oluliselt mitut ulukipopulatsiooni – metssigade asustustihedus kuni poolteist isendit tuhande hektari kohta, põtrade asustustihedus 3,5 isendit. Seega väheneb oluliselt võimalus loomi vabas looduses kohata. Minu arvates on suurte kvaliteetset loomavaatlusteenust pakkuvate ulukiparkide näol tegemist vajaliku nii-öelda õppebaasiga, kus on võimalik näha ulukit tema looduslikus keskkonnas.

Loomaaia pidamise luba on minu arvates luba sellisele kohale, mis võimaldab loomade vaatlust väljastpoolt aeda, Toosikannu eesmärk on näidata ulukit tema looduslikus keskkonnas, seega ei ole Toosikannu OÜ-l plaanis võtta loomaaia pidamise luba.”

Vt ka „Keskkonnaministeerium algatas ulukifarme keelustava seadusemuudatuse”, RS 21.09.2016

Tule osale Euroopa moodsaima tootmise käivitamisel!

KOHILA VINEER

Kohila Vineer OÜ on Latvijas Finieris tütarettevõtte. Latvijas Finieris on üks Euroopa juhtivatest vineeritootjatest. Kontserni koguinvesteering oma Eestis asuvasse tehasesse ulatub kuni 80 miljoni euroni, mis on üks viimase aja suuremaid investeeringuid Eesti tootmissektoris. Kohila Vineer OÜ on kasepuidust spooni ja vineeri valmistav puidutöötlemise ettevõtte. Lõpptooteks on kõrge kvaliteediline erinevate pinnakatetega vineer, mille peamised kasutusvaldkonnad on ehitus, transporditööstus, laevaehitus ja mööblitööstus.

Ootame oma meeskonna täienduseks TÖSTUKIJUHTE

PEAMISED TÖÖÜLESANDED:

- Toodangu ja materjalide peale- ja mahalaadimine töstukiga;
- Kauba vastuvõtmine ja väljastus;
- Saatedokumentide kontroll

SINULT OOTAME:

- töstukiga töötamise kogemust ja kutsetunnistuse olemasolu,
- head eesti keele oskust;
- kohusetundlikkust, ausust, korrektsust;
- valmisolekut vahetustega tööks (12-tunnised), sh öised vahetused ja töötamine nädalavahetustel.

KASUKS TULEB

- Vene või inglise keele oskus algtasemel
- Töökogemus puidutööstuses

OMALT POOLT PAKUME

- Püsivat tööd
- Kaasaegseid töö- ja olmetingimusi valmivas tootmishoones
- Väljaõpet nii kohapeal kui ka teistes Latvijas Finieris tehastes
- Vahetustega tööd (12-tunnised vahetused)
- Sportimisvõimalust ettevõtte kulul
- Turule vastavat töötasu

Kandideerimiseks saada oma CV või enesetutvustus personal@kohilavineer.ee või Jõe 21, 79808 Kohila. Võimalik täita ka töölesoovija ankeet kohapeal. Täiendav info tel +372 5688 8517 Anu Soo

Tule osale Euroopa moodsaima tootmise käivitamisel!

KOHILA VINEER

Kohila Vineer OÜ on Latvijas Finieris tütarettevõtte. Latvijas Finieris on üks Euroopa juhtivatest vineeritootjatest. Kontserni koguinvesteering oma Eestis asuvasse tehasesse ulatub kuni 80 miljoni euroni, mis on üks viimase aja suuremaid investeeringuid Eesti tootmissektoris. Kohila Vineer OÜ on kasepuidust spooni ja vineeri valmistav puidutöötlemise ettevõtte. Lõpptooteks on kõrge kvaliteediline erinevate pinnakatetega vineer, mille peamised kasutusvaldkonnad on ehitus, transporditööstus, laevaehitus ja mööblitööstus.

Ootame oma meeskonna täienduseks PUIDUPINGI OPERAATOREID

PEAMISED TÖÖÜLESANDED:

- Tootmisliini häireteta töö tagamine
- Töö erinevate seadmetega.
- Kvaliteedi nõuetest kinnipidamine
- Seadme töös tekkinud tõrgete eemaldamine

SINULT OOTAME:

- Kohusetundlikkust
- Tehnilist taipu
- Täpsust, korrektsust
- Arvutioskust vähemalt algtasemel
- Iseseisva töö oskust

KASUKS TULEB:

- Töökogemus puidutööstuses
- Inglise või vene keele oskus vähemalt algtasemel

OMALT POOLT PAKUME

- Püsivat tööd
- Kaasaegseid töö- ja olmetingimusi valmivas tootmishoones
- Väljaõpet nii kohapeal kui ka teistes Latvijas Finieris tehastes
- Vahetustega tööd (12-tunnised vahetused)
- sportimisvõimalust ettevõtte kulul;
- Turule vastavat töötasu

Kandideerimiseks saada oma CV või enesetutvustus personal@kohilavineer.ee või Jõe 21, 79808 Kohila. Võimalik täita ka töölesoovija ankeet kohapeal. Täiendav info tel. +372 5688 8517 Anu Soo

Maksu- ja tolliameti nõuanne

Meeldetuletus maksumaksjale: esmaspäeval on maamaksu tasumise tähtaeg

Aare Lenk,
maksu- ja tolliameti Rapla teenindusbüroo juht

Maksu- ja tolliamet tuletab meelde, et käesoleval aastal on esmaspäeval, 3. oktoobril maamaksu teise osa tasumise tähtaeg ning tulu- ja sotsiaalmaksu juurdemaksmise tähtaeg neil maksumaksjatel, kes olid 2015. aastal registreeritud FIE-na, said tulu välismaalt või vara võõrandamisest.

Ka käesoleval aastal pöörab maksu- ja tolliamet suuremat tähelepanu just välistulude deklareerimisele. Möödunud aastal käivitus Euroopa Liidu automaatne tuluandmete infovahetuse süsteem, mis tähendab seda, et maksu- ja tolliamet annab liikmesriikidele infot nende maksuresidentide Eestis teenitud tulude kohta ning saab ka ise infot Eesti maksuresidentide tulude kohta. Soovitame kõigil, kel välistulud veel deklareerimata, seda kiiremas korras teha.

Infot füüsiliste isikute maksutamise kohta saab maksu- ja tolliameti infotelefonilt 880 0811.

2015. a tuludeklaratsioonide põhjal tuleb 753 Raplamaa inimesel maksta juurde tulumaksu summas 606 000 eurot. Enam kinnipeetud tulumaksu tagastati

käesoleval aastal 11 847 Raplamaa isikule summas 2,4 miljonit eurot.

Mida tasub maamaksu tasumisel tähele panna?

Maamaks määratakse üks kord aastas, jooksva aasta 1. jaanuari seisuga. Kui kinnistu omanik vahetub, siis tekib uuel omanikul maksukohustus järgmisest aastast ning eelmine omanik peab tasuma kogu jooksva aasta maamaksu.

Kui isiku maamaksu summa on suurem kui 64 eurot, siis saab maksu tasuda kahes osas. Esimese osa tasumise tähtaeg oli 31. märtsil, mil pidi tasuma vähemalt poole summast. Ülejäänud maamaksu osa ootab maksuhaldur hiljemalt 1. oktoobriks (kui kohustuse täitmiseks ettenähtud tähtpäev satub riigipühale või muule puhkepäevale, loetakse tähtpäev saabunuks puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval). Maamaksuteate saadame isikutele terve aasta kohta kuu aega enne tasumistähtaega. Teise tähtaja kohta eraldi maksuteadet ei saadeta.

Maamaksuga seoses küsitakse maksuhaldurilt kõige sagedamini kahte asja: miks ma ei saa paberil maksuteadet, miks teade saadeti SMS-ga ja miks ikkagi olen maamaksuvõlglane, kuigi tasin maamaksu ära?

Kuidas maamaksuteated kätte toimetatakse?

Maamaksuseaduse § 71 on sätestatud, et kõik maksumaksjad, kes on maksuhaldurile teatanud oma e-posti aadressi või mobiiltelefoni numbri, saavad maamaksuteate kätte elektrooniliste kanalite

kaudu. Üle 80 protsendi teadetest jõuab inimesteni elektrooniliste kanalite vahendusel.

Elmisel aastal saadeti esmakordselt osa teateid SMS lühisõnumi abil, et vähendada paberil edastatavate teadete hulka ja sellega seotud riigi halduskulu.

SMS lühisõnumi said kõik need isikud, kes esitasid füüsilise isiku tuludeklaratsiooni elektrooniliselt ning kes on märkinud kontaktidesse oma mobiiltelefoni numbri, aga mitte e-posti aadressi. SMS teavituses on info maamaksuteate koostamisest e-maksuametis/e-tollis. Teate täpsema sisuga tutvumiseks peab e-maksuametisse/e-tolli sisenema ja seal teate avama.

Inimeste omavahelises suhtlemises on e-post ja SMS tänapäeval tavapärane, mugav ja kiire suhtlemisviis. Samuti on selline suhtlemine keskkonnasäästlik. Seepärast on ka riik hakanud kasutama neid suhtluskanaleid.

Püüame leida alati inimeste jaoks sobivamaid kanaleid ühenduse võtmiseks, et vajaminev info oleks aegsasti ja hõlpsasti kättesaadav. Soovitame kindlasti oma andmed e-maksuametis/e-tollis uuendatuna hoida, et teated mugavalt kohale jõuaksid. Kui kontaktandmed on vananenud, ei saa isik maksuteadet kätte.

Maamaksuteatega saavad nii e-teavituse kui ka paberiteate saanud kliendid tutvuda e-maksuametis/e-tollis. Kui see võimalus puudub, saab maamaksuteatega seotud küsimuste puhul lisainformatsiooni küsida lähimast teenindusbüroost või maamaksuinfo telefonilt 880 0816 või maa@emta.ee.

Maamaksuteade koostatakse

kohalikele omavalitsuselt saadud andmete alusel.

Maa maksustamise ja maksuvabastuste rakendamise seotud küsimustega palume pöörduda maa asukohajärgse omavalitsuse poole.

Maamaksuseaduse § 7 kohaselt on maksumaksja, kes ei ole maksustamisaasta maamaksuteadet 25. veebruariks kätte saanud, kohustatud sellest 30 päeva jooksul teavitama maksu- ja tolliametit.

Tasusin maamaksu, miks ikkagi olen maamaksuvõlglane?

Maksukohustuse täitmist reguleerib maksukorralduse seaduse § 105.

Alates 2009. aastast kehtib täna kasutusel olev maksuarvestuse kord. Varem peeti arvestust iga maksuliigi kohta eraldi ja isik sai ise määrata, millise maksukohustuse ta soovis täita, aga nüüd on ühe maksumaksja kõik rahalised kohustused koondatud ühele ettemaksukontole. Kontole laekunud raha jagatakse tekkinud maksukohustuste vahel automaatselt ja maksumaksja ei saa enam ise kohustuse täitmise järjekorda muuta. Rahaliste kohustuste täitmise järjekord määratakse maksukohustuse tekkimise aja järgi. Sama järjekord kehtib ka maksuvõla sissenõudmisel.

Ühe ja sama tähtpäevaga nõuete täitmisel võetakse aluseks järgmine järjestus: rahatrav ja rahaline karistus, kohustusliku kogumispensioni makse, töötuskindlustusmakse, kinnipeetud tulumaks, sotsiaalmaks, füüsilise isiku tulumaks ja alles

siis tuleb maamaks. Seega, kui isikul on varasemast perioodist tekkinud maksuvõlg, kaetakse enne maamaksu see võlg.

Mida teha siis, kui 2016. a jooksul on rakendatud topelt maksuvaba tulu?

Nendel isikutel, kellel on mitu tööandjat või sotsiaalkindlustusamet ja tööandja(d) on üheaegselt arvestanud maksuvaba tulu, mida võib arvestada vaid üks väljamakse tegija korraga, palume ise valida välja üks väljamakse tegija, kelle soovite jätta maksuvaba tulu edasi arvestama, ning teavitada teisi väljamakse tegijaid sellest, et nad tulult edaspidi enam igakuiselt maksuvaba tulu ei arvestaks. (Tulumaksuseaduse § 42 kohaselt maksuvaba tulu rakendamiseks tuleb väljamakse tegijale teha maksuvaba tulu rakendamise avaldus.)

Kuna maksuvaba tulu on arvestatud suuremas summas, kui seaduses ette nähtud, siis tuleb nendel isikutel järgmisel aastal esitada tuludeklaratsioon. Tuludeklaratsiooni alusel tehakse maksuvaba tulu ümberarvutus ning võib tekkida olukord, kus liigselt arvesse võetud maksuvaba tulu osalt tuleb tulumaksu juurde maksta. 2016. a on maksuvaba tulu 170 eurot kuus (rakendamiseks peab olema väljamakse saaja avaldus). Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral on 225 eurot kuus (rakendavad ainult I ja II samba pensioni maksjad).

Küsimuste korral aitab meie klienditugi telefonil 880 0811 või meilil fyysisik@emta.ee.

Kirjakast

Iga Ni Na Ta GA on inimene

Selleks aastaks on suured tantsupeod peetud ning mõtted liiguvad juba järgmiste ettevõtmiste poole.

Kellele jättis elamuse meie maakonna laulu- ja tantsupidu, kellele Jõgeval toimunud naistekas. Kõik peod on olnud toredad ja küllap jäid rahule nii korraldajad kui ka need, kes neil pidudel osalesid. Siiski on mõned asjad hinge kripeldama jäänud ning neist tahangi rääkida.

Maakonna laulu- ja tantsupidu. Nimetus eeldaks, et sellest võtavad osa kõik maakonna

taidlusgruppid alates vanaemadest-vanaisadest ja lõpetades meie kõige noorematega. Eakate tantsurühmade tantsijad vaatasid aga kurvalt lõbusat peorongkäiku Tammemäe poole suundumas ja nii on see olnud ka eelnevatel pidudel. Me teame juba ette vastust, mis nüüd järgneb: peoplats on liiga väike, et kõik eakate rühmad sinna ära mahuksid, ja memmedel-taatidel on ju oma tantsupidu.

Kahjuks see vastus meid ei rahulda, sest me ei suuda seda kuidagi selgitada peole tulnud sõpradele-tuttavatele, oma pere-liikmetele ning töökaaslastele, kes lootsid ka vanemate tantsijate tantsurühmade esinemist

vaadata. Samuti ei ole meil neile anda ammendavat vastust küsimusele, miks just meie rühmaliik suurtel pidudel ei esine. Teistes maakondades toimuvad samuti memme-taadi peod, kuid eakate rühmad on kaasatud ka maakonna laulu- ja tantsupidudele.

Vanaemade tantsurühmad ei soovigi endale tervet plokki tantse. Meile täiesti piisab, kui suurel peol paar tantsugi tantsida lubatakse. Saaksime siis meiegi osa suure peo melust ja osavõturõõmust ning tunda, et oleme teistega võrdsed, mitte kõrvale jäetud.

Jah, meil on tõesti oma memme-taadi tantsupidu. Pigem on

sellest peost saanud ettevõtmise, kus eakate taidlusrühmad esinevad iseendale, sest muud publikut peaaegu polegi. Seda ei juhtu küll suuremates kohtades nagu Rapla, Järvakandi või Kohila, kuid väiksemates paikades küll.

Sain jutule paari Rapla vanema prouaga, kes ütlesid, et oleksid heameelega tulnud vaatama Kabalas toimunud memme-taadi pidu. Kahju küll – ei olnud millegagi tulla. Kui tahame, et ka memme-taadi pidudel oleks vaatajaskonda, ehk oleks siis võimalik selleks päevaks tagada buss peopaika sõiduks, et ka need, kel oma transport puudub, kuid suur tahtmine peost osa

saada, sinna tulla saaksid?

Mis puudutab peopaiga väikust, siis ka siin saaks ehk midagi ette võtta. Tammemäe peoplats on ajale kõvasti jalgu jäänud. Suvel käib siit läbi suur hulk kontserte. Võib-olla on käes viimane aeg selle peopaiga renoveerimisele mõelda?

Tulevad uued peod. Oleks tore, kui see väike artikkel annaks mõtteainet meie maakonna kultuuritegelastele, et järgmistel maakonna laulu- ja tantsupidudel ei oleks ühtegi kurba eakate tantsurühma pirsarlimi peorongkäiku ja pidu ennast kõrvalt vaatamas. Tantsimiseni!

Autor ei soovi oma nime avaldada.

SIMPLY CLEVER

ŠKODA

COOLIM VIIS TUUA TÄNAVATELE VÄRVI!

**Uus ŠKODA Fabia -
125 värvikombinatsiooniga pilgupüüdja! Hind alates 9990€**

Auto modernne puhta joonega disain peegeldab enesekindlat stiili, samal ajal kui ColourConcept, mis lubab Sul valida just endale sobivaid värvikombinatsioone, lisab autole Sinu isikupära. Värvide väljendusrikkus koos nutikate funktsioonidega nagu MirrorLink, samuti auto värske ja stiilne interjäär teevad peaaegu võimatuks millelegi muule keskendumise. Kuid Fabia eemaltimetlemise asemel võiksid tähelepanu keskpunktis olla Sina ise! **Pöördu lihtsalt lähimasse Škoda esindusse ja broneeri endale proovisõit!**

www.skoda.ee
facebook.com/skodaestoni

 Keskmine kütusekulu on 3,4 - 4,8 l/100 km. Heitgaaside CO₂ sisaldus 88 - 100g/km

ŠKODA Tallinn • Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1 • Telefon: 6808 222 • info@skoda.ee, auto@skoda.ee
ŠKODA Laagri • Pärnu mnt. 543, Laagri • Telefon: 6837 070 • auto.laagri@skoda.ee
Aasta Auto AS • Tartu, Sepa 24 A • Telefon: 7308 000 • info@astaauto.ee
Moller Auto Pärnu OÜ • Pärnu, Välja tn. 3 • Telefon: 4476 140 • parnu@skoda.ee
Moller Auto Viru OÜ • Jõhvi, Narva mnt 143 • Telefon: 6808 200 • viru@skoda.ee
Moller Auto Viljandi OÜ • Viljandi, Tallinna mnt 45 • Telefon: 4355 340 • viljandi@skoda.ee
Škoda Kuressaare Warma Auto OÜ • Kuressaare, Tallinna 82 A • Telefon: 45 30 120 • info@warmauto.ee

**ŠKODA Eesti
mobiilirakendus**

Novembris valmib firmal uhiuus lisahoone, mis on mahult sama suur kui olemasolev. Traktor tõstab palgid 40-kraadise veega basseini, kus need paar-kolm päeva ligunevad.

Kohila Vineer laieneb sada protsenti

Mariliis Vest

Kohila Vineer OÜ on juba mõned aastat üks suuremaid tööandjaid maakonnas. Õige pea jõuavad lõpule laienemistööd, mis muudavad ettevõtte veel suuremaks, paremaks, võimsamaks.

Oktoobri esimene nädal on pühendatud ettevõtlusele ja ettevõtlikele inimestele. Ettevõtlusnädala kulminatsiooniks on auhinnagala Eesti Parimad Ettevõtted 2016 13. oktoobril Tallinnas, kus jagatakse tunnustust viies kategoorias. Kohila Vineer OÜ on nomineeritud kategoorias "Aasta välisinvestor". Novembris valmib firmal uhiuus lisahoone, mis on mahult sama suur kui olemasolev. Nendel põhjustel võtsime ette külastäigu Kohilasse.

Ettevõtte tootmisala on

Suur traktor tõstab palke sorteerimisliinile.

Fotod: SIIM SOLMAN

ümbritsetud aiaga, mida valvavad turvamehed. Enne sisenemist peame ohutuse mõttes selga tõmbama kollased helkurvestid, sest platsil

sõidavad nii väiksemad kui ka suuremad masinad. Meid võtab vastu Kohila Vineer OÜ finantsjuht Ruth Grünthal, kes tutvustab ettevõtte tege-

vusalasid, põhimõtteid ning tootmisprotsessi. Umbes tunniajasel ekskursioonil näeme toorainet, kõiki seadmeid ning vineeri tootmist otsast lõpuni.

Kuigi meie näeme, kuidas metsast tulnud palgist valmib vineerplaat, pildistada seda ei tohi. Seega peab lugeja leppima õues tehtud piltidega.

Töötajate arv viiekordistub

Esmalt tuleb selgeks teha üks tähtis mõiste: spoon. Sellest tuleb järgnevalt palju juttu. Spoon on õhuke puiduleht, mis on vineeri tootmisel võtmetegur. Spoonide kokkuliimimisel moodustubki vineerplaat, nagu me seda tunneme.

Kohila Vineer OÜ alustas tootmisega 2011. aastal, põhitgevusalaks kasespooi ja -vineeri tootmine ja tootarendus. Ettevõtte on sajaprotsendiliselt Läti kontserni Latvijas Finieris tütarettevõtte. Emafirmal on üle kogu maailma mitmeid müügiesindusi, kõige kaugem neist asub Jaapanis. Kohila Vineeri eesmärk on olla stabiilne partner kohalikele metsaomanikele ja puidutarbijatele. Igal aastal vajatakse tootmiseks ligikaudu 120 000 tm kasepuitu.

Vana tehasehoone, kus

tootmine siiani käib, ehitati valmis juba tükk aega enne seda, kui Kohila Vineer OÜ tegevust alustas. See ehitati, et Kohilasse üle kolida Tallinna Vineeri-ja Mööblikombinaat. Uus tehas alustas tookord nime all Baltic Panel Group OÜ, kuid läks masuajal pankrotti.

Grünthal meenutab, et pankroti saabus siis, kui selgus, et laenuga ostetud Itaalia seadmed ei sobi Eesti kasele. Seepärast ei hakanudki need korralikult tööle. Pärast laostumist otsiti tehasele investoreid ja nii ostiski Latvijas Finieris selle kõige täiega ning tehasekompleks kuulub alates 2011. aasta maikuust Läti firmale. Kohilas tegutseb ettevõtte Kohila Vineer OÜ nime all. Esimese asjana vahetasid uued omanikud välja kogu seadmepargi.

Ettevõtte toodab vineeri igasse eluvaldkonda, alates mööblist ja lõpetades lennunduse ning allveelaevandusega. Vahele mahuvad rekad ja kõik muu, kus vähegi vineeri vaja võib minna. Kohila tehase

Maavanem lükkas Kohila Rail Balticu ettepanekud enamjaolt tagasi

Vivika Veski

Kohila vald pakub endiselt Rail Balticu planeerijaile oma abi, et selgitada välja, kui palju elanikke raudtee ehitusele tegelikult ette jääb. Planeerijad on abi seni tagasi lükanud.

„Urge bensiinijaamast paremat kätt jääb maja, kus on katus sisse kukkunud. See maja loetakse korralikuks elukohaks ja võrdsustatakse sellega, kus näiteks elab kuueliikmeline perekond. See ei ole õige asjale lähenemine, õiglane kindlasti mitte,” ütles Kohila vallavanem Heiki Hepner Rail Balticu planeeringu avalikul arutelul Kohila gümnaasiumis, pälvides saalilt aplausi.

Trassivariante võrreldes võttis konsultatsioonifirma Hendrikson & Ko ühe olulise kriteeriumina arvesse hooned, mis trassi ette jäävad – mida vähem majapidamisi likvideerida tuleb, seda parem. Kohila vallajuhtide hinnangul tuleks aga lisaks hoonete kvantitatiivsele väärtusele ehk üldarvule võtta arvesse ka nende kvalitatiivset väärtust ehk seda, kas tegu on elamiskõlbliku või -kõlbmatu hoonega, suvila või elamuga.

Kohila vallavalitsus esitas vastuvõetud planeeringu avalikustamise perioodil sel suvel ka sellekohase ettepaneku. Kohila gümnaasiumi saalis neljapäeval peetud koosolekul luges maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Ülo Peets ette kõik saabunud ettepanekud ja seisukohad, mille maavanem nende suhtes võttis. Rapla maavanemat Tõnis Blanki ennast Kohilas polnud.

Hoonete väärtuse arvessevõtmise ettepanekule vastas maavanem, et tulenevalt isikuandmete kaitse põhimõtetest ei väljasta statistikaamet andmeid, mille järgi saaks hinnata hoonete igapäevast kasutatavust, seega on määratlemisel arvestatud kõigi hoonetega.

„Kui statistikaamet pole valmis andma, siis Kohila vald oleks. Maavanem poeb statistikaameti taha peitu,” ütles Hepner.

Kohila vallavolikogu aseesimees ja Rail Balticu komisjoni esimees Allar Haljasorg ütles, et nad oleksid hea meelega tahtnud näha ka Rapla

Visualiseeritud tulevik - Rail Baltic.

Illustratsioon brošüürist Rail Baltic

maavanemat Tõnis Blanki koosolekul, kuna Kohila vald ei toetanud trassivarianti, mille maavanem planeeringuga vastu võttis.

„Tänane maavanem vaatas eelmise maavanema seisukoha üle,” ütles Haljasorg. Ta viitas sellele, et Kohila vald pooldas trassivarianti 16D, mis kulgeks Salutaguse küla idaservast ja mida toetas ka eelmine maavanem Tiit Leier.

Ka selle kohta tegi Kohila vald avaliku väljapaneku ajal ettepaneku, tuues välja, et praegune trass eraldab Kohila alevi laienemiseks ettenähtud ala tänaseks väljakujunenud alevist, läbides kehtestatud detailplaneeringuid ja muutes teedelahenduse ebaratsionaalseks, kuna lõikab plaanitavat kahetasandilist maanteeristmiku.

Maavanem vastas, et majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi seisukoht on, et Rapla maavalitsuse ja Rail Balticu konsultandi ülesanne on arvestada ainult olemasoleva olukorraga.

Hoonete väärtuse arvessevõtmise vastu argumenteerides viitasid planeerijad siiski ka tulevikule. „Mis täna on suvila, võib homme olla kasutusel igapäevaselt,” põhjendas Hendrikson & Ko

planeerimisspetsialist Marika Pärn. Ta ütles, et nad ei saa lähtuda sellest, et praegune suvila on seda ka aasta pärast, kuna järjest rohkem ehitatakse suvilaid ümber elamiseks.

Rapla maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Ülo Peets lisas, et kuigi on kolme maakonna planeeringud, on samas tegu ühe planeeringuga, seega ei saa rakendada erandeid.

„Kohila on hea ja tubli ja annab andmeid, aga kogu trassi ulatuses peab rakendama sama meetodikat,” kinnitas Peets.

Veel esitas Kohila vald ettepaneku võtta arvesse Rail Balticu raudtee ja selle lähedale jääva maantee kumulatiivset mõju. Hepner tõdes, et praegusel moel hakkab ökodukt juhtima loomi maanteele. „Praegune lahendus on poolik, oleme korduvalt juhtinud sellele tähelepanu,” ütles Hepner.

Rapla maavanem võttis Rail Balticu Rapla maakonnaplaneeringu vastu juuni lõpus. Sellele järgnes juulis-augustis avalik väljapanek, mille ajal ja järel saadeti maavalitsusse seitse kirja parandusettepanekutega. Lisaks ametkondadele ja Eleringile esitasid neid veel kaks kodanikku ja Kohila vald. Peets lubas, et kui ettepa-

neku esitaja ei ole maavanema seisukohaga nõus, tegelevad nad teemaga edasi.

Maaomandamine järgmisel aastal

Avaliku väljapaneku järgsed koosolekud peeti Raplamaal eelmise nädala esmaspäevast reedeni: Raplas, Raikküla vallas, Järvakandis, Kohilas ja Kehtnas. Kokku läbib Rail Balticu trass Raplamaal kuut valda, lisaks eelnimetatutele veel põgusalt Juurut, kuid sealsed elanikud olid samuti Kohilasse kutsutud.

Seekord olid projekti eestvedajad kutsunud koosolekuid modereerima ajakirjanik Urmas Vaino, kes tõdes, et ilmselt seisab Rail Balticu tõttu Eestis ees esimene sellises mahus maade võõrandamine.

Kõige rohkem esitatigi koosolekul maaga seotud küsimusi. Neile vastas maaameti Rail Balticu maade omandamise projektijuht Merje Krinal. Ta selgitas, et riik ostab maa omanikult ära hüvitusväärtuse alusel ehk lisaks turuväärtusele võib põhjendatud juhul lisanduda ka hüvitis saamata jäänud tulu ja kaasneva varalise kahju eest. Krinal lisas, et tunnetuslikku kahju ei ole võimalik arvesse võtta.

Mitu metsaomanikku kü-

sisid, mis saab siis, kui neilt võõrandatakse noor mets, kuhu nad on teinud juba kulutusi, aga tulu jääb saamata. Krinal selgitas, et metsa väärtust plaanivad nad määrata sama arvutusmeetodikaga, nagu seda tehakse looduskaitsealuste maade puhul. Andmed saadakse kasvava metsa puistu takseerkirjeldusest ning programmi abil „kasvatatakse” mets matemaatiliselt raieküpseks.

Selle põhjal arvutatakse metsa tulevikuväärtus, võttes arvesse ka perioodil tehtavad kulutused. Tulemus diskonteeritakse praegusesse väärtusesse.

Lisaks riigile müümisele võib omanik maad vahetada või ümber kruntida, kui leidub selleks sobivaid maid. Krinal ütles, et selle jaoks on säilitatud raudteekoridori kõrval kahe kilomeetri ulatuses riigimaid asendusmaaks.

Maakorralduslikeks toiminguteks algatas majandus- ja kommunikatsiooniministeerium seadusemuudatused, mis võimaldavad alates järgmisest aastast maid vahetada ja ümberkruntida. Esimene hõlmab kaht maaomanikku, teist rakendatakse siis, kui kinnisasju on kolm või rohkem.

„Kui maaomanik on huvitatud ainult müügist, siis hakkame selgitama kinnistu väärtust. Maa-amet tellib selleks kutselise hindaja,” ütles Krinal.

Raplamaal jõutakse maa omandamiseni järgmise aasta teises poole, enne peab valmima veel eelprojekt, sest alles see paneb paika raudteele eraldatava maa täpse laiuse. Raudteed ümbritseva aia vahele jääb seda 30–40 meetrit – just selle riba omandab riik raudtee ehituseks. Rail Baltic läbib Eestis ligikaudu kuutsada eramaad.

Rail Balticu eemale tõrjunud arendaja vaikib

Salutaguse mõisa paljulubav arendus oli üks põhjus, miks otsustajad eelistasid Kohila ja Prillimäe vahelt kulgevat trassi.

„Kohtumisel arendajatega /.../ on nii kohaliku omavalitsuse esindajatele kui ka maakonnaplaneeringu korraldajatele kinnitatud, et esimeses etapis on kavandatud projektalale tootmishoonete rajamine, mis pakuksid tööd umbes kaheksajale tippspetsialistile, millele on kavandatud lisaks teises etapis sotsiaal- ja elamisfunktsiooni väljaehitamine.” Nii kirjeldab Rail Balticu juhtkomitee protokoll Salutaguse mõisa arendaja plaane. See pärineb eelmise aasta kevadest ning ka seal mainitud kohtumine arendajatega leidis aset mullu mais.

Millegipärast ei vaimustunud muidu vägagi ettevõtet toetav Kohila omavalitsus seekord plaanist, vaid tahtis ikkagi Rail Balticut Salutaguse taha, mis oleks võtnud sealsest arendajalt ära osa maad. OÜ Salutaguse Land esindaja ütles Raplamaa Sõnumitele, et see trass muudaks nende arenduse võimatuks.

„Juba kaheksa-üheksa aastat kuuleme jutte Salutaguse muinasjutulisest arendusest,” märkis üks Rail Balticu koosoleku kuulaja saalist aasta tagasi.

Trass paigutati hoopis maale, kus Kohila vald oli hakanud arendama Kohila alevi laienemiseks valitud ala, mida nad kutsuvad Uue-Kohilaks ja kus on kehtestatud juba mitu detailplaneeringut. Kohila vallavolikogu aseesimees Allar Haljasorg ütles eelmisel neljapäeval peetud koosolekul, et talle tundub, et majandus- ja kommunikatsiooniministeerium arvestas Salutaguse mõisamaade arendusega, mis aasta tagasi tundus vägeva projektina, lubati töökohti kaheksajale tippspetsialistile ja tööstusarendusi.

„Oleme mitmel korral püüdnud võtta ühendust mõisamaade arenduse esindajatega, absoluutne vaikus,” lisas Haljasorg.

Eelmise aasta juuni keskpaiku ütles OÜ Salutaguse Land esindaja Raplamaa Sõnumitele, et projekt on kavandamise faasis. Arendaja lubas ajakirjandusele sellest täpsemalt ise teada anda suve jooksul, loodetavasti juba juulis. Ka ajaleht ei ole Salutaguse arendajast pärast seda midagi kuulnud

HALDUSREFORM

Liitumine on teinud Tapa valla tugevamaks

Poolteist aastat tihedat sebmist, läbirääkimisi, rahvakoosolekuid ning Tapa linna, Lehtse ja Saksi valdade ühinemisel ilmus 11 aastat tagasi omavalitsuste sekka uus nimi – Tapa vald, mis praegu seab juba uusi sihte.

Signe Kalberg

“Oli aasta 2003 varakevad, kui Tapa linna juhid tegid ettepaneku ühinemiseks Lehtse, Ambla ja Saksi vallale,” meenutab praegune Tapa vallavanem Alari Kirt, kes suurt valda juhib kaheksandat aastat. Kui Tapa vallaga ühinemine oli käimas, siis oli tema parasjagu Lehtse vallavanem ehk siis ühes neist kolmest omavalitsusest, mis ühinesid. Ühinemisettepanek tehti toona ka Ambla vallale, aga sel hetkel vald keeldus sellest.

Tapa vald moodustati 2005. aasta lõpus. Tegu oli pretsedenditu sündmusega, sest esmakordselt ühinesid erinevates maakondades olevad omavalitsused: senine Lehtse valla ala oli varem Järva maakonna osa. Saksi valla Kiku, Pariisi ja Salda külad liitusid aga Kadrina vallaga.

Enne ühinemist elas Saksi vallas 1237, Lehtses 1600 ja Tapa linnas ligi 7000 inimest. Vallavanema sõnul on praegu Tapa vallas elanikke umbes 7700. “See poolteist aastat, mil me ühinemisläbirääkimisi pidasime ja tegime ettevalmistusi, tähendas tihedat sebmist. Läbi sai räägitud kõik teemad, nagu näiteks välja töötatud uue valla arengukava, põhimäärus, omavalitsuse struktuur ja juhtimise põhimõtted,” meenutab Kirt. Loodud oli ühinemise ühiskomisjon, mida juhtis linnapea Kuno Rooba ja kuhu kuulus igast ühinevast omavalitsusest kaks inimest. Alguses kuulusid komisjoni ka Aegviidu valla esindajad, sest ühe võimaliku lahendusena oli kaalutud Lehtse vallast Jäned valla piirkonna liitumine hoopiski Aegviidu vallaga. Kuid pärast rahvaküsitlust selgus, et kogu Lehtse vald soovis ikkagi tervikuna ühinemist Tapa linnaga.

Üks küsimus oli näiteks seegi, millisesse maakonda vald jääb, kas Lääne-Virumaale või Järva maakonda. Vabariigi valitsus otsustas, et kuna lõviosa ühinejatest olid juba Lääne-Virumaalt, siis jääb ka pärast ühinemist vald sellesse edasi.

Tapa valla uks on uutele liitujatele avatud, kinnitab vallavanem Alari Kirt.

Elanike otsustusõigus ei kadunud kuhugi

“Läbi arutasime kõik olulisemad teemad, mis puudutasid valla majandust, haridust, kultuuri, sümboolikat, nime. Muidugi ei pea ühinemisel nii põhjalikult kõike läbi töötama, kuid meil oli aega ning tahtmist seda teha,” ütleb Kirt.

Ühinemiskomisjon oli seda meelt, et inimesed peavad toimuvast võimalikult hästi ülevaadet omama. Lisaks pidevatele rahvakoosolekutele Lehtses, Moel, Tapal ja Jänedal ilmus ka kuus numbrit erilehte Ühinemise Sõnumid.

Üks suuremaid mureküsimusi oli vallavanema sõnul otsustusõigus. “Valdade inimesed pelgasid, et ühinedes väheneb neil otsustusõigus, sest Tapa linnas on rahvast rohkem. Tegelikuses aga just nemad on võitnud, sest otsuste tegemisel ei ole eelistusi kellegi kasuks, vaid kõiki võetakse võrdsena. Paranenud on näiteks endise Lehtse valla inimeste koostöö ja ühtehoidmine oma piirkonna huvide eest,” märgib Tapa vallavanem Kirt.

Lehtse Kultuurimaja direktor Leelo Jürimaa meenutab, et nende vallas toimus enne ühinemisläbirääkimiste algust ikka korralik rahvaküsitlus. Leelo Jürimaa oli tookord ka Lehtse vallavolikogu liige ja mäletab, et rahvas oli ülekaalukalt Tapaga ühinemise poolt. Põh-

jusi selleks oli palju. “Olulisem oli see, et Tapa oli Lehtse jaoks ikka tegelik tõmbekeskus, kus käidi kõige enam poes, juuksuril, arsti juures, telekat remonti viimas, kingsepal, muusikakoolis jne. Palju meie inimesi olid Tapal leidnud töökoha, sest transport oli ju suhteliselt normaalne – sõitis nii rong kui ka liinibuss. Väga suur osa põliselanikest oli käinud Tapal keskkoolis ning nii oli juba kõik tuttav. Igasuguste kollektiivide vahel olid sõprussidemed ja käidi läbi. Paljud Tapa noormehed olid kõikidel aegadel leidnud endale kaasa just Lehtse neidude seast ja nii olid paljudel peredel ka sugulussidemed,” räägib lihtsatest inimestest põhjustest Leelo Jürimaa.

Muidugi oli loogiliselt ja ajalooliselt (sõjaeelse Eesti Vabariigi ajal kuulus Tapa küla Lehtse valla koosseisu) see ka kõige õigem otsus, sest sellest said ju kõik inimesed aru, et nii väike-se vallaga edasi ei liigutaks.

Kas mõistame naabervalla inimesi ja elustiili?

Jäned valla raamatukogu raamatukoguhoidja Sirje Reinula meenutab, et Jäned inimesed muretsesid tollal Tapa liigse kauguse ja teistsuguse kuvandi pärast: inimeste erinev elustiil, suur hulk vene rahvusest inimesi, raudtee jmt. Jäned

on aga kaunis maakoht ja turismipiirkond ning kardeti, kas nende mõis ka teiste Lääne-Virumaa mõisate seast välja jääb paistma. Muidugi muretseti ka selle pärast, et kas põhikool ikka alles jääb.

“Enne ühinemist oli ka Jäned-Tapa vaheline ühistransport harvem ning peljati, et Tapale valla spetsialistide juurde käia on kauge ja tülikas ning Jäned jääb ikka endiselt ääremaaks ja lahustub suures vallas ära. Paljudel oli kõhe lahkuda Järvamaa alt. Praegu on ühistransport tihedam, tehtud on palju suuri töid nagu veevärgi uuendamine, Kalijärve ümbruse korrastamine, spordiplatsi uuendamine Mängude väljakul, lossi erinevad remondid, kindlasti raamatukogu püsimajäämine ja lossi kolimine, külamaja renoveerimine jpm. Paljude asjadega oleme juba nii harjunud, et ei märkagi,” vaatab Sirje Reinula ajale tagasi.

Tema sõnul on ka kohalik kogukond muutunud aktiivsemaks ning kuuldavasti pöörduvad inimesed otse valla spetsialistide poole üsna meelsasti. Püütakse seista selle eest, valla korraldatud üritused ei toimuks mitte ainult Tapal, vaid ka külates.

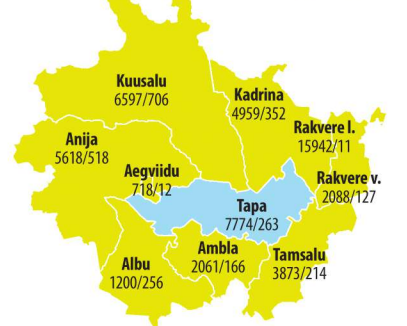
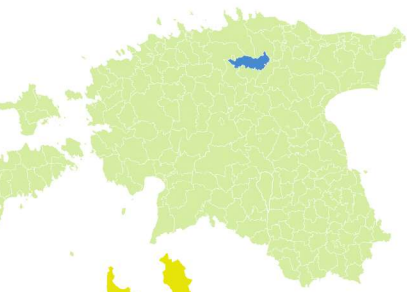
Märkamatu on muutunud väga palju

Esimesed neli aastat pärast ühinemist töötasid Lehtses, Moel ja Jänedal teeninduspunktid, kus võtsid inimesi vastu vallasekretäri abid. “Tegelikult vajadus nende töötamiseks kohapeal puudus, oluline oli ja on ka nüüd sotsiaalteenuste toimimine ning sotsiaaltöötaja kättesaadavus,” seletab vallavanem Kirt.

Ühinemise plussidena toob vallavanem välja sellegi, et suurem omavalitsus võib endale lubada paremaid spetsialiste, seega paraneb ka elanikele pakutava teenuse kvaliteet. Samuti on võimalik saada suuremas mahus investeeringuid, mis omakorda võimaldab ette võtta korraga mahukamaid töid, mis muidu ehk jääksid aastateks ootele.

“Näiteks oleme saanud korda teha Tapal vee- ja kanalisatsioonitrassid. Lehtses kultuurimaja, Lehtsesse tuleb multifunktsionaalne keskus, kuhu toome ka üle vanast mõisast kooli. Jäned valla spordihoone tegi läbi uuenduse, Saksis on korda tehtud keskusehoone, vallas on saanud korda palju kõrvalteid,” räägib vallavanem. Ka ettevõtjatele on liitumisest kasu olnud, sest vallal on olnud võimalusi korda teha taristuid ning pakkuda professionaalset nõu.

Kui kolm valda 2005. aastal ühinesid, sai Tapa vald riigilt 600 000 krooni. “Sellest rahast kulus ametnikele koon-

Elanike arv / pindala (km²)

jaehitamiseks ja remondiks,” meenutab Alari Kirt.

Ka Leelo Jürimaa sõnul on pärast liitumist muutunud palju: lõpule viidi tänavavalgustuse projekt ning Lehtse inimesed jõudis ka lõpuks 21. sajandisse – nüüd on meil kõik tänavad valgustatud, enne olid valged vaid kaks peateed.

Aastal 2007 valmis endise vallamaja ja huvikooli hoonesse uus moodne raamatukogu, millest sai Tapa Linnaraamatukogu harukogu. Seega on meil võimalik tellida ka Tapalt raamatuid Lehtsesse toomiseks.

Nende 10 aasta jooksul on Lehtse saanud lahti mudateedest Tapa ja Jäned valla suunal, ka alevikus on mitu uut teed tolmuvabaks tehtud. Palju on tehtud haljastuses ning meie laussileda maa inimesed said endale aleviku keskele kelmumäe (vana prügmägi ja ehitusjäägid).

“Igal aastal on rahvakoosolekud igas kandis – igaüks saab vallavalitsuse ja volikogu inimestelt nõobist kinni võtta ja aru pärida. Kultuurimajas on ka sageli valla spetsialistide ja juhtidega kohtumisiüritused. Mina kodanikuna olen enam-vähem rahul,” ütleb Lehtse kultuurimaja direktor.

Uued ühinemiskõnelused juba käivad

Täna sel päeval käivad Tapa vallal juba uued ühinemisläbirääkimised. Oma nõusoleku ühinemiseks on andnud 3700 elanikuga Tamsalu vald, veidi segased lood on aga Ambla vallaga, millest umbes kolmandik pooldab ühinemist, ülejäänud aga mitte.

Kui aga ühinemine teoks saab, siis kasvab Tapa valla elanike arv umbes 11 400-ni. See number rõõmustab vallavanemat, sest vabariigi valitsus on lubanud vallale, mille elanike arv kasvab üle 11 000, preemiaks 500 000 eurot. “Tapa valla eelarve on umbes üheksa miljonit eurot. Ühinemisraha ja preemia täiendaksid tublisti meie rahakotit ja võimaldaks investeerida valla teede-tänavate kordategemisse,” ütleb vallavanem Kirt.

Lääne-Nigula vald: suurvallas tõusevad esile külad

Kolme aasta eest moodustunud Lääne-Nigula vald on täna rõõmus, et liitumine teoks sai, sest korda said koolid ja lasteaedades avati lisarühmad. Ühtekuuluvustunne on muutunud tugevamaks.

Bianca Mikovitš

“Ma ei mäleta!” Räägib mees Keedika külaplatsil õigust või mitte, aga enda juurde ta jääb – enam ei tule meelde, oli ta mõne aasta eest Oru, Risti ja Taebla valla ühinemise poolt või vastu. Oli ju tookordne plaan esiti üsna ambitsioonis – Läänemaal loodeti teha korraga üks suurvald, mille hulka kuulunuks ka Vormsi saar, samuti loodeti liituvat Noarootsi, Nõva, Ridala ja Martna valda. Tasapisi pudenesid läbirääkijad laua tagant, ring ahenes ja lõpuks liitus kolm valda. Täna ollakse osalt alguse juures

tagasi, sest mitmed tookordsed iseseisvaks jääjad omapäi jätkata ei saa ning ka kolm aastat tegutsenud Lääne-Nigula vald ise jääb oma 4140 elanikuga haldusreformi seaduse seatud lati alla. Sellest hoolimata pole põhjust tookordset liitumist kahetseda. “Kui nüüd teistega võrrelda, siis meie tegime liitumisrahaga investeeritud ära, saime kõik koolid korda ning lasteaedades avasime lisarühmad,” sõnab Lääne-Nigula valla volikogu aseesimees Andres Liiv. “Kui vaatame teisi, kes otsustasid mitte liituda, oodata ja vaadata, siis seal selliseid töid ei ole olnud võimalik ette võtta.”

Ettevõtjad võitsid ühinemisest Kolme aasta eest viimasel hetkel liitujateringist välja astunud Nõva kohta arvab Liiv, et seal ei osatud soodsamaid tingimusi kaubelda. “Neil polnud lihtsalt ideid, ei nähtud, mida saaks välja kaubelda ega osatud ühinemisest tulevaid plusse inimestele selgitada,” sõnab ta. Nüüd on Nõva nagunii uuesti laua taga, sest üksinda jätkata ei ole enam võimalik. Lääne-Nigula vallas tegutsev väikeettevõtja Lauri Lilleoks märgib, et tegelikult oli juba kolme aasta eest näha, et väikevaldadel tulevikku pole, seda just

majanduslikku poolt vaadates. “Varem polnud ettevõtjatel võimalik üldse toetust saada,” meenutab Lilleoks. “Muidugi pole nüüdki toetused suured ja nendelegi on tahtjaid palju, aga varem öeldi konkreetselt ära, et selle jaoks ei jätku üldse jõudu. Nüüd on vähemalt väikegi uks lahti,” kirjeldab ta. Lilleoksa sõnul ei olnud väikesel vallal varem võimalik palgal hoida isegi arengunõunikku, kes oskaks projekti kirjutamisel nõu ja jõuga abiks olla neile, kel seda vaja. Volikogu liige Tarmo Kruuspan lisab, et võimalusi on tõepoolest juurde tulnud ja lisaks on suurenenud otsustajate ring. “See aga tähendab, et selline väike ametkondlik korruptsioon, kus asjad lepitakse omavahel väikeses kohas kokku ja teistel pole sinna ringi asja, pole enam nii kergesti võimalik,” toob ta välja.

Külade roll on oluliselt tuntavam Turvalepa küla elanikud Kairi ja Margus Korpes näevad ka ühinemises plusse – tahtmata suurvallas lahustuda, panustavad inimesed rohkem küladele, kus ühtekuuluvustunne on muutunud tugevamaks. Margus Korpes lisabki, et kü-

lade roll on tuntavam ning inimesed ta juvad, et tugevale ja häälekale külaseltsile pole kellelgi kerge ära öelda. Lääne-Nigula vald tunnustab igati külade tähtsust ning ühe külaelu edendava sündmusena korraldab suviti valla kõigi külade päeva. Kuna tänavu on merekultuuriaasta, siis tehti Keedika külaplatsil võistu kalaroogasid ning parim meeskond viis oma külla peaauhinnana kummipaadi. **Tulevikku peab pikemalt ette plaanima** “Muidugi, kõik külad ei ole aktiivsed ja ei tule välja, mõned mõtlevad veel viimasel minutilgi ümber, aga on neid, kellele sellised üritused hästi sobivad ja kes tunnevad koostegemisest lusti,” räägib Tarmo Kruuspan. “Nii et kui see haldusreform omal moel külaelu käima lükkab, võit seegi,” arvab ta. Iseenesest on külade päev aga tema kinnitusel just niisugune üritus, kus ajakirjanikke võiks rohkem käia – seal on selgelt näha, et aktiivsus ja rõõmus meel pole maalt kadunud ja lehte saaks ometi häid uudiseid. Tuleviku suhtes on nii Kruuspan kui ka Liiv ettevaatlikud. “Kõige olulisem, et vaadataks pikemalt ette,” arvavad

mehed. Tarmo Kruuspan toob välja veel ühe tähelepaneku – kui üldiselt kiputakse võlusõnaks pidama töökohtade loomist, siis tegelikult tuleks lihtsalt töökohtade loomisele eelistada suure palgaga töökohtade loomist. “Tööd tehakse maal ikka, aga kui vaatad palku, siis need on kurvad. Panustada tuleks julgemalt sinna, kust raha rohkem tagasi tuleb.”

	Lahendus nr 1	Järvamaa vald	Vn k eitus	Oma	Varu	Erakond	Suurvoistlus	Tagasiostuleping	... cappella	Seisukoht, arvamus	Haldusreformi juht
2 Põlvamaa valda											
Tartumaa vald									Rand P-Eestis Mehenimi		
1024 kilobaiti			Logistika-firma Sisalik				Eesti rahvuskivi Ehitus-detail				
Komfortne						Pagari-toode Puitkiud-plaat					Ahju osa
~2,71881		...sigaret	Kõrgkool lüh				Valuuta lüh		Vormelli-sõitja		
Rohkem kui kahe tähte lõplikku jada		Tesla Model ...	Püüa leida!								
	Lahendus nr 4	Vääris-gaas	Materjal	Fosfor	Hollandi jalgpalliklubi	Osmik	Lahendus nr 2 Raske vesinik				
2 sporditarvete firmat								Vn k eessõna Roomaja	USA julgeolekuorg. Kõik korras!	Sumeri linn Töötajate ühendus	
Valgamaa vald			Metall Itaalia mehenimi			Laht Soome lahes Püsti		Lühend kirjas Näitleja, telemees	Mehenimi Viimane täht		
Võidu märk		Plaatina-metall Heliteos			Lahendus nr 3 Maiustus						
Tartu poliitik						Linn Aasias Püha mets					
2Xtäht			Puccini ooper Ront, puutomp					C/2pii Poliitik			
Ingl k tervitus (2 tähte)											
	Mehenimi Märgis EL-i nõuetele vastavuse kohta						2X2Xtäht Plaatina-metall				
Vitamiin		Püstol Ajaühik			Ida-Virumaa vald Gaas						Mi
USA kümnevõistleja						Jõgeva-maa vald					

SUUREMAL ON EELISEID

Mida saab teha suures val-las sellist, mida väikeses ei saa? Kogemusi jagab vallavanem **Mikk Lõhmus**.

Foto: Erakogu

Väikevald saab üldjuhul väga edukalt hakkama igapäevase kogukondliku tegevusega – olgu selleks kultuur, vaba aeg, kohalik identiteet. Rohkemaks aga jääb pahatihti jõudu vajaka. Või Lääne-Nigula kogemuse põhjal kinnitada, et nii paremad teenused, võimekus palgata pädevaid spetsialiste kui ka teha aastaid oodatud investeeringuid on ühinemise reaalsed efektid. Ise tahan rõhutada seda, et suudame reaalselt panustada ettevõtluse arengusse – pakume valla ettevõtjatele ettevõtlustoe toetust ja osaleme vajalike taristute välja ehitamises. Kui väiksemate liitunud valdade hirm on teenuste kadumine, siis näiteks Ristil avasime päris uue noortekeskuse ning peagi avatakse noortekeskus ka endise Oru valla keskus Linnamäel. Iga ühinemise suuremaid väljakutseid on see, kuidas maandada ääremaastumise hirm, tuua suures vallas kõik kogukonnad laua taha ning säilitada aktiivne külaelu. Vald saab siin luua taustsüsteemi – jätsime valla teeninduskeskused Linnamäele ja Ristile, kaasasime kõik piirkonnad volikogu komisjonidesse, moodustasime külaelukomisjoni. Hea meel on tõdeda, et külaelu on aktiivseerunud, tekkinud on ka uued seltsid. Tundub, et see pole pelgalt ühepoolne vastureaktsioon ühinemisele, vaid oleme selle soodustamiseks välja töötanud ka reaalse kogukonna kaasamise ja rahastamise poliitika, mille hulka kuulub ka külamajade rahastamine.

Foto: Martin Dremļuga

Tekkigu loomulikud piirid ja loogilised seosed

Valdade ühinemine ei ole imevits, mis lahendab kõik probleemid, aga see loob kindlasti võimaluse paremaks juhtimiseks, rahaliseks kokkuhoiuks ja suuremateks investeeringuteks.

Mikk Salu

See, milline Eesti praegu välja näeb oma maakondade ja maakonnapiiride, valdade ja vallapiiridega, ei ole sugugi loogiline ega loomulik jaotus. Ei ole see ka ajalooline jaotus: paljud vallad ja mõnedki maakonnad on tekitatud kunstlikult, ei olnud nad oma tekkimise ajal loogilised ja ei ole nad ka täna loogilised.

Kohepealsed inimesed oma töödes ja tegemistes, elu-, kooli- ja töökoha valikul ei mõtle valla ega maakonna (tihti kunstlikult tekitatud) piirides. Türi vallavanem Pipi-Liis Siemann ütleb, et omal ajal oli Türil kohalik moto “me ei muutu Tallinna” magalaks, nüüd aga võetakse seda, et paljud vallaelanikud käivad Tallinnas tööl, loomuliku ja loogilise-na. Ning kõige selle pärast ei ole vaja põdeda: vabalt võibki olla nii, et nende inimeste jaoks on parim töökoht Tallinnas, aga parim koht elamiseks just Türi vallas.

Tulebki keskenduda sellele, et Türil oleks hea elada ja mitte põdeda, miks inimesed Tallinnas tööl käivad.

Mõned aastad tagasi rääkis artikli autor Nõva vallavanemaga. Nõva on Soome lahe ääres, formaalselt Läänemaal, aga sisuliselt märksa enam Harjumaa ja Tallinnaga seotud väikevald.

Foto: Erakogu

Ave Viks nendib, et muidugi on raske vaielda vastu inimeste emotsionaalsetele argumentidele, kuid kindlasti ei sulge koolid või kauplused oma uksi haldusreformi tõttu.

Jutuajamise põhjus oli selles, et Nõva oli Eesti rekordiomanik kategoorias “millises vallas on kümne aastaga kõige rohkem vähenenud laste arv”. Ometi ei võtnud vallavanem seda traagiliselt, sest jah, püsielanikke jääb vähe-maks, aga samal ajal on Nõva muutunud üha populaarsemaks kohaks, kuhu jõukad tallinlased omale suvekodusid rajavad.

Kokkuvõttes tähendas see lihtsalt seda, et Nõva muutub, seal tekib teistsugune elukorraldus ja teistsugune elukeskkond ning see pole sugugi halvem sellest, kuidas vanasti oli.

Mis saab maakondadest?

Haldusreform ja praegu üle Eesti valdade vahel käivad läbirääkimised näitavad, et mõnegi maakonna tulevik võib olla üsna tume. Näiteks kui Pärnumaa ja Läänemaa vallad peavad ühinemisläbirääkimisi ja tahavad ühineda Pärnumaa poole, kuivab Läänemaa päris kokku.

Viljandi kirdeosas meelitatakse Põltsamaa kanti ühinema, see on praegu formaalselt Jõgeva maakonna osa, aga samas ajalooline Viljandimaa.

“Automaatselt ei kao ükski maakond ära,” rõhutab rahandusminis-

RIIGIKOGU PÕHISEADUSKOMISJONI KUULUNUD RAIT MARUSTE: HALDUSREFORM KULGEB PÕHISEADUSE PÕHIMÕTETE KOHALE

Haldusreformi mittepõhiseaduslikkuse väitjad on teinud seda teoreetiliselt, normipõhiselt, ilma, et seadust oleks praktikas rakendama asunud ning keegi saaks väita, et võimu teatud sammud on nende konkreetseid põhiseaduslikke õigusi rikkunud.

Põhiseadus on kohaliku omavalitsuse osas üsna lakooniline. Põhiseaduse paragrahvi 154 lg 1 kohaselt otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused kõiki kohaliku elu küsimusi. Üldine riigihaldus ei ole kohaliku elu küsimus, see on üleriigiline küsimus, kus otsustuspädevus kuulub seadusandjale ehk riigikogule ja seda viib ellu täitevvõim ehk valitsus.

Põhiseaduse paragrahv 158 sätestab, et KOVi piire ei tohi muuta vastavate omavalitsuste arvamust ära kuulamata. Seega – muuta võib, kuid peab ära kuulama. KOV ei saa panna vetot. Otsustamine, selle kriteeriumid ja teostamisviisid määratakse üleriigiliselt, riigikogu ja valitsuse poolt. Seda kinnitab ka paragrahv 160, mis ütleb, et kohaliku omavalitsuse korralduse ja järelevalve nende tegevuse üle sätestab seadus. Seega, seni on toimitud põhiseaduse põhimõtete ja normide kohaselt.

Foto: Eero Vabamägi

teeriumi nõunik Ave Viks. Samas see, et maavalitsuse roll tuleks lähitulevikus ümber mõelda, on samuti selge. Erinevaid variante juba kaalutakse: alates sellest, et kõik jääb nii nagu praegu, kuni selleni, et maavalitsused kaotatakse ära.

Viljandi ja Türi vallavanemad ütlevad juba täna, et nad ei näe maavalitsustel suurt mõtet. “Eesti on nii väike, et mina vallavanemana saan alati otsekontakti ministeeriumiga või mõne riigikogu komisjoniga, ei ole maavanemat sinna vahendajaks vaja,” ütleb näiteks Pipi-Liis Siemann. Ene Saar Viljandist nõustub sada protsenti: “Suuremad vallad või omavalitsuste liidud saaksid maavalitsuste ülesanded enda peale võtta.”

Koolid ja poed ei kao reformi pärast

Haldusreformiga tihedalt kokku puutuvad rahandusministeeriumi nõunikud Ave Viks ja Sulev Valner sõidavad palju mööda Eestit ja räägivad inimestega läbi. Sageli kuulevad kurtmist, et postkontorid kaovad, poed pannakse kinni ja koolid sulguvad.

Kindlasti ei tähenda see, et kõik niimoodi mõtlevad, isegi mitte et enamik inimesi niimoodi arvaks, aga mingi hulk neid inimesi on ja eks need hirmud on ka peamiseks põhjuseks, miks ikkagi valdade ühinemist kardetakse. “Need on emotsionaalsed argumentid, millega raske vaielda,” noogutab Ave Viks.

On aga neil hirmudel üldse alust?

Tegelikult on ikkagi nii, et koolid ja poed ei kao haldusreformi tõttu. Kui nad kaovad, siis ikka seetõttu, et inimesed ise kaovad, inimesed ise valivad midagi muud või panevad oma lapsed teistesse koolidesse.

Artikli autorile meenub mõne aasta tagune jutuaajamine ühe Võrumaa vallavanemaga, kes kurtis selle üle, kuidas kooli ähvardatakse kinni panna, aga küsimuse peale, kus tema enda lapsed õpivad, vastas: “Tartus, Treffneri gümnaasiumis.”

Või üks teine kohtumine Lääne-Viirumaal Laekvere vallas, kus mitmed kohalikud kaebasid selle üle, et miks kohalik pood kinni läks, mille peale sealne vallavanem jälle osutas, et kulla inimesed, kui te ise Rakveres poes käite, siis mis variant kohalikul poesel üldse ellu jääda on?

Sama sõnumi annab edasi ka Ave Viks. Mingite asjade kadumisel või mittekadumisel pole seost haldusreformiga. Emotsioonid on inimlikud, kuid valdade liitumisega on seos ülimalt kaudne ja pigem vastupidine. “Ükski ühinemine ei pane kooli kinni,” kordab Viljandi vallavanem Ene Saar. “Meil on ju endiselt huvi oma elanikke võimalikult hästi teenindada. See ei kao kuhugi.”

Valdade ühinemine ei ole imerohi, mis kõik maailma probleemid lahendab, aga see pole ka kole koll, millega hirmutada. Hästi läbi mõeldud ühinemine loob mitmeid uusi võimalusi. Esimene asi ongi parem juhtimine ja paremad konkurentsieelised ning investimisvõimalused.

REGIONAALMINISTER 2008-2014 SIIM KIISLER: PIGEM PEHME KUI RADIKAALNE SEADUS

Foto: Sven Arbet

Me tahame elada järjest jõukamalt ja selleks peame tegema tööd üha mõistlikumalt ja tõhusamalt. Tavaliselt nõuame seda eraettevõtetelt, et muuta Eestit rikkamaks ja kaasaegsemaks. Samas, see nõue kehtib ka avaliku sektori puhul. Nii ootame ka riigiasutustelt mõistlikku ja kokkuvõttevõimet. Meie omavalitsussüsteem vajab samuti sisulist uuenemist, et ajaga kaasas käia ja tõhusalt töötada oma kodaniku heaks. Seepärast oli haldusreformi seadus mõõdapärase otsus.

Suur Tõrva vald: võimekamal omavalitsusel on konkurentsieelis

Tõrva linn ja ümbritsevad vallad on mitu korda omavahel ühineda püüdnud, seekord jõudsid läbirääkimised eduka lõpuni, ainsana küttis kirgi hoopis tulevase valla nimi.

Vivika Veski

Tõrva linn ning Helme, Hummuli ja Põdrala vald olid esimesed Eestis, kes pärast haldusreformi seaduse vastuvõtmist allkirjastasid ühinemislepingu. Tõrva valla sünnini viiv leping sai allkirja 21. juunil nelja volikogu ühisistungil.

Samal istungil otsustati valla nimi. Peale Tõrva oli lõpphääletusel Helme. Varem oli arutatud ka Lõuna-Mulgi variandi üle.

Tõrva linnapea Maido Ruusmann meenutab, et Tõrva linna ning Helme ja Põdrala valla vahel on ühinemisläbirääkimisi peetud juba neljal või viiel korral, viimati 2009. Siis oli ühinemislepingu projektki olemas, läbi viidi rahvaküsitlus. Seal ütlesid Tõrva ja Põdrala jah, aga Helme inimesed ei. Sellest lähtuvalt võttis Helme vallavalikogude vastu otsuse ühinemine katkestada.

Seekord jõudsid läbirääkimised Maido Ruusmanni hinnangu kohaselt eduka lõpuni tänu sellele, et nad üritasid rohkem kaardistada hirmusid ja rääkida asjadest nii, nagu need on, teiste näidetel.

“Kuigi rahvaküsitluse osalusprotsent oli madal, oli sealt ülekaalukalt näha, et inimesed toetavad ühinemist,” tõdeb linnapea.

Helmes oli osalusprotsent 17, teistes
ligi 14, kuid enamik osalejaid ütles jah.

Riigi sekkumine tuli boonuseks

Linnapea meenutab muheldes, et tegelikult alustasid nad seekord osalisi ühinemisläbirääkimisi juba 2013. aasta valimisööl. Helme vallas koalitsiooni moodustanud inimesed ootasid oma valimistulemusi Tõrvas.

“Pärast valimistulemuste saabumist saime omavahel kokku ja juba samal õhtul rääkisime sellest, et peaksime hakkama kiiresti tegelema sellega, et järgmistele valimistele minna ühise omavalitsusega,” räägib Ruusmann.

Tõrva linnapea tegi ettepaneku korraldada 2015. aasta sügisel vahevalimised. Peagi liitusid aga läbirääkijatega Hummul ja Põdrala, kes leidsid, et vahevalimisi pole mõistlik teha, pigem võtta kindel suund järgmistele va-

Maido Ruusmann lööb toimekalt kaasa Eesti suurimal tule, vee ja muusika vaatamängul Tõrva Loits.

limistele, nii saab rahulikult ette valmistada ja inimestega rääkida.

Maido Ruusmann tõdeb, et kui riik sekkus jõuliselt oma haldusreformiga, siis nende jaoks oli see boonus. Nema omavalitsusjuhtidena olid oma suunad selleks ajaks juba kujundanud. Linna-
pea kinnitab, et nad ei teinud ühtegi sammu sellepärast, et riik seda soovis. Tegelikult nad algul isegi ei uskunud, et riik haldusreformi käsile võtab, sest ta polnud seda nii kaua aega teinud.

Helme tegi ettepaneku

Ametlikult algas protsess seekord selle-
ga, et Helme vald tegi teistele ettepane-
ku alustada ühinemisläbirääkimisi.

"Kuna eelmine kord Helme inimestel

olid kõhklused ühinemise suhtes, siis leidsime üheskoos, et seekord oleks hästi mõistlik anda inimestele kindlus, et Helme näeb ühinemises endale kasu,” põhjendab Ruusmann.

Tõrvas peeti 23. aprillil ühinemisteemaline visioonikonverents, sellele järgneval nädala olid rahvakoosolekud kuues suuremas külakeskuses. Linnapea tõdeb, et rahva osalemine seal oli küllaltki väike, kuid kui vaadata Eestit üldiselt, siis nii ongi. Tema hinnangu järgi võib see olla ka märk sellest, et rahvas üsaldab oma juhte ja loeb teema kohta ajakirjandusest.

Ühinemisläbirääkimisteks moodustasid neli omavalitsust juhtrühma, kus osalesid vallavanemad ja linnapea ning

volikogude esimehed. Koordineerijana oli kaasatud ministeeriumi vahendusel Rivo Noorkõiv. Valdkondade jaoks loodi teemakomisjonid. Kohe otsustati ka ära, et kõik neli omavalitsust on ühinemisprotsessi võrdsed, olenemata nende suurusest.

Juhtkomisjon alustas peagi hirmude kaardistamisega. Tuli välja, et kardetakse seda, mida sarnasel puhul ikka – teenuste koondumist keskusesse, koolide sulgemist, võimu kaugenemist, ääremaastumise kasvu.

Ka rahvakoosolekutel tuli esile muresid. Näiteks uuriti, kas kergliiklustee või külakeskus ikka ehitatakse. Selliseid diskussioone, mis protsessi oleksid pööranud, aga ei tekkinudki.

Lääne-Harju omavalitsused leidsid ühise keele

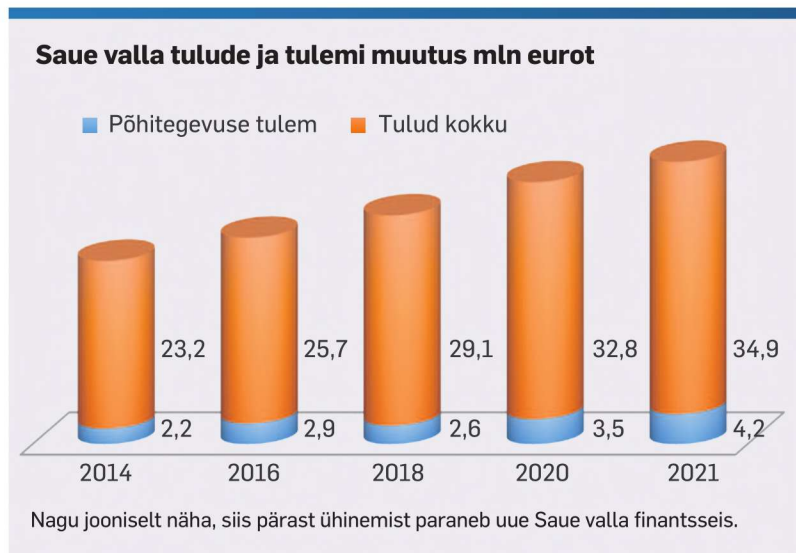
Lääne-Harju ühinemis-läbirääkimistel on jõutud otsusele, et 2017. aasta oktoobris tekib Kernu, Nissi ja Saue valla ning Saue linna ühinemise tulemusena 21 000 elanikuga Saue vald.

Ain Alvela

Läbirääkimised said alguse 2014. aasta kevadel – kõnekas ajastus selle poolest, et kohalikud valimised olid äsja seljataha jäänud ning 2015. aasta parlamendivalimised, millest praegu käimasolev haldusreform käima läks, alles ees.

See tähendab, et läbirääkimiste algatus oli täiesti vabatahtlik ja kantud soovist Lääne-Harjumaal kohaliku elu senisest tõhusamalt juhtida ja edendada.

Alguses leidis ka kaks loobujat Ühinemisläbirääkimiste koordinaator Kadri Tillemann meenutab, et alguses kutsuti tõesti ka mõlemat Keila-nimelist omavalitsust kaasa, kuid Keila linn lükkas läbirääkimiste kutse kohe tagasi ning Keila vald loobus veidi hiljem, 2014. aasta sügisel.

“See tähendas, et sisulise läbirääkimiste protsessis oli laua taga sama ring omavalitsusi, kes sellega alustasidki,” märgib Tillemann. “See, et tõsisema kõnelusprotsessi jooksul oli partnerite ring stabiilne, aitas kindlasti läbirääkimiste tulemuslikkusele kaasa.”

Kadri Tillemanni sõnul suuremat sorti takistusi läbirääkimistel õigupoolest ei olnudki, pigem läks neljal omavalitsusel selle poolest hästi, et 2015. aastal alustatud tõsisem haldusreformikava näitas, et ollakse oma kavatsustega õigel teel.

“Tunnustada tuleb kõiki läbirääkijaid selle eest, et kõneluste käigus oldi

asjalikud ja konstruktiivsed sõltumata poliitilistest vaadetest ning näidati üles saada kokku niisugune ühinemisleping, mis oleks kohaliku piirkonna ja elanike huvides,” ütleb ta. “Poliitilised erimeelsused ilmnemiseid ja võimendusi hiljem, kui lepinguprojekt oli juba koos ning asuti ühinemise osas meelst avaldama.”

Märtsis sai Lääne-Harju omavalitsuste ühinemisleping kõigi volikogude heakskiidu, seejärel ka maavanema ja Vabariigi Valitsuse kinnituse – see tähendab, et kõik formaalsed eeldused selleks, et uus vald peaks 2017. aasta va-

limisi oma sünniajaks, on olemas. Aga see ei tähenda kaugeltki seda, et läbirääkimiste osapooled pärast märtsiotsuseid käed rüpes istuma on jäänud.

Ühinemislepinguga koos kinnitasid volikogud üleminekuaia tegevuste ajakava – seal on kirjas kõige olulisemad ettevalmistustegevused, mis veel enne tuleva aasta sügist tuleb ära teha – näiteks ühise arengukava ja eelarvestrateegia projekt, ametnikkonna struktuur, uue keskusehoone ettevalmistused ja sümboolikakonkurss.

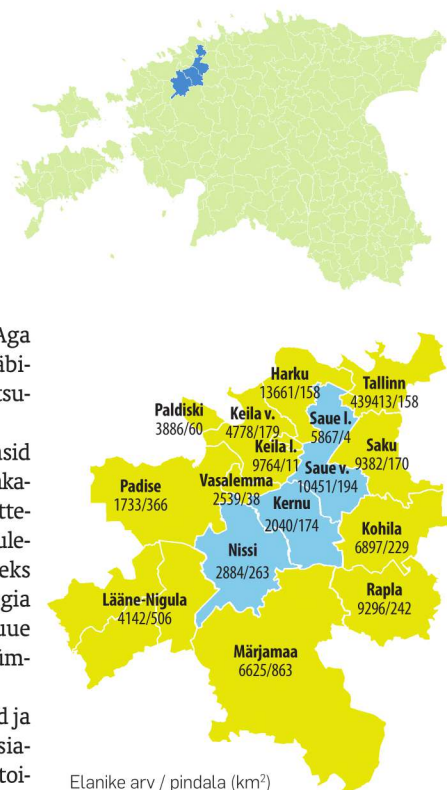
“Selleks puhuks on ellu kutsutud ja usinalt toimetamas valdkonnaspetsialistide töögrupid ja ettevalmistavad toimetused käivad täie hooga,” kinnitab Kadri Tillemann. “Augusti lõpus kukub sümboolikakonkursi tähtaeg ning peatselt kuulutatakse koos Eesti Arhitektide Liiduga välja Saue kesklinna rajatava uue keskusehoone arhitektuurikonkurss.”

Endistesse valdadesse jäävad teenuskeskused

Ühinemist ette valmistades seadsid läbirääkijad eesmärgiks, et inimeste elu ei tohiks see kuidagi ebamugavaks teha. Vastupidi, sooviti luua eeldused, et inimese jaoks liiguksid kohalikud teenused lähemale.

Tillemann selgitab, et sellepärast näebki leping ette mitmetasandilise keskuste süsteemi moodustamist.

“Uue valla põhikeskus on Sauel, kuid senistesse vallakeskustesse jäävad hal-

duskeskused, kust jätkub piirkondliku elukorralduse juhtimine,” märgib ta. “Samuti näiteks sotsiaalteenuste osutamine ning nõustamine ehitus- ja planeerimisvaldkonnas.”

Ta lisab, et koos aktiivsete kodanikuühendustega loodetakse käivitada teenuskeskused just nende kohalike teenuste osutamiseks, mida kogukonnad ise oma piirkonnas vajalikuks peavad.

Ühinemistoetust on Tillemanni sõnul plaanis peamiselt kasutada erinevate investeeringute tarbeks, mis samuti läbirääkimiste käigus kokku lepiti, ning muidugi ka otseste kuludeks ja hüvitisteks, mis töökorralduse muudatustega kaasas käivad.

Ühinemistoetus on vajalik olulisteks investeeringuteks

Et motiveerida kohalikke omavalitsusi vabatahtlikult ühinema, pakub riik boonuse ühinemistoetust. Mida rohkem elanikke saab uues omavalitsuses olema, seda suurem on ka makstav toetus. Saadav boonusraha kulub uutele valdadele marjaks ära vajalike investeeringute tegemiseks.

Margit Aedla

Selle aasta juulist jõustunud haldusreformi seaduse kohaselt makstakse vabatahtlikult ühinenud omavalitsustele kahekordset ühinemistoetust 100 eurot elaniku kohta. Toetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste päeva seisuga.

Samuti tõusis liitumise tulemusena 11 000 elanikuga omavalitsuse täiendav toetus 500 000 euron. Kui liitub kogu maakond, käsitleb valitsus seda tulevikus eelisena riiklike investeeringute saamiseks.

On, mille nimel pingutada. See abi toetuse näol ongi ette nähtud muudatuste tegemiseks, mis on vajalik oma-

valitsuste võimekuse kasvuks. Toetus on paljudele väikestele valdadele hea alternatiiv laenuvahale.

Toetusi makstakse mitmes etapis

Ühinemised jõustuvad 15. oktoobril 2017. aasta valimistega ning siis hakatakse toetusi ka välja maksta. See ei toimu aga mitte ühekorraga, vaid maksmine on jaotatud nelja aasta peale. Ühinemistoetuste tasumine toimub alates 2017. aastast, võttes arvesse 1. jaanuaril 2017. aastal fikseeritud elanike arvu. 1/4 antakse hiljemalt 2017. aasta lõpuks, 2/4 toetusest 2018. aasta esimesel poolaastal ja ülejäänud summa (1/4) 2019. aasta esimeses kvartalis.

Olulised objektid saavad korda, uued alguse

Aastatel 2003–2014 on ühinemistoetusi välja makstud 7,69 miljonit eurot. Näiteks 2013. aastal sai Lääne-Nigula ja Lügane v. kumbki 450 000, Põlva vald 501 850, Lääne-Saare vald 536 750, Viljandi vald 645 450 eurot.

Viljandi vallas on pisut alla 10 000 elaniku. Viljandi vallavanema Ene Saare sõnul toimuvad praegu liitumisläbirääkimised liitumiseks 2017. aastal. Uues moodustavas vallas elaks juba ca 14 000 inimest. Arvestuslik liitumiserah on Ene Saare sõnul 1,9 miljonit eurot. “Investeeringud kavandatakse ühinemislepingus konsensuslikult. Eeldatavalt hakkame arutama, kas ollakse nõus ühinemise nn premiaraha 500 000 euro panustamisega maakondlikusse arengusse, näiteks veeparki, mida

Viljandimaal ei ole. Rahvas aga sooviks seda. Ümberkorralduslikeks kuludeks võiks arvestuslikult kavandada ca 150 000 eurot.”

Augusti algul toimus Helme, Humuli ja Põdrala valla ning Tõrva linna ühinemine, mille tulemusena tekib 600 km² suurune omavalitsus, kus elab ligikaudu 6500 elanikku. Kokku saab olema ühinemistoetuste summa 1,2 miljonit eurot. Ühinemislepingus määrati ära ka prioriteetsed investeeringud.

Näiteks on kavas asulate välisvalgustuse projekteerimine ja ehitus, Helme katlamaja ja küttetrasside rekonstrueerimine, Riidaja mõisapargi rekonstrueerimine ja atraktiivsuse suurendamine, Tõrva linna kinohoone rekonstrueerimine multifunktsionaalseks meelelahutus- ja vabaajakeskuseks, Tõrva Gümnaasiumi hoone ja staadioni rekonstrueerimine ja palju muudki.

Türi vallavanema Pipi-Liis Siemanni sõnul oli eelmise ühinemise toetus 7,5 miljonit krooni (u 480 000 eurot) ja see kulus ühinemisega seotud ümberkorralduste, sealhulgas koondamiste, ümberõppe, majanduskulude, kokku lepitud investeeringuteks koolidesse, kultuuri- ja rahvamajadesse.

“Uue ühinemise puhul ei ole me konkreetseid objekte veel kokku lep-

pinud ega kavandanud. Türi, Kärva ja Väätsa valla ühinemise korral oleks ühinemistoetuse suurus 1,3 miljonit eurot. Ühinemistoetuse arvelt tahaksime teha tulevikku suunatud investeeringuid, mis toovad kaasa püsilulude vähenemise või siis näiteks teede rekonstrueerimist,” seletas vallavanem.

ÜHINEMISTOETUSED

Ühinemistoetust saavad need omavalitsused, mis on 2016. aastal langetanud otsuse omaalgatuslikuks ühinemiseks. Ühinemistoetuse määr omavalitsuse miinimumsuuruse kriteeriumile vastava omavalitsuse kohta on 100 eurot ühinenud omavalitsuse elaniku kohta. Ühinemistoetuse minimaalne suurus 300 000 eurot ja maksimaalne suurus 800 000 eurot ühe omavalitsuse kohta.

Ühekordse boonusega makstakse lisaks veel 500 000 eurot omavalitsusele, kus ühinemise tulemusena elab vähemalt 11 000 elanikku või ühinemine hõlmab tervet maakonda.

1 KÜSIMUS

Mis muutub Eesti elus paremaks pärast haldusreformi?

Foto: Erakogu

Uuringufirma Praxis juhtuse liige **Katrin Pihor**

Usun, et paljud on kokku puutunud olukorraga, kus bussiliin lõppeb ühe valla või maakonna piiril või kus naabervaldades tegutsevad paarikümne kilomeetri raadiuses korraga kaks sulgemisohus kooli või valda rajatud uus tööstuspark viib linnast ettevõtjad ja töökohad. Suuremate omavalitsuste puhul on võimalik neid probleeme vältida ja tagada piirkondade terviklikum planeerimine ja ühiselt toimimine. Tekib rohkem koostööd ja vähem konkurentsi.

Probleem on selles, kuidas tagada, et häid inimesi jaguks kõikidesse Eesti piirkondadesse ning nad saaksid ka oma töö eest väärilist tasu. Näiteks väiksema valla keskkonnaspetsialistil jagub ehk tööd vaid paari tunni jagu nädalas ja sellisel juhul tuleb tal otsida lisateenistust mujalt. Või tuleb lastekaitse spetsialistil võtta üle ka sotsiaaltöötaja roll nii puuetega inimeste kui ka vanurite eest hoolitsemisel.

Kolmanda, kuid mitte vähemtähtsa aspektina tõstaksin esile suuremate omavalitsuste mõjukuse kasvu riigihalduses. Suuremal omavalitsusel on suurem eelarve, rohkem kohustusi, aga ka suurem vabadus otsustada oma vahendite kasutamise üle. Suuremates omavalitsustes arutletakse, milline koolidest korda teha, väiksemates omavalitsustest käib arutelu selle üle, kas vahetada koolimaja aknad või küttesüsteem. Ehk siis võiks eeldada, et suurematel omavalitsustel on paremad eeldused iseseisvaks majandamiseks.

Riigihalduse minister **Arto Aas**

Foto: Tiit Blaht

Haldusreformi tulemusena sünnivad Eestis võimekamad omavalitsused, mis suudavad oma kodukandi arengut paremini suunata. Suureneb nii investeerimisvõime kui ka omavalitsuste professionaalsus. On tõsi, et pärast haldusreformi muutub silmanähtavalt Eesti kaart – uued omavalitsused, uued nimed ja piirid. Selle muutuse taga on siiski ka sügavam mõju, mida värvid ja legend kaardil ei näita. Varem ühinenud omavalitsuste kogemused kinnitavad,

et ühinemise käigus lepitakse kokku ja tehakse ära suuremahulisi investeeringuid, mida eraldi poleks suudetud, näiteks uue spordisaali, kultuurimaja või tööstusala rajamine. Samuti on ühiselt suudetud pakkuda inimestele paremaid teenuseid haridus- ja sotsiaalvaldkonnas.

Kokkuvõttes paraneb inimeste elukeskkond ja maapiirkondade konkurentsivõime. Haldusreform avab palju uusi võimalusi, aga muutuste elluviimine on ikka kohalike inimeste kättes.

Eesti majandustegelane ja arvamusi liider **Raivo Vare**

Foto: Madis Kallas

Usun, et iga reform ongi sellepärast reform, et see midagi muudab vastavas reformitavas valdkonnas. Kindlasti muutuvad tulemuslikumaks kohapealse võimu korraldamise praktikad ja kuluefektiivsus. Kasvab kohalike omavalitsuste tegevõime, seda nii majandusliku ja organisatoorse mastaabiefekti kui ka asjaomase inimvõimekuse kontsentreerumise abil.

Ratsionaalsemaks muutub nii transpordi-, energia- kui ka sotsiaalse taristuarendus. Loodetavasti väheneb nn omapoiste korruptsioon kohalikel hangetel. Kasvama peaks nii kohaliku omavalitsuse huvitatus kui ka võimekus kohaliku ettevõtluse arendamisel.

Eelduslikult peaks kasvama kohalike inimeste motivatsioon poliitikas osalemiseks koos tegeliku kogukondlikkuse tugevnemisega.

Eesti Talupidajate Keskliidu juhatuse liige **Leho Verk**

Foto: Lii Sammler

Haldusreform on nii talupidajatele kui ka maaettevõtjatele vastakaid mõtteid ja tundeid tekitav küsimus. Ühelt poolt valitseb kartus, et kõik avalikud teenused väljasuremine kiireneb veelgi.

Teisalt on sellel reformil kindlasti ka oma plussid ja muidugi näha ka neid. Väikestes valdades pole kõigi küsimuste lahendamiseks piisavalt pädevaid ametnikke, pole pakkuda heale spetsialistile täiskoormust ja palka. Koondumisega nende teenuste puhul kindlasti võimekus tõuseb. Ka järelevalve on tõhusam, otsused saavad objektiivsemad ja läbikaalutumad.

Eesti suurim vald **Märjamaa** kasvab veelgi

Märjamaa vald ühines juba 2002. aastal. Ühinemise järel on renoveeritud valla rahvamaja ja raamatukogu ning rajatud on uus noortemaja ja bussijaam.

Merike Lees

Märjamaa vallavanem Villu Karu peab kolme omavalitsuse 14 aasta tagust ühinemist positiivseks ja kohalikkude elu edendavaks. “Oleme suutnud hoida oma teedevõrgu rahuldavas korras, investeerida vee- ja kanalisatsiooniprojekti, inimesed tunnevad meie valla vastu huvi ja tahavad siia maamaju soetada, meie ettevõtlus ei ole kehvalt järel,” loetles Villu Karu esmaseid ühinemise plussse.

Eeltöö algas kuus aastat varem

Kolme omavalitsuse ühinemise eeltöö algas juba 1996. aastal. Tehti koostööd, arutati ühiselt suuremaid investeeringuid ja peeti kolme valla ülest sihtsatust, mis tegeles avalike internetipunktidest asutamise ja tehnilise teenindamise ning töötute aktiviseerimisega. Ühinemine oli lihtsalt koostöö loogiline jätk.

Pärast ühinemist investeeris vald palju haridusvõrgu optimeerimisse: varem tegutsenud kuue kooli asemel on täna alles vaid kolm. Villu Karu möönab, et see protsess ei olnud pingevaba, kuid nad ei teinud midagi vägisi ega pannud ühtegi kooli jõuga kinni. “Üks pisikene algkool lõppes sellepärast, et lapsevanemad otsustasid oma lapsi sinna enam mitte panna,” selgitas vallavanem. “Haimre põhikooli sulgemine kestis poliitilisel tasandil kaks-kolm aastat, siis saadi aru, et pole mõtet jätkata, kuna kool asub alevi külje all ja alevis on gümnaasium.” Suletud algkoolid olid lasteaia-alkkoolid Sipas ja Laukna, ning suleti ainult algkooli osa, lasteaed tegutseb edasi.

Vald on teinud investeeringuid Ühinemise järel on renoveeritud valla rahvamaja, raamatukogu, uus noortemaja, bussijaam ja Märjamaa gümnaasium saanud juurdeehitise. Need kõik asuvad Märjamaa alevi territooriumil, vaid üks võimla on valminud ühes väiksemas kohas, kuid selle kasutus on tagasihoidlik. “Tuleb kaaluda, kas uusehitisi on mõtet teha sinna, kus on ainult paar-sada inimest,” märkis Villu Karu.

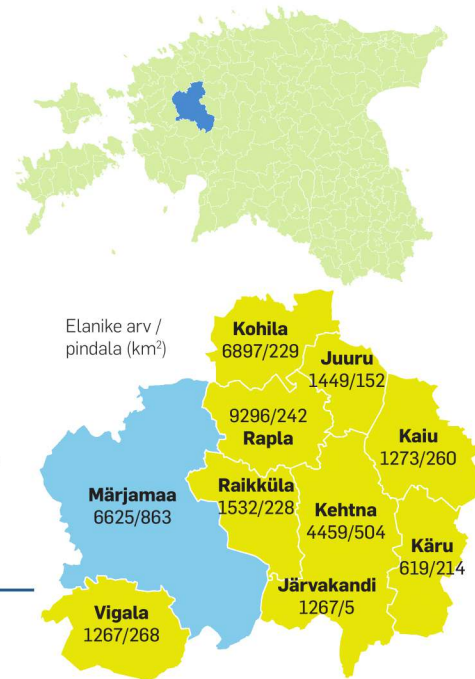
Külal ei ole saanud uusehitisi, kuid on saanud raha remontideks. Valla koolid, lasteaiaid ja raamatukogud täna üsna heal tasemel.

Riigi makstud ühinemistoetust kasutati erinevates valdkondades, osaliselt läks see ka koondamistasudeks. Lisaks tegi vallavolikogu poliitilise otsuse vähendada õpetajate normkoormust ja säilitada neile senine palk. Vallavanem möönab, et see ei olnud õige samm, sest vald ei vedanud ühekordse rahasüsti toel tehtud otsuse rahalist koormust välja.

Väiksematel kohtadel olid omad hirmud

Väiksemates kohtades kardeti, et investeeringud ja poliitiline võim koonduvad keskele Märjamaa alevisse. Tegelikult nii ei läinud. Kõigist valla suurematest küladest või endistest kolhoosikeskustest saadi esindaja ühinenud valla volikogusse ja investeeringurahade jaotamine oli väiksemaid kohti ja külasid arvestav.

Paar aastat pärast ühinemist peeti teeninduspunkte kolmes suuremas külas, aga nende järele kadus üsna pea reaalne vajadus – nende kasutus oli niivõrd

Elanike arv / pindala (km²)

väike, et polnud neid mõtet edasi pida. “Poliitiline kemplemine volikogus aga nii pea ei vaibunud ja kestab teatud määral tänasenigi – see on kohaliku poliitika osa,” tunnistas Villu Karu.

Ühinemise järel muutus kogu asjaajamine professionaalsemaks, suurem osakaal sai olema volikogu komisjonide töö, elavnes külaliikumine, valiti küllavanemaid. Mingeid nähtavaid tagasilööke ühinemine Karu hinnangul ei toonud.

“Praegugi on väga raske hinnata, mida ühinemine tavainimesele paremaks teeks,” ütles Karu. “Tuleb vaadata ettepoole, mis olukord on viie või kümne aasta pärast. Kui elanikkonna vähenemine jätkub, kuidas siis vallas asju korraldada?”

Vald laieneb veelgi

Veel enne selle aasta lõppu loodetakse saada volikogude heakskiit Märjamaa, Kullamaa ja Vigala valla ühinemiseks. Karu sõnul peavad volikogud kindlasti sel aastal ühinemislepingu heaks kiitma, sest hiljem käivitub juba sundühendamine.

Spetsiifilisemad asjad nagu vallavalitsuse struktuur, põhimäärus ja eelarve võivad jääda järgmisesse aastasse, kui põhimõtteline otsus ühineda on tehtud.

Juba praegu Eesti suurim vald kasvatab siis oma territooriumi väga oluliselt: praeguselt 872 ruutkilomeetril ligi 1400 ruutkilomeetrile. “Kuidas nii suurt hajasustusega valda juhtida, saab omaette väljakutseks,” tunnistas Karu. Mis saab uue valla nimeks, ei ole veel teada – vallavanemate seisukoht on, et võiks jääda Märjamaa vald, kuid otsuse teevad volikogud.

ELLUJÄÄMISINSTINKT PEAB OLEMA TUGEV

Juurimaa Tallid OÜ omanik Eve Raudnagel endisest Loodna vallast jagab oma mõtteid elust suuremas vallas ning rõhutab, et piirid pole olulised. Ise peab tegija olema.

Kui sa oled tegutseja ja ajad oma asju ise, siis ei pane neid piire tähelegi. Võib-olla ma ei ole end vallas peale pressinud ja pole seetõttu kõigi nende arendamiste ja asjadega kursis. Paratamatult need vallad, kes liidetakse, jäävad keskusest kaugemale. Ellujäämisinstinkt peab olema päris tugev.

Meie kliendid tulevad üle Eesti, me ise liigume samuti ringi, me ei tunnegi mingeid piire. Eks igal ajal ole kaks otsa ja mismoodi see vallale kasulik on, teavad vallametnikud.

Minu tütar ja ema just käisid val-

lamajas, et saada riigihankespetsialistilt nõu LEADER-meetme taotluse koostamiseks. Alati kui lähed, saad vallas abi, kunagi ei aeta kedagi tagasi. Väga hea on, et saab teadja inimesega rääkida.

Sipa kool, kus mina ja minu lapsed õppisid, on suletud. Mulle meeldiks küll, kui lapsed saaksid õppida väiksemas koolis, sest keskuses lähevad asjad ikka hirmus suureks. Neil, kes on seltskondlikud, pole vahet, kus käia, aga neil, kel läheb harjumisega kauem aega, oleks parem

väikeses koolis. Vanematel, kellel on auto, pole probleem transportida lapsi kaugele, kuid kui autot ei ole, tekib ringide ja treeningutega probleem.

Me ise korraldame lastelaagreid ja ma näen, kui palju tähelepanu lapsed vajavad. Elutempo on kiire ja suures üksuses jääb neil tähelepanust vajaka.

Kullamaa valla ühinemine Märjamaa vallaga tekitab meile põneva seis. Võib-olla on asi juurtes, kuid meie olemekogu aeg olnud Kullamaa ja Läänemaaga seotud ning nende ühinemine üldse ei häiri.

Rivo Noorkõiv: otsustamist takistavad pigem üksikute inimeste jäigad veendumused

Eestit tabas haldusreformibuum, sest valitsus näitas otsustuskindlust ja lubas omavalitsused, mis ei ole aasta lõpuks endale sobivat kaaslast leidnud, uuel aastal jõuga laulata. Inimgeograaf ja ühinemiskonsultant Rivo Noorkõiv aitab valdadel ja linnadel vabatahtlikult paari heita. Oma tähelepanekutest omavalitsuste kokkuviiimisel ta järgnevalt räägibki.

Kadri Paas

Millistes valdades olete ühinemiskonsultandina abis olnud?

Olen omavalitsusüksuste ühinemisi konsulteerinud juba aastaid enne haldusreformi seaduse vastuvõtmist. Varasemast vabatahtlike ühinemiste praktikast on nõustamiskogemused näiteks Kose valla ja Kõue valla liitumisest ning Oru, Risti ja Taebla valdade ühinemisest Lääne-Nigula vallaks.

Viimane positiivne tulem on Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna ühinemise otsus Tõrva valdaks selle aasta juunis. Töö on pooleli seitsmes ühinemiskiirkonnas, mis asuvad Järvamaal, Läänemaal, Lääne-Virumaal, Pärnumaal, Tartumaal, Valgamaal. Kõigil omavalitsustel on ühinemisläbirääkimiste toetamiseks võimalus rahandusministeeriumist taotleda tuget konsultandi teenuse osutamiseks.

Kuidas konsultandi töö sisuliselt välja näeb?

Konsultandi roll on olla hea nõustaja ja moderaator, teatud olukordades näidata analüütilisel töö või varasemal praktilisel põhinevaid valikuid otsustamisel, nende tegemise võimalikke positiivseid ja negatiivseid mõjusid.

Samuti aidata leida neutraalse osapoolena ühisosa või vajadusel kompromisse läbirääkimiste laua taga eri poolte vahel, hoida otsuste tegemisel detailide kõrval suurt pilti. Konsultandil ei ole kohalikku tausta, mis võimaldab välja öelda ka kriitilisi tähelepanekuid või asju, mida kohalikud välja öelda ei saa.

Millist abi on valdadel vaja läinud? Ennekõike on abi vajatud ühinemisprotsessi läbiviimise meetoodilistes küsimustes – et tehtaks õigeid asju, õiges järjekorras – ja õigusaktide tõlgendamises. Samuti aidata viia läbi argumenteeritud otsuste langetamist, koostada selleks sotsiaal-majanduslikke analüüse. Ka tuleb koosolekuid ette valmistada ja neid läbi viia, koostada sõnastusi ühi-

Foto: Erakogu

Rivo Noorkõiv ütleb, et konsultandi roll on olla hea nõustaja ja moderaator, samuti aidata leida neutraalse osapoolena ühisosa või vajadusel kompromisse.

DIALOOGI EDENEDES EELARVAMUSED HAJUVAD

Margus Randma on olnud oma teadmistega abiks Lääne-Nigula, Nõva, Noarootsi, Martna ja Kullamaa ühinemiskiirkonnas. Tema sõnul huvitavad omavalitsusi sageli just teistes ühinemisprotsessides kasutatud praktikad ja seda oskavadki välja tuua konsultandid.

“Ühinemine on juriidiliselt väga täpselt reguleeritud. Kõige sellise vajaliku infoni jõuaksid ka näiteks vallasekretärid, kuid konsultandid teavad seda infot edasi anda kiiremini,” lisab Margus Randma.

Suure osa tööst moodustab konsultandil otsene finantsanalüüs. Näiteks analüüsitakse võimalikke täiendavaid kulusid sotsiaaltoetuste ühtlustamisel, koostatakse erinevaid riskistsenaariume ja palju muud sellist. “Põhjus, miks sellist abi oodatakse just konsultantidelt, mitte näiteks mõne ühineva omavalitsuse finantsjuhilt, peitub selles, et konsultant ei ole kuidagimoodi ühegi konkreetse omavalitsuse poole kaldu, vaid vaatleb andmeid täiesti erapooletult,” ütleb Margus Randma.

Ta on tunnetanud, et igal ühinemisel on osapooltel dialoogide algusfaasis teatud dogmaatilised seisukohad. Mida aeg edasi, seda rohkem need üldjuhul argumenteerimisel tasanduvad. Näiteks on nendeks nn ületamatuteks probleemideks uue vallamaja asukoht, arvamused, et “nad hakkavad meie kulul elama” ja palju muud sellist. Mis on konsultanti selle töö juures kõige rohkem üllatanud? “Laiemas pildis on positiivselt on üllatanud, et erinevalt ettevõtete ühinemisest ei olda omavalitsuste ühinemisel rahanduslikult nii matemaatiline. Tulenevalt riigimeheliikust käitumisest püütakse sünergiaefekti näha pikemas ajahorisondis – ehk tugevamad omavalitsused võtavad kampa ka nõrgemaid ega vaata “bilanssi” ainult tänase päeva seisuga,” ütleb Margus Randma.

Foto: Erakogu

nemislepingu tarvis. Mõnikord selgitada kõrvaltvaatajana ühinemiskäiku avalikkusele, näiteks esineda rahvakoosolekul või sõnavõtuga kohalikus meedias.

On oluline, et ühinemisläbirääkimiste tulemusena sündivad otsused ei ole kitsa ringi inimeste pärusmaa, vaid ümberkorraldustele on elanikkonna laialdane toetus. Seepärast on vaja avalikkusele tagada informatsiooni kättesaadavus ühinemisläbirääkimistest ja anda elanikele võimalused protsessis kaasärääkimiseks.

Mis on olnud kõige ületamatumad probleemid?

Oma praktikas ületamatuid teemasid välja tuua ei oska. Palju energiat ja dubleerivat tööd kulub olukordades, kus omavalitsused peavad ühinemisläbirääkimisi korraga mitmetes ühinemiskiirkondades, proovides sel viisil partnereid survestada neile kasulikke olupoliitilisi otsuseid saavutada. Keerulisi olukordi on olnud uue omavalitsuse nimes kokkuleppimisega, ka uue omavalitsusüksuse juhtimismudeli valiku tegemisel.

Tihti ei ole probleemid otsustamisel mitte strateegilistes valikutes, vaid üksikute isikute veendumustes ja hoiakutes, puudub valmisolekus mõelda väljapool harjumuspäraseid raame. Kokkuvõttes, probleemid algavad tihti inimestevahelistest suhetest.

Kas pärast valdade liitmist muutuvad ühinenud omavalitsused vähemalt ajutiselt tublimateks?

Ajutiselt võib pärast ühinemist olla palju segadust, asjade settimine ja omavalitsuste käivitamine võtab aega. Ühinemine iseenesest ei tee tublimaks. Tulemust ei tule, kui mõeldakse, et teeme ühinemislepingu ära ja asjad jätkuvad vanas mõttemallis.

Selleks, et ühinemiste käigus tekkivad uued omavalitsused suudaksid paremini teenida oma kodanikke, korraldada ja arendada senisest oluliselt jõulisemalt kohalikku elu, vajadusel tasakaalustada keskvoimu poliitika ja olla tugev partner ettevõtetele ja kodanikeühendustele, on vaja olulisi muutusi kohalike omavalitsuste toimimise õiguslikes alustes, ülesannetes ja rahastamises ning omavalitsuse juhtimises ja töökorralduses.

Haldusreformi jäämäe veealune osa peitub selles, kuidas uued omavalitsused suudavad reformiga seatud eesmärgi järjekindlalt ellu viia ja tekkinud potentsiaali kasutada uue valitsemismudeli loomiseks, mille keskmes on inimene senisest rohkem ja kus on võimekus kokku lepitud teenuseid paremini pakkuda. Keskne teema on, kuidas jõuda riigis mitmetasandilise lõimitud valitsemiseni, kus inimesed on valmis ühiselt tegutsema, pühenduma ja vastutust võtma.

Praeguse reformi peamine iva on selles, et saada omavalitsusse vähemalt 5000 elanikku. Aga miks just 5000?

Alates 5000 elanikku on suurusjärg, millest ekspertide arvates hakkab ilmema uus tase omavalitsuse võimekuses võrreldes väiksemate omavalitsustega.

ÜHINEMISKONSULTANDID

- Georg Sootla, Tallinna Ülikooli avaliku poliitika professor
- Kersten Kattai, Tallinna Ülikooli avaliku halduse lektor
- Mikk Lõhmus, ühinenud Lääne-Nigula vallavanem ja Tallinna Tehnikaülikooli õppejõud
- Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia juht ja inimgeograaf
- Mihkel Laan, OÜ Cumulus Consulting juhatuse liige ja konsultant
- Kadri Tillemann, OÜ Vesterra juhatuse liige ja konsultant, ühinemist ettevalmistava Lääne-Harju valla (Kernu, Nissi, Saue linna ja Saue valla) ühinemisläbirääkimiste nõunik
- Margus Randma, Saue valla finantsjuht

Silmas peetakse oskusteabe ja võimekuse omamist teenuste organiseerimiseks mõistliku ressursikuluga, omada pädevaid inimesi omavalitsuste kohustuste täitmiseks, tagada toimiv kohalik demokraatia, luua investeerimisvõime kohaliku omavalitsuse eelarvest ja pakkuda võimalusi majandusarengu toetamiseks.

Rahvastiku vananemine, töökaite vähenemine ja asustuse ruumimustriga muutumine nõuavad tõhusate poliitikatega vastamist, mitte turujõudude võluväele lootma jäämist.

Haldusreformi seadus näeb ette ka mõnede erandide võimalusi vähemalt 3500 elaniku korral. Samas on eelistatud kohalike omavalitsuste moodustamine, kus elab vähemalt 11 000 elanikku. Seega on omavalitsustele seadusega antud reformi üldine raam, mille täitmine sisuga tuleb neil endil teha: saavutada kriteeriumist lähtuvalt loogilised ühinemiskiirkonnad, rääkida läbi kõikides kohaliku elu teemades ja pakkuda lahendused, mis kohtadel kõige õigemana tunduvad.

Seda ilma liigse riigipoolse sekkumiseta kuni selle aasta lõpuni. Kui vaadata Eesti omavalitsusi, siis enamikus maakohades, kus piirkonnal on loomulik keskus ja selle ümber olevad vallad ühinevad, on tulevaste omavalitsuste suurus vähemalt 10 000 elanikku.

Millised küsimused on kohalikele kõige enam muret valmistanud?

Ennekõike on mured seotud võimaliku ääremaastumisega, otsustuste nihkumisega elanikest kaugemale ja võimu võõrandumine rahvast. Kas teenused suure territooriumiga omavalitsuses jõuavad äärealadele ja kuidas kogukond saab osaleda oma huvide esindamisel? Hirm, et investeringud koonduvad keskusse. Sageli küsitakse, milline on garantii, et ühinemislepingut täidetakse?

Seniste ühinemiskogemuste analüüs on näidanud, et õnneks ühinemisega seotud hirmud ei ole paljudel juhtudel realiseerunud. Selleks on omavalitsusjuhid teinud väga tublit tööd.

Ettevõtjad: haldusreform on nagu kolimine, kus ebavajalikest asjadest saab lahti

Ettevõtjad ja nende organisatsioonid nendivad, et haldusreform küll otsestelt nende tegevust ei puuduta, kuid igal juhul on positiivne ressurside efektiivsem kasutamine tulevikus ning elujõulisemad omavalitsused, kus elanikel on hea elada.

Toivo Tänavsuu

Ago Soomre, Haapsalu Ukssetehase juhataja

Foto: Silver Raidla

Haldusreform tekitab üldiselt positiivseid emotsioone, sest ettevõtjana on valus mõelda liiga väikeste omavalitsuste ebamõistlikult suurest valitsemiskulude osatähtsusest valla või linna eelarves. Samuti on suur hulk valdasid ning linnu orgaaniliselt teineteisega väga tihedalt seotud ja kokku kasvanud, kasutavad teineteise teenuseid ning koolitavad ja kasvatavad teineteise lapsi. Seega oleks olnud tark juba ammu sellistel omavalitsustel ühineda. Aga võimu äraandmine on alati olnud raske.

Haldusreform on nagu kolimine, kus saab suhteliselt kergesti vanadest ja mittevajalikest asjadest lahti. Ilmselt pärast selgub, et mõni asi visati uisapäisa ära, aga eks siis saab asja parandada. Eesti elanike hulk on vähenenud, kodanikud ajavad väga paljusid asju omavalitsustega ammu juba interneti teel kodust, aga omavalitsuste arv on jäänud samaks ja ka töötajate hulk omavalitsustes. Haldusreformi käigus vabaneb tõenäoliselt ka mõnevõrra tööjõudu, kes saaks ja võiks näiteks tootmisettevõtete töös kaasa lüüa.

Segadust võib tulevikus tekitada see, et seadusandja ei ole piisavalt hästi läbi mõelnud uute omavalitsusüksuste nimetamise või jagamise valdadeks ja linnadeks. Kui ma õigesti asjast aru saan, hakkab meil tulevikus olema linnasid, mille suurel territooriumil on hulgaliselt põlde, metsi ja mõni saar ning meil on teoreetiliselt mõni vald, mille territooriumil domineerib hoopiski linn.

Haapsalu Ukssetehase tegevust ei mõjuta haldusreform kuidagi. Omavalitsused ei ole olnud eriti suured üksikettevõtete toetajad, kui seal pole isiklikku huvi mängus, ja eriti veel kui ettevõtte tundub endaga enam-vähem hästi hakkama saavat. Igat taristu ju-pikese parandamist on tulnud omavalitsuselt korduvalt manguda ja ma ei arva, et see kuidagi paremaks või halvemaks läheks.

Idealis peaks omavalitsus andma laekunud maksudest ka konkreetselt midagi ettevõtetele tagasi selle näol, et omavalitsuses on olemas konkreetne töötaja, kes suhtleb ettevõtete esindajatega. See töötaja peaks enne omavalitsuse eelarve tegemist uurima ettevõtjailt, millised kitsaskohad on konkreetsete ettevõtete haldusalas, mida haldab omavalitsus (teed, valgustus, bussiliiklus jne) ning seisma selle eest eelarve koostamise käigus, et midagi ka järgmisel eelarveaastal korda tehakse. Praegu tundub, et tegelema ja uurima hakatakse alles siis, kui mõni ettevõtte üksid kinni paneb ja on vaja hakata uusi ettevõtjaid linna või valda meelitama.

Hellar Mutle, Nordest Metall OÜ juhatause liige, Viljandi vallavolikogu esimees

Foto: Vallo Kruuser

Kuna olen ettevõtjana asunud omavalitsusjuhiks, siis võin öelda, et väikeste omavalitsuste jätkusuutlikkus on tänaste rahastamismudelite ja kahaneva elanikkonna tingimustes enam kui küsitav ning reformimine on seega lihtsalt paratamatu ja vältimatu protsess. Selles suhtes vääril valitsus tunnustust. Ent tegutseda oleks pidanud palju laiahaardelisemalt ning tulevikku vaatavamalt ja looma maakonnasuured omavalitsused. Praegu läbime raske ja valulise protsessi, aga õige pea tuleb see uuesti ette võtta.

Sest tegu on paljuski läbimõtlema reformiga. Alustama oleks pidanud riigireformi kontseptsiooni väljatöötamisest ja avalikustamisest, siis oleks ka omavalitsusjuhtidel selgem pilt, millisesse keskkonda nad pärast haldusreformi satuvad. Praegu asuti asja kallale selliselt, et teeme reformi ära ja vaatame siis, mis saama hakkab. Täiesti ebaselge on, milline saab olema maakonna või piirkondlike keskuste tasandil funktsioonide jaotus ning mis saab maakonnadest kui sellistest üldse.

Läbimõtlema ja ebaõiglasel said ka omavalitsuste ühendamise aluseks olevad kriteeriumid. Paljude väikeste valdade omavalitsusjuhid pandi olukorda, kus neil tuleb valida kas halva või väga halva variandi vahel. Tehes rahva silmis ebapopulaarse otsuse, ei osutu nad enam valituks. Paljudes piirkondades on aga needsamad tegusad inimesed ainsad, kes suudavad ja tahavad kohaliku elu edendamise teemal kaasa rääkida ja seega jäävad need piirkonnad uutes volikogudes esindamata.

Tahes tahtmata jätkub ressurside raiskamine, samade arendusobjektide ehitamine kõrvuti naaberomavalitsustes, hooned jäävad tühjalt seisma ja jätkub palju muudki, mille me ka tänasel päeval kinni peame maksma.

Praegu kiirustades läbi viidav reform ei lahenda piirkonna kui terviku arengu peamisi valupunkte, milleks on rahvastiku väljaränne, ettevõtluse arendamine ja omavalitsuste tulubaasi probleemid. Selliste kiirelt läbiviidud aktsioonide tagajärge tuleb veel mitmel pölvkonnal lappida.

Toomas Agasild, Viking Window ASI juhatause esimees

Foto: Pille-Riin Pregel

Haldusreform tekitab vastakaid tundeid. Ühest küljest on seda kindlasti vaja, et vähendada maksumaksjate poolt ülalpeetavate omavalitsusametnike arvu. Suuremate valdade puhul on nende investeerimisvõime kindlasti suurem. Iseasi, kas need jaotuvad uues omavalitsuses ühtlaselt ja õiglaselt. Olemasolevaid tömbesid tihtipeale ei arvestata ja neid püütakse kunstlikult juurde tekitada.

Ka kohalike elanike seisukohti ei võeta alati tõsiselt. Pean täiesti loomulikuks, et osa Järvamaa valdade küladest ühineb naabermaakonna valdadega ja vastupidi. Kui oled ikka harjunud käima Tapal, siis jäägu nii – milleks sundida inimesele peale tömbeskestust, mis teda ei tõmba?

Täna töötab firmas Viking Window ja üldse Mäo tööstuskülas inimesi igast Järvamaa vallast.

Kõige loogilisem olekski see, et Järvamaast saaks üks vald. Sellisel juhul võiksime ehk saada kasu ühest transpordisüsteemist, mis vähendaks transpordikulud kodunt tööle sõidul ja annaks tänaste kaugemate valdade elanikele suurema vabaduse valida erinevate töökohtade vahel.

Mait Palts, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Foto: Vallo Kruuser

Tugevamad ja ettevõtjasõbralikumad omavalitsused tähendavad ka ettevõtlikumat Eestit. Kaubanduskoja liikmete jaoks on eriti viimastel aastatel olnud mureks omavalitsuste vähenenud ettevõtlikkus ning madal võimekus ja motivatsioon ettevõtluse arengus kaasa rääkida. Loodame, et koos suuremate ja võimekamate omavalitsuste tekkimisega suureneb ka soov ettevõtjatega rohkem koostööd teha ning kaasa neid sisuliselt omavalitsuse arendamisse.

Samuti suureneb võimekus arendada kohaliku tasandi teenuseid nii elanikele kui ka ettevõtetele.

Ei oleks midagi halba selles, kui omavalitsused võitleksid iga investeeringu ja töökohta nimel, et neid oma valda saada. Haldusreform tänu tugevamate omavalitsuste tekkimisele peaks ettevõtlust toetama, sest ilma kohalike töökohtadeta kaovad sealt paraku üsna varsti ka inimesed.

Toomas Tamsar, Eesti Tööandjate

Foto: Ilmar Saabas

Keskliidu juhtaja

Oodata kohesest asjade paranemist oleks naiivne. Esimese asjana tekib enam segadust kui rõõmu.

Tekib eeldus saada riigi pidamine säästlikumaks. Aga see on ainult eeldus. Samuti tekib eeldus saavutada ametnike suurem professionaalsus. Väheneb oht, et omavalitsus on näoga liiga konkreetsete kodanike poole ja et erahuvi saab jagu avalikust huvist.

Suuremas omavalitsuses on enam lootust, et tegeletakse ettevõtluse edendamise – sest on suurem šanss, et töökohtad ja inimesed on samas omavalitsuses.

MIS SAAB EDASI PÄRAST 1. JAANUARI 2017?

Rahandusministeeriumi nõunik Ave Viks kommenteerib, mis saab edasi, kui 1. jaanuariks pole vallad ise ühinemistaotlust esitanud ja ühinemise juhtimine läheb valitsuse kätte.

1. juulil 2016 jõustunud haldusreformi seaduse kohaselt lõpeb reformi omaalgatuslik etapp selle aasta lõpus.

Linnadel ja valdadel, kes ei vasta haldusreformi miinimumkriteeriumile, st kelle elanike arv jääb alla 5000 elaniku, on aega 1. jaanuarini 2017 esitada maavanemale ühinemistaotlus või taotleda erandi kohaldamist (juhul kui tegemist on nt väikesaarte või äärmiselt hajaasustatud piirkondadega).

Neile, kes selleks ajaks ise ühinemisi ette ei valmista ning taotlused tähtjaks esitamata jätavad, esitab vastavalt seadusele ühinemistepaneku Vabariigi Valitsus hiljemalt järgmise aasta 15. veebruariks. Seega ühinemistest neil venitamise abil pääsu pole.

Valitsuselt ettepaneku saanud volikogudel on kolm kuud aega, et ettepaneku osas seisukohad kujundada, sh selgitada välja elanike arvamus ning sõlmida teiste ettepaneku saanud omavalitsustega vajalikud kokkulepped, nt ühendatava omavalitsuse nime, keskuse asupaiga ja muudes ühinemisega seonduvates asjaoludes või esitada valitsusele argumendid, miks pakutud ühinemine taotletavat eesmärki ei täida.

Juhul kui volikogud vajalikke toiminguid läbi ei vii, teostab valimistoimingud ning elanike arvamuse väljaselgitamise maavanem ning hiljemalt 15. juuliks 2017 võtab Vabariigi Valitsus vastu määruse enda algatatud ühendamiste kinnitamiseks ning uus haldusterritoriaalne korraldus jõustub kohalike omavalitsuste volikogude valimistulemuste väljakulutamisel 2017. aasta oktoobris.

Pärimuspala

Mihkclipääv (29.sept) sai väga suurel viisil peetud. Iga peremees ja ka võimalikult saunamees tegi omale õlut, veristas paar lammast ära ja sai hea paks klimbisupp ja lihatükid sees keedetud. (Märjamaa)

Laulja Grete Paia jagas pärast esinemist autogramme.

Rapla keskraamatukogu raamatukoguhoidja Ingrid Teder annab Veronika Gabrieliile tänukirja.

Raamatute vägi on võimas

Helerin Väronen

Kohila gümnaasiumi saal täitus reedel, 23. septembril lastega, et pidulikult tähistada maakondliku programmi "Suvelugemine 2016" lõppu. Programmi eesmärk on panna lapsed rohkem lugema ning muuta lugemine neile nauditavaks.

Suvelugemise programm on mõeldud eelkõige 1.-9. klassi lastele, kuid oodatud olid ka need lapsed, kel lugemine selge, kuid koolis veel ei käi. Terve suve kogusid lapsed loetud raamatute eest lugemispassi templeid. Meelepäraseid raamatuid sai valida nimekirjast, milles raamatud olid jagatud kolme vanuserühma. Iga loetud raamatu kohta tuli anda tagasisidet ja mida põhjalikumalt, seda parem.

Suvelugemise peo avas Kohila raamatukogu juhataja Kristiina Bender, kes sõnas, et lugemine on mõnus, lahe ja loominguine tegevus. Kohila gümnaasiumi direktori asetäitja Kalmer Vilepill sõnas, et raamatud on toredad, kuna igal järgmisel leheküljel võib olla mõni üllatus.

Ka suvelugemise programmi korraldajatel oli lastele ül-

latusi varuks. Esimene üllatus oli laulja Grete Paia, kes pani lapsed kaasa laulma ja püsti tõusma. Pärast esinemist said kõik lapsed Gretelt autogrammi ja tehti ühispilte. Grete sõnas, et pärast kontserti ootab teda kodus üks eriti põnev raamat, mis pooleli jäi.

Enne teist üllatusesinejat oli ametlik osa, kus Rapla keskraamatukogu raamatukoguhoidja Ingrid Teder tunnustas tublimaid lapsi raamatuga. Kõik osalejad said tänukirja. Suvelugemise programm on justkui võistlus, aga tegelikult ei ole selle eesmärk panna lapsi omavahel võistlema, vaid näidata, et lugemine on mõnus ja tore tegevus. Ingrid kasutas lugemise kohta inglise vaimuliku Sydney Smithi sõnu: "Lugedes viibid sa alati parimas seltskonnas."

Teine üllataja oli mustkunstnik Fred-Erik Johanson, kelle trikid meelitasid lapsed jällegi lava ette. Fred-Erik kaasas lapsi oma trikkidesse. Vabatahtlike leidmisega probleeme ei olnud, peaaegu kõik lapsed oleksid tahtnud lavale pääseda. Mustkunstnik pani ühe poisi laval õhus hõljuma ning kaasas oma trikkidesse mõõgad (mitte päris), tuvid ja jänese (vägagi päris). Üritus lõppes ühise tordisõomisega.

Osalejate arv kasvab

Suvelugemine alustas neli aastat tagasi Rapla keskraamatukogu eestvedamisel ainult Rapla valla lastega,

kuid järgmised kolm aastat on osalejaid olnud tervest maakonnast. Lisaks osales palju selliseidki lapsi, kes küll Raplamaal koolis ei käi, kuid oma suve veetsid siin näiteks vanavanemate juures. Enamik neist lastest on pärit Tallinnast, üks õpib Saue gümnaasiumis ja paar last olid Rakverest.

Kokku osales suvelugemise programmis 395 last, mis on rohkem kui eelnevatel aastatel. Esindatud olid üheksa valla neljateistkümne raamatukogu lugejad. Loetud raamatute hulk on nii suur, et need annaks kokku väikese raamatukogu.

Tublimad lugejad olid:

Eelkooliealised: **Matilda Susanna Edminster**, Rapla Naksitrallide lasteade; 1. klass: **Tõnis Sillamaa**, RVG; 2. klass: **Veronika Gabriel**, RVG; **Delia Nevski**, Lore Torjus, mõl Kohila mõisakool; **Lota Mii Pesti**, RÜG; **Helis Kõiv**, RVG; 3. klass: **Roosi Mari Reede**, Alu LA-AK; **Annamari Möttus**, RÜG; **Lota Bachefeldt**, Kohila gümnaasium; **Kirke Teder**, RÜG; 4. klass: **Andra Aruksaar**, Märjamaa gümnaasium; **Rebecca Uibupuu**, Ruth Hansa, mõl Kohila gümnaasium; 5. klass: **Elis Nobel**, Järvakandi kool; **Dagmar Heleen Pae**, Tallinna muusikakeskkool; **Kristina Eiland**, Järvakandi kool; 6. klass: **Keiri Männik**, Kärü PK; **Kristina Lõhmus**, Liis Marleen Rikkinen, mõl

Kohila gümnaasium; 7. klass: **Elizabeth Tähe**, Kehtna põhikool; **Marleen Tilga**, RÜG; **Karmel Kaljusaar**, Märjamaa gümnaasium; **Frida Kesküla**, Angelika Rütalu, mõl RÜG; 8. klass: **Marlen Enok**, Märjamaa gümnaasium; **Maarja Kask**, Kullamaa keskkool; **Maria Eliisa Metsis**, Rakvere Vainlinna kool; 9. klass: **Laura Vilumets**, Kaiu PK; **Romi Buusmann**, Märjamaa gümnaasium.

Noorema ja keskmise vanuseklassi seas olid populaarsemad Eesti autorite raamatud: Kairi Loogi "Priit Präänik kolib sisse", Reeli Reinausi "Pärdik Päär ja hauaröövlid", Kadri Hindrikuse "Taaniel Teine", Ilmar Tomuski "Rasmus vuntsid" ja Ada Soo (Epp Nõgese pseudonüüm) "Väike kassike". Väliskirjanikest olid eriti populaarsed Disney Lumekuninganna lood, G. M. Berrow' ponilood, Emma Chichester Clarki "Nööp" ja mitme sarja uued osad: Francesca Simoni "Hirmus Henry", Kazu Kibuishi "Amulett", Liz Pichoni "Tom Gates".

Vanemas vanuseklassis olid Eesti kirjanike teostest populaarsed Reeli Reinausi "Verikambi" ja Kristi Piiperi "Tõde või tegu II". Välismaa autoritest oli enim loetute seas kahe raamatuga esindatud Jenny Han: "Kõigile poistele, keda olen kunagi armastanud" ja "PS. Ma armastan sind ikka veel", ning Rachel Renee Rus-

seli „Luuseri päevik“ kahe uue osaga. Populaarsed olid veel näiteks Jennifer Holmi

„Kuldkala nr. 14“, George Martini „Jäälõhe“ ja Carlos Ruiz Zafoni „Uduprints“.

TÄHELEPANU!

Palume toetada Järvakandi Klaasimuuseumi vana, haruldase ja rahvusvahelist huvi tekitava klaaseseme soetamisel.

Paljud inimesed Eestist on meie kogude loomisele kaasa aidanud. Ilma inimeste vahetu abita ei olegi tegelikult võimalik Euroopa tähenduses põneva ja vaatamisväärsse klaasikogu loomine Järvakanti.

Just sellise vaatamist vääri kogu loomine ongi üks meie muuseumi peamistest eesmärkidest!

Ülekandeid saab teha Järvakandi vallavalitsuse eriarvele EE862200001120074232. Ülekande selgitusse palume märkida „KLAAS“.

Kogumiskastid paneme välja Järvakandi alevi apteegis ja Grossi poes.

Tänane kogumiskampaania kestab seni, kuni vajalik summa on kokku saadud. Info muuseumi telefonil 5390 4677.

Valla omaosalus selles ettevõtmises on 150 eurot ja muuseumi omaosalus 50 eurot.

Täna veel kord Järvakandi Klaasimuuseumi nimel inimesi, kes annetasid pärgamendi soetamiseks. Täna on vana dokument muuseumis välja pandud ja see Liivi Orduriigi aegne nahale kirjutatud 1558. aastast pärinev ürik on saanud meie muuseumis laialdase huvi objektiks. Seda on inimesed vaatama tulnud nii lähemalt kui ka kaugemalt. Üks perekond on isegi välismaalt selleks siia sõitnud...

Ja annetajate nimed on tänutäheks pärgamendi juures üleval.

Lugupidamisega Allan Kima,
klaasimuuseumi juhataja 5390 4677

Kallis Õie!

Palju tervist
ja jaksu!

Raplamaa Sõnumid

Juristi nõuanne

Nõuded esmaabiandjale

Lugeja küsib: Üks mu töötajatest sai hiljuti autojuhiloo ning tegi selleks läbi ka ettenähtud esmaabikoolituse. Kas võin ta määrata esmaabiandjaks? Kas pean suunama ta veel täiendavale väljaõppele (16 tundi) või piisab sellest, et suunata täiendõppele (6 tundi)?

Vastab Piret Kaljula, Tööinspektsiooni töökeskkonna konsultant: Sotsiaalministri määrus ütleb, et esmaabiandjate väljaõpe peab olema kestusega 16 tundi ja seda võib läbi viia sotsiaalministeeriumis registreeritud koolitusasutus. Registreeritud koolitusasutuste nimekiri on leitav sotsiaalministeeriumi kodulehelt www.sotsiaalministeerium.ee rubriigist Eesmärgid, tegevused – Töö – Töökeskkond - Sotsiaalministeeriumis registreeritud koolitusasutused. Iga kolme aasta

tagant peab esmaabiandja läbima vähemalt kuuetunnise täiendõppe. Täiendõpe tuleb samuti läbida registreeritud koolitusasutuses.

Juhul, kui töötaja autokoolis läbitud esmaabikoolitus kestis vähemalt 16 tundi ja koolituse läbiviijaks oli sotsiaalministeeriumis registreeritud koolitusasutus, võib töötaja tegutseda esmaabiandjana. Muudel juhtudel peab töötaja läbima väljaõppe. Kui väljaõppest on möödunud üle kolme aasta, tuleb töötajale korraldada täiendõpe.

Lauamäng loodusest

Mariliis Vest

Maal üles kasvanud lapsed teavad, et õues mängides tuleb lendu lasta fantaasia ning kasutada võimalikult palju omaloomingut. Tihti tuleb mängumaailmas ära kasutada puuoksi, mulda, vett ning kive. Kõik tuppä mõeldud mänguasjad ja lauamängud pole lihtsalt õue vedamiseks mõeldud ning õues kättesaadavaga on tihtipeale palju lõbusam tegutseda.

Veel on ilmad üsna soojad ja väljas mängimiseks ning ringi luuramiseks sobiv aeg. Näitame lastele, kuid miks mitte ka täiskasvanutele, kuidas loodust ära kasutades teha üks lõbus, kõigile teada-tuntud lauamäng doomino. Nii et kui perega järgmine suvi mere äärde lähete, võite seda nippi katsetada. Nii on lastel päeval tükk aega tegevust ja õhtul jagub seda kogu perele.

Ma usun, et doomino reegleid selgitama ei pea. Need, kes toepoolsest ei tea, küsigu mõnelt lähedaselt või lapselt, kindlasti keegi oskab aidata. Muidugi saab doomino osta ka poest, kuid isetegemise rõõm on hoopis suurem rõõm. Igatahes valmistame meie lõbusa mängu kividest ja guaššvärvidega (või korrektorpliatsiga). Seega, perega väljasõidul on vaja guaššvärvid kaasa võtta. Suurt kunsti siin ei olegi. See, kui palju doominokive keegi valmis teeb, on enda valik. Mida rohkem, seda kauemaks mängurõõmu jätkub. Hakkame peale!

Vaja läheb: hunnik kive (kõige paremad on mereäärseid lapikud kivid), valge ja must guaššvärv (või korrektorpliats).

Meisterdamine: värvi kõik kivid musta guaššvärviga üle. Valgega joonista kivi keskele joon ning mõlemale poole joont erinev arv valgeid täppe (vaata pilti!). Tee erinevate kombinatsioonidega kive mõnikümmend ja mäng võib alata!

Looduslikest kividest tehtud doomino.

Foto: internet

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 27.09.2016

	TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT
Eesti Töötukassa www.tootukassa.ee Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla	katlaoperaator	1	Kohila alev
	kaubavastuvõtja-transporditööline	1	Kohila alev
	osakoormusega kokk-klienditeenindaja	1	Rapla linn
	kokk-klienditeenindaja	1	Rapla linn
	valamise operaator	1	Varbola küla
	letiteenindaja	1	Märjamaa alev
	sotsiaal- ja lastekaitse spetsialist	1	Juuru vald
	teenindaja kassas	1	Rapla linn
	müüja	1	Kohila alev
	seadistaja	1	Rapla linn
	rehvitööline	2	Urge küla
	lihttööline, komplekteerija, masinaoperaator	3	Kohila alev
	letiteenindaja	1	Rapla linn
	koristaja	1	Rapla linn
	koristaja	1	Hageri alevik
	transporditööline	1	Kohila alev
	koka abi	1	Rapla linn
	õmbleja	2	Rapla linn
	tootmistööline	3	Kalevi küla
	kontaktiotsija	2	töötamine kodukontoris
	operaator	1	Ülejõe küla
	puidupingi operaator	10	Kohila alev
	tööstusseadmete hooldustehnik	2	Kivi-Vigala küla
	transporditööline	1	Salutaaguse küla
	töstukijuht	3	Kohila alev
	puidupingi operaator	2	Purila küla
	tootmistööline	3	Purila küla
	hooldusõde	1	Tolli küla
	rahvusvaheliste vedude autojuht	1	Rapla linn
	müüja-klienditeenindaja	1	Järvakandi alev
	juuksur	1	Rapla linn

Hinnavõrdlus

Peedi-kikerhernekotletid

Stina Andok

Kotletid on meie pere üks lemmikuid ja ma proovin aeg-ajalt uusi retsepte, et harjutada nii meest kui ka last sööma natuke teistsuguseid kotlette. Ühed sellised natuke vimkaga kotletid on peedi-kikerhernekotletid, kus ei ole kübetki liha. Kikerherne on natuke kana maitsega, nii et võib kergelt ära petta küll.

Imeilusate punaste ja maitsevate taimsete kotlettide jaoks läheb vaja: 400 g konserveeritud kikerherneid, 2-3 peeti või 500 g riivitud keedupeeti, 2 sibulat, 4 küüslauguküünt, 1 muna, oliiviõli, soola ja pipart.

Tee nii: Mähi peedid ükshaaval fooliumisse ja küpseta 200-kraadises ahjus umbes tund aega. Samal ajal võid purustada pudrunuiaga konserveeritud kikerherned. Hea on tampida nii, et põhiliselt oleks püree, aga natukene oleks ka kikerhernetükke näha. Haki sibul ja küüslauk peeneks, kuumuta pannil 2 sl oliiviõli ning prae küüslauk ja sibul läbi. Kui peet on küpsenud, koori ja riivi see. Sega nüüd ühes kausis kikerhernetamp, riivitud peet, praetud küüslauk ja sibul ning üks muna. Maitsesta soola ja pipraga.

Seejärel kata ahjuplaat küpsetuspaberiga. Nirista plaadile natuke oliiviõli. Vormi tainast

mõnused kotletid ning tõsta ahjuplaadile. Nirista oliiviõli natuke ka kotlettidele.

Küpseta kotlette 180-kraadises ahjus 15 minutit, keera teistpidi ja küpseta veel umbes 15 minutit. Serveeri koos meelepärase lisandi ja soovitatavalt näiteks külma koorekastmega.

Retsepti inspiratsioon: A. Chaplin „At home in the Whole Food Kitchen“.

Rapla Talupoest leiab kodumaist värsket peeti hinnaga 0,45 eurot kg, küüslauku hinnaga 8,50 eurot kg, sibulat hinnaga 1,80 eurot ja Peipsiääre sibulat hinnaga 2,50 eurot kg.

	Punapeet, 1 kg	Konserveeritud kikerherned, 400 g	Küüslauk 1 kg	Sibul, 1 kg
Selver	0,39	0,49	9,99	0,26
Konsum	0,35	0,70	4,79	0,31
Säästumarket	0,33	0,59	4,39	0,31
Maxima	0,35	-	3,99	0,32
Meie Toidukaubad	-	0,65	5,69	0,49

Hinnad on seisuga 27.09.16

KUU HOROSKOOP

OKTOOBER 2016

JÄÄR

Oktoobri alguses mängivad olulist rolli kõik üks ühele suhted. Koostöö ja konkurents on mõlemad aktuaalsed. Eriti just 2.-13. (maksimaalne faas 7. oktoober) oktoobrini võid kogeda äärmiselt tugevat vastutõotamist ja konkurentsi. Positiivsel juhul võib aset leida läbimurre ja mõnest vanast takistusest vabanemine või leiad näiteks aktiivse ja mõjuvõimsa liitlase. Laiemas plaanis on viinakuu esimene pool üsna võitluslik ja tuline nii sinu suhtes kui ka sinu enda poolt.

Pead hoolikalt jälgima, et sa ei läheks kaitsest rünnakule ega sõidaks oma partneritele „psühholoogiliselt sisse”.

Aeg 11.-27. oktoobrini (kulminatsioon 19. oktoober) on väga oluline sotsiaalses (ühiskondlikus) plaanis. Võimalik on nii hiilgav võit ja oluline läbimurre kui ka üliterav võimuvõitlus. Sel ajal pead kindlasti otsima liitlasi ja mitte tekitama endale vaenlasi. Umbes samal ajal (ca 10.-20. oktoober) võib keegi sinu suhtes ootamatult või provokatiivselt käituda.

SÕNN

Rehekuu esimene nädal võib kujuneda üsna romantiliseks või ka lihtsalt meeldivaks ja suhterikaks. 1.-11. oktoobrini võid kohtuda kellegagi, kes sulle väga meeldib või kes üritab sinuga mingeid kahtlasi mängida.

Laias laastus pead kuu esimesel poolel tegelema detailidega, süvenema millessegi põhjalikult, analüüsima, uurima, selgitama. Tervise ja igapäevatööga seonduv võib olla pingeline ja nõuda kompromisse. Vaimse töö tegijatel on oht end liigse mõttetööga ära kurnata – kindlasti piisavalt puhkust ja korralikku eestimaist sööki! Probleeme võib olla loomadega.

19. oktoobri paiku (mõju umbes 11.-27. oktoober) on väga head võimalused otsustavaks tegutsemiseks, jõulisteks sammudeks, seda eelkõige vaimses-intellektuaalses plaanis. Parim aeg õpinguteks ja raskeks vaimseks pingutuseks, kuid hoiduma peaks konfliktidest maailmavaate ja ideoloogilisel pinnal.

KAKSIKUD

Viinakuu tekitab sinus soovi täiel rinnal elu nautida ja võtta igast hetkest maksimum. Oled valmis riskima ja asetama kõik ühele kaardile.

Vajad enda kõrvale kainen nõuandjat, vastasel korral võid paljudes asjades kõvasti üle pingutada. Eriti ettevaatlik peaksid olema 2.-13. kuupäevani, mil oma ego rahuldamine võib lõppeda suurema tüliga. Samas on aeg suurepärane selleks, et nautida head füüsilist vormi ja suurenevat elujõudu – eriti, kui oled eelnevalt haige olnud.

Oktoobri keskel on võnked väga aktiivsed, võimalikud on üllatused ja ebatavalised sündmused.

Kuu teine pool kujuneb üsna intensiivseks ja võimalik, et ka muutusterohkeks. Paljud olukorrad nõuavad sinult nüüd kindlat ja otsustavat sekkumist, igasugune kõhklemine ja kahevahel olek maksab valusalt kätte.

VÄHK

Hingekuu esimene pool kujuneb pingeliseks ja konkurentsirohkeks, ent positiivsel juhul ka väga viljakaks ja produktiivseks. 7. oktoobri paiku (mõju ca 2.-13. oktoober) võivad sinu vastas olevad

jõud olla eriti tugevad, sundides sind astuma ehk selliseid samme, mida sa tavaliselt ei astuks. Ülitugevat võitlusmomenti võid kogeda ka 19. oktoobri paiku (11.-27. oktoober), mil sind võidakse kuidagi survestada ja sundida senistest positsioonidest loobuma. Samuti võib see olla ajaks, mil saavutad oma konkurentide üle olulise võidu.

Romantilises plaanis ja üldse seoses nautingute ja elumõnudega on viinakuu esimene dekaad igati paljulubav. Kiusatusi ja ahvatlusi võib küll ette tulla, aga kui säilitad kaine mõistuse, suudad täiel rinnal elu nautida – tunned end noorusliku ja energilisena.

29. oktoobri ringis (ca 22. oktoober – 5. november) on jällegi mõjud üsna äkilised – ole eriti ettevaatlik liiqluses ja ka kõrgustes viibides ning ära allu võimalikele provokatsioonidele!

LÖVI

Oktoobri esimene dekaad või koguni terve oktoobri esimene pool võib kujuneda vaimses mõttes üliaktiivseks, mil sinu ja teiste vahel liiguvad jõulised infovood. Infovahetus nii kõnes kui ka kirjas võib aga kaasa

tuua vaidlusi, sarkasmi, teravat kriitikat, mittenõustumist, tingimuste esitamist jne.

Samas on lehelanguskuu esimene dekaad õnneliku mõjuga kodustele asjadele-suhetele.

10.-20. kuupäevani (täpne aspekt 15. oktoobril) on Lövi valitseja Päike opositsioonis mässumeelse ja ettearvamatu Uraaniga. Võimalikud on ootamatused või ebaharilikud sündmused, plaanid muutuvad, lubadustest ei peeta kinni, üllatused või koguni ehmatused. Umbes 11.-27. oktoobrini (kulminatsioon 19. oktoober) on parim aeg radikaalseteks tööga seotud ümberkorraldusteks, tervise parandamiseks, ravikuuri alustamiseks, vanade vigade paranduseks. Ettevaatlik tuleks olla võimalike vigastuste suhtes, hoiduda igaks juhuks loomi ja joodikuid ärritamast.

NETSI

Kolletamiskuu asetab rõhu eelkõige praktilistele ja materiaalsele asjadele. Nii sissetulekul kui ka väljaminekul võib olla tavalisest suurem osakaal. Suuremate ostude puhul ole siiski hoolikas ja jälgi, et sa ei ostaks ebavajalikku asja või ei komistaks praaktoote otsa. Teine võimalus on lihtsalt see, et sa hindad oma rahalist olukorda üle ja teed liigseid kulutusi.

10.-20. oktoobrini tuleks vältida nii võlgu võtmist kui ka laenu andmist.

19. oktoobri paiku (mõju ca 11.-27. oktoober) avaneb sinu jaoks jõu ja energia värav – kasuta neid päevi selleks, et laadida ennast uue energia ja elujõuga. Parim aeg treeningute (eriti jooga-tüüpi) alustamiseks.

Oktoobri viimane dekaad võib olla rahutu ja närviline, mil asjad ei lähe plaanipäraselt. Võimalikud on mitmesugused ootamatused. Kuu viimane nädal toob uut infot, kuid võimendab suhteprobleeme.

KAALUD

Viinakuu esimene nädal, ehk isegi terve kuu esimene pool, on väga aktiivne aeg, mil tegutsed ise mitmel rindel või satud lihtsalt oluliste sündmuste keskele. Mõjud sel ajal soliidset ja usaldusväärset, suudad teised oma tegemistesse

kaasa tõmmata.

Rahaliselt-äriliselt võib oktoobri algus olla igati edukas, samas võib olla probleemiks ülemäärane kulutamine. Aeg umbes 10.-20. oktoobrini võib olla rahutu, palju on ootamatusi ja ettearvamatuid arenguid.

Keegi võib üllatada või kuidagi provotseerida – või inspireerida.

Umbes 21. oktoobrist kuu lõpuni võidakse su otsustusvõime tõsiselt proovile panna. Pead ehk tegema keerulise ja raske valiku.

Oktoobri viimane nädal võib olla ägeda konkurentsi või partnerite äkiliste manöövrite ajaks, mil on võimalikud ka provokatsioonid. Koduses majapidamises tasuks sel ajal olla eriti ettevaatlik elektri, tule ja ka kodumasinatega.

SKORPION

Oktoober paistab silma tugevate Pluuto aspektidega. 7. oktoobril (aspekti mõjuulatus ca 2.-13. oktoober) leiab aset Päikese-Pluuto kvadraat ning 19. oktoobril Marsi ja Pluuto ühendus. Selle aspekti mõju kestab umbes 11.-27. oktoobrini, mil õhus on palju kirge ja pinget just intellektuaalses plaanis. Viinakuu esimeses pooles pead jälgima seda, et sinu sisemised jõud ja alateadvuse energiad sind ei eksitaks.

Võid tunda end rahutuna, võid kannatada unehäirete või vastupidi, liigse unisuse käes. Saladused, varjatus, ebasiirus ja teesklus võivad mingil viisil olulised olla – seda eriti kuu keskpaiku.

Seevastu romantilises ja seltskondlikus plaanis lubab Veenuse asend Skorpionis sulle tavalisest rohkem rõõmu ja rahulolu. Eriti just hingekuu esimene dekaad võib tuua olulisi suhteid ja kohtumisi – hakkad rohkem silma ja suudad oma vajadused teistele selgeks teha. Seejuures jälgi, et sa ei hakkaks silma millegi negatiivsega.

AMBUR

Viinakuu esimeses pooles moodustab Marss pingeseisu Amburi valitseja Jupiteriga. Seega võid võtta ette rohkem, kui suudad välja vedada. Kuid sinu optimism ja pealehakkamine on nakkav ja sa suudad teised oma ettevõtmistesse kaasa tõmmata. Sealjuures võid kergesti oma kaaslaste üle domineerima hakata. Eriti just meeskonnatöös kipud oma tahet teistele peale suruma.

Oktoobri keskpaiku võib toimuda sündmus, mis lööb su kaardid segi ja sa pead oma plaanid uuesti üle vaatama. Seega on aeg 10.-20. oktoobrini üsna ettearvamat, kuid samas vaimsest inspireeriv.

Ajalõik 22.-30. oktoobrini võib seevastu olla keeruline aeg suhete liinis. Keegi ei pruugi olla sinuga aus või varjab sinu eest midagi. Kuid oktoobri lõpu võnked on äärmiselt loomingulised ja panevad su fantaasia pöörase kiirusega tööle.

KALJUKITS

Kaljukitses liikuv energiline ja jõuline Marss moodustab oktoobri esimeses pooles pingeseisu liialdava ja piire ületava Jupiteriga. Seega võid kuu esimeses pooles olla ebakaljukitselikult suurejooneline ja domineeriv. Kuid sa usud

endasse ja seetõttu võtad ka rohkem ette kui tavaliselt.

2.-13. oktoober võib olla aeg, mil konkurents ja võitlus paremate positsioonide pärast on kulminatsioonis ning sa pead kõvasti pingutama, et ikka endisel tasemel püsida.

19. oktoobril (aspekti mõju ca 10.-28. oktoober) saavad Kaljukitses kokku Marss ning intensiivne ja äärmuslik Pluuto. Need päevad sobivad intensiivseks tööks, läbimurde sooritamiseks, olulisteks muutusteks, vanade vigade ja puuduste kõrvaldamiseks.

Marsi jõud peab nüüd leidma süütu väljundi, vastasel korral on pinged ja tülid kerged tekkima, samuti võib ülemäärane energia põhjustada traumasid. Aeg sobib ideaalselt oma organismi jõuvarude taastamiseks, tervise parandamiseks, füüsiliste energiatega taaskäivitamiseks.

VEEVALAJA

Oktoober on kuu, mis mõjub avardavalt ja vabastavalt, kuid võib ka veidi ehmata ja üllatada. Just kuu esimeses pooles võivad sündmused võtta sellise suuna, millega sa pole harjunud ja pead käigu pealt uusi oskusi omandama. Võib ette tulla probleeme seoses õpingute, reisimise, eriti juriidilise asjaajamisega. Jälgi piinlikult seadust – vahelejätmist ja trahvi saamise tõenäosus on suurem (seda eriti 7. ja 15. oktoobri paiku).

10.-20. oktoobrini võid tunda mässumeelsust ja soovi olla vaba kõikidest kohustustest. Võimalikud on ootamatused ja ebatavalised olukorrad. Ettevaatust liiqluses ja kõrgustes!

19. oktoobri paiku (ca 11.-28. oktoober) peaksid keskenduma oma sisemisele minale, alateadvusele. Kasulik oleks mediteerida ja lõõgastuda ning kujutada ette, kuidas kosmiline tervendav energia sinusse voolab. Samas ettevaatust tule, terariistade ja mürgiste ainetega, samuti ravimite ja alkoholiga!

KALAD

Hingekuu esimene pool, eriti kuu keskpaik, võib päevakorda tuua muutusi ja muudatustega seotud teemad ja olukorrad. Pead ehk kiirustades midagi muutma või siis vastupidi – seisad muutustele vastu ja kardad astuda otsustavaid samme. Teine võimalus on see, et pead tegema vanade vigade parandust või tegelema „keti kõige nõrgema lüluga”. Rehekuu keskpaiku peaksid olema eriti ettevaatlik nii liiqluses kui ka ümberkäimisel ohtliku tehnika ja ainetega.

Samas võib oktoobri esimene kümnepäevak kujuneda äärmiselt kirklikuks ja intensiivseks just (armu)suhete osas. Kuu esimene pool soosib ka reisile minekut, silmaringide avardumist läbi suhete, eksootilisi teemasid.

Umbes 12.-27. oktoobrini on õige aeg üritada läbimurret, jõuliselt tegutseda takistusest vabanemise nimel. Kuid võimalikud on ka konfliktid ja võimuvõitlus, eriti meeskonnatöös.

Koolisport

Koolinoorte piirkondlikud
jooksuvõistlused

Laine Rokk,
koolispordi instruktor

Koolinoorte jooksuvõistlused toimusid neljas piirkonnas. Võistlus on mõeldud algklasside õpilastele ja koolid on jaotatud piirkondadesse. Iga võistleja võis osaleda kolmel jooksudistant-sil. Kokku osales 224 koolinoort 17 maakonna koolist.

Piirkondades kandsid võistluse sujuva ja hea korralduse eest hoolt peakohtunikud Kaur Heinaru, Tiina Helliste, Jaak Liivandi ja Margus Sepp.

Kuna piirkondades on võistlustingimused erinevad, ei ole tulemused võrreldavad.

Piirkondades võitsid kõik kolm jooksuala Kea Kristiin Laanmets Kohilast, Henri Suislep Märjamaalt ja Rendo Roots Rapla ÜG-st.

Piirkondade paremad:

Kohila (14. septembril, osales 45 kooli-noort, piirkonna viiest koolist ei osalenud Hagudi PK)

Noorem grupp (2007-2008)

Rebecca Pent, Kohila G 60 m 9,9, 200 m 36,2
Marie Kala, Kohila mõisakool 600 m 2.22,3
Airon Pajula, Kaiu PK 60 m 9,4
Gregor Paenurm, Kohila G 200 m 34,2,
600 m 2.17,9

Vanem grupp (2005-2006)

Kea Kristiin Laanmets, Kohila G 60 m 9,2, 200 m 33,3, 600 m 2.18,9
Rasmus Piisang, Kohila G 60 m 8,6, 200 m 30,6
Janre Jõgi, Juuru E.Vilde kool 1000 m 3.47,6

Märjamaa (16. septembril, osales 48 koolinoort, piirkonna kuuest koolist ei osalenud V-Vigala PK ja Gaia kool)

Noorem grupp (2007-2008)

Rebecca Laidna, K-Vigala PK 60 m 10,2,
200 m 41,6
Heidi Laasma, K-Vigala PK 600 m 2.39,3
Henri Suislep, Märjamaa G 60 m 9,7, 200 m 34,2, 600 m 2.12,4

Vanem grupp (2005-2006)

Gerda Rebane, Märjamaa G 60 m 9,7
Luiselota Pernits, Märjamaa G 200 m 36,5
Elisabeth Pikani, Märjamaa G 600 m 2.14,0
Romanis Siiman, K-Vigala PK 60 m 9,2
Andreas Post, Märjamaa G 200 m 35,5
Märten Saaliste, Valgu PK 1000 m 4.12,4

Rapla (19. septembril, osales 70 koolinoort, piirkonna viiest koolist ei osalenud Kodila LA-PK)

Noorem grupp (2007-2008)

Lorelii Estaal, Rapla ÜG 60 m 10,2
Lisandra Vetesina, Rapla ÜG 200 m 36,8,
600 m 2.23,1
Rendo Roots, Rapla ÜG 60 m 10,0, 200 m 38,2, 600 m 2.24,6

Vanem grupp (2005-2006)

Nora Riisenberg, Rapla VG 60 m 9,6,
200 m 35,4
Keit Liis Kõiv, Rapla ÜG 600 m 2.18,5
Samuel Hark, Valtu PK 60 m 9,0
Mairo Onno, Rapla ÜG 200 m 34,5
Rasmus Estaal, Rapla ÜG 1000 m 4.06,0

Järvakandi (20. septembril, osales 61 kooli-noort piirkonna kõigist viiest koolist)

Noorem grupp (2007-2008)

Birgit Suimets, Eidapere kool 60 m 10,3
Karolin Oole, Eidapere kool 200 m 38,4, 600 m 2.23,5
Valter Kriibi, Kehtna PK 60 m 10,1,
600 m 2.19,1
Hugo Särev, Kehtna PK 200 m 37,5

Vanem grupp (2005-2006)

Helina Vaikla, Kehtna PK 60 m 9,3, 200 m 35,0
Ege-Liis Sinijõe, Eidapere kool 600 m 2.23,2
Oliver Messing, Kehtna PK 60 m 9,3
Nikita Mežov, Kehtna PK 200 m 33,5
Fridebert Vörk, Järvakandi kool 1000 m 3.49,1

Uus õppeaasta algas
maastikuteatejooksudega

Laine Rokk,
koolispordi instruktor

Koolinoored alustasid uut õppeaastat maastikuteatejooksu võistlusega Märjamaa gümnaasiumi staadioni ümbruses 22. septembril. Võistlejaid võttis vastu lipuehtes staadion ning rajameister Eino Väljaots oli tähistanud huvitavad rajad.

Osales 28 võistkonda 13 koolist, kokku 237 koolinoort. Kavas olid pendelteatejooks ja maastikuteatejooks kolmele vanusegrupile.

Põhikoolid üle 80 õpilasega (arvesse läksid 4 teatejooksu kohapunktid)

1. Valtu PK (Elise Kreuz, Egle Raudsep, Katriina Läll, Andreas Palandi, Samuel Hark, Artur Zink, Triin Satsi,

Riin Satsi, Gerda Saks, Virgo Juurik, Margus Tammsalu, Georg Metsallik, Argo Nurk, õp Reet Teets, Andres Saks), 80 p
2. Järvakandi kool, 74 p
3. Kaiu PK, 70 p

Põhikoolid, milles 80 ja vähem õpilast (arvesse läksid 4 teatejooksu kohapunktid)

1. Eidapere kool (Rasmus Lind, Liisa Aasaväli, Janari Sepp, Eleri Sinijõe, Kevin-Anary Lossev, Sandra Ilves, Kaisa Ilves, Anett Jõulu, Mirjam Matkur, Rico-Reandro Gruppman, Martin Metsar, Lisandra Tomson, Madis Pani, õp Luule Sulg), 80 p
2. Kivi-Vigala PK, 78 p
3. Käru PK, 66 p

Gümnaasiumid (arvesse läksid 6 teatejooksu koha-

punktid)

1. Rapla VG (Kadri Grüner, Janette Lõokene, Sandra Kala, Marit Piirimees, Emma Lisette Kadarpi, Renar Asi, Janar Loorents, Ralf Suiste, Gregor Käsper, Steven Viigand, Erki Ütsmüts, Kristina Kristal, Mariliis Ehrenpreis, Geete Kruusimägi, Sandra Loose, Kristin Runnel, Deran Eric Aalde, Carl Gregory Rohtla, Erich Raimond Stepanjuga, Hendrik Peterson, Janart Lõokene, Markus Bortnik, Kadri Vinglas, Grit Tarvis, Kristel Nipernadi, Triin Tepner, Alexandra Lehtmets, Tarvo Heinroos, Antero Raismaa, Ken Krister Maalinn, Kaspar Rasmus Eelmaa, Toomas Veskimäe, Karel Pärn, õp Risto Ütsmüts), 120 p
2. Rapla ÜG, 112 p
3. Kohila G, 103 p

Avis Rapla vormi pani selga ka Hollandi koondise korvialune jõud Thomas van der Mars.

Foto: SIIM SOLMAN

Korvpalli meistriliiga
saab alguse Sadolini
spordihoones

Siim Jõgis

Uus korvpallihooaeg on ukse ees. Juba eeloleval pühapäeval pannakse pall mängu Alexela korvpalli meistriliigas. Tavaliselt on hooaja avamängus olnud vastamisi BC Kalev/Cramo ja nüüd uue nime all mängiv BC Tartu Ülikool. Seekord toimub avamäng aga Raplas.

Pühapäeval, 2. oktoobril lähevad Sadolini spordihoones vastamisi Avis Rapla ja BC Kalev/Cramo. Oodata on vägevat vaatamängu nii platsil kui ka selle ääres. Avis Rapla mänedžer Jaak Karp on lubanud hooaja avamängule sobivat meelelahutust väljaku kõrval ning ka platsil pole

papist poisid.

Pühapäeval avaneb Rapla publikul võimalus näha esmakordselt Eesti kõrgliigas mängimas sloveenlast Domen Bratožit ja Puerto Rico ning Ameerika Ühendriikide koda-kondsusega Rasham Suarezt. Samuti tõmbab teiseks hooajaks punase Avis Rapla vormi selga Hollandi koondise korvialune jõud Thomas van der Mars.

Nii Bratož kui ka Suarez on varem öelnud intervjuudes Raplamaa Sõnumitele, et nad ootavad hooaja avamängu ning soovivad end proovile panna Eesti meistri vastu. Meeskonna juures on tagasi ka suvel Eesti koondist esindanud Martin Paasoja ja Indrek

Kajupank. Samuti on tuttavad näod Karl Johan Lips, Sven Kaldre ja Kristjan Voolaid. Oliver Metsalu liitus kahe hooaja vahepeal Rakvere Tarvasega.

Enne mängu Rapla korvpallikooli poolt välja saadetud pressiteates on öeldud, et mängupäeva programm algab kell 14 fännide kogunemisega Meie Pubis, millele järgneb rongkäik Sadolini spordihoonesse. Lisaks sellele astub esmakordselt Eestis oma hullumeelse kavaga üles Ameerika talendisaaes laineid löönud Vello Vaher. Rohkem uudiseid Avis Rapla plaanide ja eesmärkide kohta saab kuulda neljapäeval, kui on meeskonna ametlik tutvustus.

Koolinoorte kergejõustiku mitmevõistlus

Laine Rokk

Koolinoorte kergejõustiku mitmevõistlus toimus 13.-14. septembril Kohilas. Osales 32 koolinoort seitsmest koolist.

Vanuseklasside paremad:

C-klass (2003-2004)

Tüdrukud, kuuevõistlus

1. Emely Randma, Kohila G, 3458 p
2. Elise Kreuz, Valtu PK, 3310 p
3. Helena Kurjamaa, Kohila G, 2869 p

Poisid, üheksavõistlus

1. Rasmus Piisang, Kohila G, 4185 p
2. Arto Kivisild, Järvakandi kool, 4138 p
3. Egon-Marten Anto, Järvakandi kool, 4076 p

B-klass(2001-2002)

Tüdrukud, seitsmevõistlus

1. Triin Satsi, Valtu PK, 3237 p
2. Marite Suurmäe, Kohila G, 2373 p

3. Kairiin Põlluste, Kaiu PK, 1530 p

Poisid, kümnevõistlus

1. Kalev Hõlpus, Kehtna PK, 4054 p
2. Kaspar Grauen, Kehtna PK, 3954 p
3. Kristo Kivisild, Järvakandi kool, 3316 p

A-klass (1999-2000)

Neiud, seitsmevõistlus

1. Anet Maripuu, Kohila G, 3920 p
2. Kaisa Ülviste, Rapla ÜG, 2899 p
Noormehed, kümnevõistlus
1. Tõnu Algre, Järvakandi kool, 2848 p

Võistkondlikus arvestuses on gümnaasiumidest 1. Kohila G, 2. Rapla ÜG ja 3. Rapla VG ning põhikoolidest 1. Järvakandi kool, 2. Kehtna PK, 3. Valtu PK ja 4. Kaiu PK

Karikafinaalis kaotus, kuid liiga jätkub võidulainel

Siim Jõgis

Viimase nädala jooksul on Raplamaa jalgpallikooli esindusmeeskond pidanud kaks üliolulist kohtumist.

Esmalt tuli kolmapäeval, 21. septembril Väikeste karikavõistluste finaalis vastu võtta 3:6 kaotus Tartu FC Merkuurilt. Mäng oli eriline seetõttu, et see toimus A le Coq Arenal. Nädala teises kohtumises võeti Rapla ühiskümnaasiumi staadionil 6:0 võit JK Kernu Kadaka üle. Kuna samal ajal kaotas FC Nõmme United II 2:1 Pärnu JK Vaprusele, tõstis see Raplamaa JK tabeliliidriks.

Väikeste karikavõistluste finaali oli mängijatele eriline, sest paljud neist said esmakordse kogemuse mängida A le Coq Arenal. See võimalus avanes tänu järjest teenitud võitudele Väikese karikasarja ringides. Juba enne kohtumist oli selge, et Merkuuri puhul on tegemist favoriidiga. Nad võitsid sama karika ka 2015. aastal ning on parajasti teise liiga ida- ja lõunatsooniliidrid.

Aste madalamal mängivad Raplamaa jalgpallurid ei pea küll millegi ees silmi maha lööma. Eriti esimesel poolajal mängiti kui võrdne võrdsega. Poolajapausile mindi lausa 3:2 eduseisus. Raplamaa väravate eest hoolitsesid kapten Alo Bärengrub kahe tabamusega ja Viljo Sinikas, kelle värav

oli kogu kohtumise kõige ilusam. Ta saatis kauglöögi teele umbes 25 meetri pealt ja pall lendas täpselt ristnurka. Vastaste väravavaht Sergei Zadniprjanets ei jõudnud isegi reageerida, enne kui võrk sahis.

Viljo Sinikas ütles pärast mängu, et see hetk jääb tal meelde elu lõpuni. "Ma polnud varem A le Coq Arenal mänginud, aga unistasin sellest. Enne mängu rääkisin meeskonnakaaslastele, et tahan lüüa meelde jääva värava. See õnnestus," sõnas ta.

Teisel poolajal ei suutnud Raplamaa JK kahjuks eduseisu hoida. Viie minutiga lasti endale lüüa kolm väravat ning jääd 5:3 kaotusseisu. 61. minutil viigistas seisu Marek Šatov, kolm minutit hiljem viis sama mängija Merkuuri 4:3 juhtima ning 66. minutil oli pärast Martin Haljaku väravat tablool juba skoor 5:3. Sellest oleks olnud juba erakordselt keeruline välja tulla. Viljo Sinikas ütles, et teisel poolajal panid vastased oma paremuse maksma. "Nad on teise liiga meeskond. Me ei pidanud survele vastu," ütles ta.

Tartu FC Merkuuri kuues

Väikeste karikavõistluste finaali oli mängijatele eriline, sest paljud neist said esmakordse kogemuse mängida A le Coq Arenal. Foto: SIIM SOLMAN

Eesti meistrivõistluste kolmanda liiga läänetsooni tabeliseis enne kahte viimast vooru

	M	Võ	Vi	K	V/V	P
1. Raplamaa JK	20	17	0	3	70:20	51
2. Pärnu JK Vaprus	20	17	0	3	63:21	51
3. FC Nõmme United II	20	16	1	3	111:40	49
4. Läänemaa JK Haapsalu	20	13	2	5	76:14	41
5. Pärnu JK Poseidon	20	10	2	8	46:41	32
6. FC Zenit Tallinn	20	9	2	9	67:56	29
7. Lihula JK	20	7	5	8	46:43	26
8. Pakri SK Alexela	20	6	2	12	36:46	20
9. JK Kernu Kadakas	20	5	2	13	27:61	17
10. Kärkla LM	20	4	3	13	34:60	15
11. Lasnamäe FC Ajax II	20	3	3	14	17:90	12
12. FC Lelle	20	1	2	17	10:111	5

värav tuli väga õnnetus olukorras, milles Raplamaa JK väravavaht sai tõsiselt vigastada. Ta tegi ilusa tõrje, tuues palli ristnurgast ära, kuid maandus õnnelt sabakondi peale. See võimaldas Valeri Šabanovil lükata pall tühja väravasse ning vormistada lõppskooriks 6:3. Kristjan Pallav suutis küll oma jalgel väljakult ära minna, kuid oli selge, et ta sai selles olukorras tõsiselt

haiget.

Raplamaa treener Lauri Mõttus nõustus, et neutraalsele pealtvaatajale oli tegemist tõeliselt nauditava kohtumisega. Ta ütles, et teisel poolajal tuli enda võrgust neli palli välja korjata, sest jaks sai otsa. "Vastased kasutasid ründamiseks üht äärt ja meil ei olnud selleks vasturohtu. Tempo läks kiireks ja surve suuremaks," sõnas treener.

Nii tema kui ka Viljo Sinikas olid nõus, et kokkuvõttes võib Väikeste karikavõistluste hooaega pidada edukaks. "Enamik mängu olid meil teise liiga võistkondade vastu, keda me võitsime. Väga edukas sari oli," ütles Mõttus.

Raplamaa JK alustas finaalmängu koosseisus Kristjan Pallav, Alo Bärengrub, Tenno Samuel, Oliver Andres, Teet Kallaste, Kaupo Kantsik, Rai-

go Noode, Viljo Sinikas, Priit Põldmaa, Ravel Toome ja Ken Krister Maalinn. Mängu jooksul sekkusid vahetusest Tanel Oesalg, Mihkel Maltsar ja Karl Tamme. Eesti jalgpalliliidu andmetel oli tribüünidel 429 pealtvaatajat.

Pikalt Raplamaa mängijad puhata ei saanud. Juba laupäeval, 24. septembril jätkusid mängud kolmanda liiga läänetsoonis. Rapla ühiskümnaasiumi staadionil võeti vastu JK Kernu Kadakas, kellele köeti korralik 6:0 saun. Need olid väga tähtsad kolm punkti, sest tõstsid Raplamaa tabeliliidriks. Hooaja lõpuni jääb kõigest kaks kohtumist. Ees on veel kohtumised võõrsil Kärkla Linnameeskonna ning kodus Pärnu JK Poseidoni vastu. Seega on võimalused tiitlivõiduks üsnagi head. See tähendaks ka tõusmist järgmiseks hooajaks teise liigasse, mis on klubi selge ambitsioon.

Alu suurjooksul langes kaks rajarekordit

Siim Jõgis

Igasügisene Alu suurjooks toimus tänavu 27. korda. Eriliseks tegi tänavuse võistluse see, et nii meeste kui ka naiste põhidistantsil langesid rajarekordid.

Joosti nüüdseks juba traditsioonilisel 5,2-kilomeetrisel ringil, kus on joostud aastaid. Meeste absoluutarvestuses võttis esikoha Olavi Allase ajaga 16 minutit ja 18 sekundit. Teise koha saanud Arvi Alamaa kaotas võitjale 52 sekundiga ning tema aeg

oli 17.10. Kolmas oli Taavi Tambur, kelle aeg finišis oli 17.34. Eelmisel aastal esikoha võtnud Risto Ütsmüts oli seekord neljas, kaotades Tamburile seitsme sekundiga.

Naiste absoluutarvestuses sai mäekõrguse eduga esikoha Olga Andrejeva. Tema võiduaeg oli 18.42. Teise koha saanud Mariann Sulg kaotas peaaegu nelja minutiga (22.40). Üheksa sekundit pärast Sulge ületas finišijoone Andra Puusepp, kelle aeg oli 22.49.

Lisaks põhidistantsile toimus reedel, 23. septembril ka

minijooks (1,5 km), millest võttis osa 77 last. Teisipäeval, 20. septembril toimus tillujooks Kodila ja Alu lastealgkooli õpilastele. Kui kõik distantsid kokku arvestada, võttis Alu suurjooksu sündmustest tänavu osa 219 jooksjat ja kepikõndijat.

Korraldaja Madis Pärn ütles, et seekord olid jooksjad õnnistatud ka hea ilmaga. Kuigi nädala jooksul räägiti ilmaennustuses, et reedel hakkab vihma sadama, nii õnneks ei läinud ning keegi jooksjatest vihmahakamat kaela ei saanud.

ESIMEST KORDA EESTI KORVPALLI AJALOOS TOIMUB ALEXELA MEISTRILIIGA

AVAMÄNG RAPLAS!

VS

PÜHAPÄEVAL, 2. OKTOOBRI, KELL 17.00
Sadolin Spordihoones

Esineb Vello Vahe! Avame hooaja PAUGUGA!

Inge!
Õnne taskusse
ja põue,
õnne tuppa ja õue.

Raplamaa Sõnumid

Juulija!
Palju, palju
õnne!

RS

TÖÖPAKKUMISED

Juuru Vallavalitsus kuulutab välja konkursi
SOTSIAAL- JA LASTEKAITSESPETSIALISTI
ametikohale. Konkursi tähtaeg: 9. oktoober 2016.
Konkursi tingimustega saab tutvuda
Juuru valla kodulehel www.juuru.ee.

Oma Juuksurialong võtab tööle **KORISTAJA**.
Info tel 485 7960 või tulla aadressil Kooli 6a, Rapla
(Karmani Kaubamaja)

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikke
tooreid ja kuivi 30, 33, 38, 50 ja
60 cm lepa ja kase küttepuid.
Vedu alates 2,7 rm.
Tel 5373 7294

Rapla Kütteäris puidu- ja tur-
babriketti, pelleteid, kaminapuid
kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

Lõhutud toores lepp, hind al 28 €;
kohe kütmiseks metsakuiv okas-
puu al 35 €. Mõõdud tellija soovil
30-60 cm, tarne 10 ja 15 rm au-
toga, puud laotud. 3-m lehtpuu,
tarne 30 tm, hind kokkuleppel.
Tel 502 4895

tooreid halupuid 30-60 cm (lepp,
must lepp, kask, saar) koos veo-
ga. Tel 517 5783

Rapla küttekontoris lõhutud,
saetud kuivad ja toored lepa küt-
tepuud 25-60 cm, ka võrkkotis.
Pakume ka puidubriketti. Hinnad
soodsad, tarne kiire! Vedu.
Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja kami-
napuid, pelleteid ning puidu- ja
turbabriketti alusel. Vedu tasuta.
Tel 433 3130, 523 8503

Kuivad küttepuid lahtiselt ja
võrgus. Tel 503 6941

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
Soodsalt. Tel 505 4355

soodsa hinnaga talusealiha.
Vajadusel tükeldame. Info tel
505 9151, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väike-
hulgi, kohaletoomisega. Info tel
5196 2628 või 5351 7414

Tapamaja müüb emise lihake-
hasid kohaletoomisega. Info tel
5351 7414

veisesõnnikut ja istutusmulda
kilekottides, kohale toomine.
Tel 5330 5174

ehituslikku saematerjali, serva-
mata lauda, lepalauda, terrassi-
voodri- ja põrandalauda. Pikku-
sed 3-6 m. Laudade värvimine.
Vedu tasuta. Tel 528 2268

Ford Mondeo originaal valuvel-
jed 4 tk, 25 €/tk. Sügavkülmik, 4
sahtlit, 55x55x85 cm, kasutatud,
hind 65 €. Tel 5810 7208

2-toaline korter Raplas Välja
tänaval. Tel 5822 5720

1-toal korras krt Mahlamäe tn 4,
V korrus, 21 000 €. Vt. pilte www.city24.ee. Tel 5694 2342

2-toaline korter Kehtnas Staa-
dioni tn 4, hind 10 900 €. Info tel
527 9031

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
Järna 2. E-R 9-17, L 10-14.
Tel 5818 8986 www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru
territooriumil E-R 9-17, L 9-14.
Tel 505 8637, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

korras garaaz Raplas.
Tel 503 2728

PROMETS OÜ ostab metsamaad
ja kasvava metsa raieõigust.
Tel 5591 9930, info@promets.ee

**OÜ ESTEM PR ostab põllu-
ja metsamaad. Tel 504 5215,
514 5215, info@est-land.ee**

kasvava lepa raieõigust. Kanarbi-
ku talu. Tel 5373 7294

talulaud ja muud vanavara.
Tel 505 4450

vanu jalg- ja mootorrattaid, võrre
ning nende varuosi. Võivad olla
ka mittekomplektsed.
Samuti pakuvad huvi erine-
vad vanaaegsed esemed.
Tel 508 6947

1- või 2-toaline korter Rapla
linnas. Tel 525 2853

bensiinimootoriga veepump.
Tel 5564 2626

MITMESUGUST

Lp mesinikud! Luke Vahavabrik
ostab mesilasvaha (8 €/kg) ja va-
hetab kunstkärge (2 €/kg) Raplas
SEB panga taga parklas L, 8. ok-
toobril kella 12-13. Tel 513 3356

Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpo-
teegiga koomatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel
ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

TEHNIKA TEEVIIT 2016

EESTI KÜNNIMEISTRIVÕISTLUSED 2016

Kehtnas

Reede 30.09.2016

13.00 EESTI KÜNNIMEISTRIVÕISTLUSTE AVAMINE

14.00 VIP künnivõistlus, põllumajandustehnika, rasketehnika,
veotehnika, demonstratsioonid, masinate proovid ja sõidukite test
Pulling e. traktorite veotõmbedemonstratsioonid, traktori vigursõit,
ekskavaatorijuhtide võistlus.

Laupäev 01.10.2016

10.00 põllumajandustehnika, rasketehnika, veotehnika,
demonstratsioonid, masinate proovid ja sõidukite testsõit. Pulling e.
traktorite veotõmbevõistlus, traktori vigursõit, ekskavaatorijuhtide
võistlus, laada-ala, lasteala.
12.00 Hobukünnivõistlus
16.00 Eesti künnimeistrivõistluste
lõpetamine, autasustamine

SISSEPÄÄS TASUTA!

täpsem ajakava: www.facebook.com/events/522466254603341

SINU ENESETEOSTUSE AEG

Manpoweri kliendiks on **Kohila Vineer**. Ettevõtte on asutatud 2011. aastal ning on Latvijas Finieris grupi kuuluv ettevõtte. Kohila Vineer OÜ on Latvijas Finieris tütarettevõtte. Latvijas Finieris on üks Euroopa juhtivatest vineeritootjatest. Kontserni koguinvesteering oma Eestis asuvasse tehasesse ulatub kuni 80 miljonit euronit, mis on üks viimase aja suuremaid investeeringuid Eesti tootmissektoris. Kohila Vineer OÜ peamiseks põhitegevusalaks on kasespooi ja -vineeri tootmine ja tootearendus.

**Soovid saada praktilisi kogemusi uusima tehnoloogiaga
varustatud masinapargis?**

Ootame Sind kandideerima

KATLAOPERAATORI kohale

Ametikoha põhieesmärgiks on hoida katelt töös, katla tehnilise hooldamine ja järelevalve. Vajadusel peab katlaoperaator tegema lihtsamaid remonditöid.

KANDIDEERI JUBA PRAEGU, KUI SUL ON:

- erialane töökogemus;
- katlakäitaja pädevustunnistus või valmisolek selle oskuse omandamiseks;
- eesti keele oskus suhtlutasandil;
- huvi **soojustehnika** vastu;
- Sulle sobib vahetustega töö (sealhulgas öövahetused) – 3 tööl, 3 vaba ning oled usaldusväärne, töökas ja kiire reageerimisega.

Pakume Sulle võimalust töötada kaasaegses ettevõttes tehniliselt vastutusrikkal ametikohal ning arendada oma teadmisi ja oskusi erialaselt mitmekülgse töö käigus, tööd graafiku alusel kolme järjestikuse vaba päevaga.

Kui leiad, et see on suurepärane võimalus just Sinu jaoks, siis esita kohe oma CV läbi
tööotsinguportaali või saada enda kohta info e-maili aadressile: kandideeri@manpower.ee.
Küsimuste korral võta meiega ühendust telefonil **630 6565**.

Manpower on üks tunnustatumaid personaliteenuste maailmas. Meil on üle 68 aasta rahvusvahelist kogemust töötajate värbamise ja renditeenuste alal. Me hoolime inimestest ja sellest, mis rolli mängib töö nende elus. Alates 2004. aastast oleme Eestis aidanud inimestel leida nende elu- ja tööstiiliga sobiva ametikoha. Sa alles sisened tööturale, otsid uusi väljakutseid või planeerid karjäärimuutust - meie Manpoweris oskame aidata. Unistuste töö leidmine on SINU võimuses.
www.manpower.ee

TEENUS

Soojuspumpade remont, müük ja paigaldus, kodumasinate ja sõiduki kliimaseadmete remont. Tel 5330 1720
www.kulmaline.ee

ANTSUBUSSID. Tel 5330 7447
antsraismaa@hotmail.ee

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta.
Helista tel 5330 7447, sivaau-
to2007@gmail.com

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Pakun tapetseerimise ja lami-
naatparketi panemise teenust.
Tel 506 3487

Ohtlike ja suurte puude langeta-
mine. Tel 517 5783

Ohtlike puude langetamine.
Tel 5663 2968 või 5340 2068

Katuseehitus (lame- ja vii-
lkatused), üldehitustööd.
Tel 5629 8738
info@palmergrupp.ee

Üldehitus, katused, fassaadid
ja viimistlustööd. Tel 5352 9476
ehitus@miltongrupp.ee

Rakkekaevude puhastamine ja
remont. Rõngaste vahetamine.
Tel 557 4792

Rapla Bussipark OÜ pakub:
*tellimusveod 19; 37; 53 isteko-
haliste bussidega; *kaevamis-,
laadimis- ja hüdrovasaratööd
JCB 4CX kopplaaduriga. Tel
5624 8010 bussipark@gmail.com

Pottsepatööd. Ahjud, pliidid, ka-
minad. Facebook.com/renehjud
Tel 554 3486

Lõikan viljapuude oksi.
Tel 5568 8239 Enn

Survepesu. Katuste ja fassaadide
pesemine. Veerennide hooldus ja
puhastus. Tel 501 0834

FOKUSSEERI

KÕIK PRILLIKLAASID

-40%

Nägemise kontroll prillitellijatele TASUTA

29. september ja 6. oktoober

Eelregistreerimine telefonil 4855 540

T-R 9-18, L 9-13

Kauplus avatud Rapla Konsumis, Tallinna mnt 16

Täpsemad kampaania reeglid kauplustest! www.optika.ee

Sügav kaastunne
Merlele ja Kalvile lastega
ema, ämma ja vanaema
TALVI PIIRSALE
kaotuse puhul.

Naabrid

Avaldame kaastunnet
Kaisale ja tema perele
JÜRI LOOSE
surma puhul.

Lea, Kadri, Maris,
Sirli ja Sirle

Avaldame kaastunnet
Marjele ja lastele peredega
JÜRI LOOSE
surma puhul.
Pargi 4 elanikud

Mälestame kauaaegset
töökaaslast
ANNE SISASKIT.
Avaldame kaastunnet
Agule ja Kaupole perega.

Rapla Bussipark OÜ

Kui saatuseitiivad
sind kellestki lahku viivad,
siis tekib tunne nagu
kaotaksid oma lennutiivad.
Ei jaksa sa tõusta,
ei jaksa sa olla.
Mälestus teeb haiget -
justkui trambitaks
kõik jalge alla...

Mälestame kallist klassiõde
MERLE KURROT.
Siiras kaastunne
abikaasa Sulevile,
tütar Triinule, tema armsale
perele ja poeg Allaniile.

Rapla Keskkooli 1979. aastal
lõpetanud C klass

Ei võta sõnad leinavalu,
ei kuivata nad pisaraid...
Unustamatut head naabrit
ja töökaaslast
ANNE SISASKIT
mälestavad ja avaldavad
siirast kaastunnet
omastele ja lähedastele

Urmas, Külliki, Keit
peredega ja Endel.

Avaldame kaastunnet
Kristale lähedastega

JÜRI LOOSE

kaotuse puhul.

Helen, Russudan

Mälestame head sõpra

JÜRI LOOSET.

Avaldame kaastunnet
abikaasale, lastele ja õele
peredega.

Mati, Helju, Alar, Kaido

Aeg seda kaotust
ei kustuta eal,
süda sind ikka meeles
peab...

Mälestame

JÜRI LOOSET

ja avaldame kaastunnet
omastele.

Helgi ja Ilmar

Elus palju suutsid anda,
suutsid valu, muret kanda,
kuni viimaks rahuranda
lõppes Sinu rännutee...

Mälestame kallist
sõpra ja kolleegi

MERLE KURROT
12. VII 1961 - 27. IX 2016

Siiras kaastunne lähedastele.

Mari, Kristiina, Kai,
Küllike, Epp-Liis, Piret

Südamlik kaastunne
Marjele

ABIKAASA
kaotuse puhul.

Töökaaslast
siseosakonnast

Kurbusega teatame,
et lahkus meie kallis

ANNE SISASK
24. III 1943 - 25. IX 2016

Omaksed

Ärasaatmine
1. oktoobril kell 12
Rapla kirikust

Puud langetavad lehti,
sügislillede silmad
on pisaraid täis...

Kallis Marju Nukis!
Avaldame kaastunnet kalli
VENNA
kaotuse puhul.

Siina, Vaike, Eha,
Heljo, Valeri, Janne,
Tõnis, Raul, Eike

Iga lahkumine on raske,
iga teelesaatmine kurb...

Südamlik kaastunne
Marju Nukisele armsa

VENNA

kaotuse puhul.

Vahtrakad ja Raplamaa
VPI Tugiühingu pere

Mälestame

ANNE SISASKIT.

Meie siiras kaastunne
abikaasa Agule, poeg
Kaupole perega ja õde
Maiele.

Naabripere Kesküla

Ja äkki saab otsa kõik.
Ka see, et olime.
Mis on see ainus,
mille kaasa viime?
Ei igavik, ei tunne,
ei lõppemist, ei algust.

(J. Viiding)

Meie sügav kaastunne
kõigile lähedastele kalli
MERLE
kaotuse puhul.

Klassikaaslasted
Kehtna 8-kl. Kooli päevilt

Aeg võib tasandada kõike,
võtta mälestust ei saa...

Mälestame endist toredat
töökaaslast

HARDI TALTSI

ja avaldame kaastunnet
kõigile lähedastele.

Marve, Ülle, Tiia ja Endel

Kõik elu on valge valgus,
võib-olla veel
valgem on surm.
On olemas lõpp ja algus,
on olemas sünn ja surm...

Sügav kaastunne Ingridile
perega abikaasa ja isa
HARDI TALTSI
surma puhul.

Rimi Eesti Food
raamatupidamisosakond

Mälestame endist tublit
teedeehitajat ja avaldame
kaastunnet Meelisele isa

**KALEV-NEEME
SASSIANI**

kaotuse puhul.

AS TREV-2 Grupp

Iga lahkumine on raske,
iga teelesaatmine kurb...

Avaldame kaastunnet

Meelis Sassianile isa

KALEV SASSIANI

surma puhul.

Liivi, Edda, Enn
ja Laine peredega

KINO

MÄRJAMAA KINO "HELK"
„Luuraja ja luuletaja“ (Eesti)
28. september kl 21
„Morgan“ (USA)
28. september kl 17, 19
„Sully“ (USA)
29. september kl 17, 19, 21
30. september kl 17
„Õpetaja Konn“ (Holland, eesti keeles)
30. september kl 15
2. oktoober kl 15
„Kapten Fantastiline“ (USA)
30. september kl 19, 21.15
4. oktoober kl 21.30
„Snowden“ (USA, alla 12aastastele keelatud)
2. oktoober kl 16.30
5. oktoober kl 19
„Miss Peregrini kodu ebaharilikele lastele“ (USA)
2. oktoober kl 19, 21.15
4. oktoober kl 17, 19.15
"Pahad emmed" (USA, alla 14aastastele keelatud)
3. oktoober kl 17
"Bridget Jonesi beebi" (USA)
3. oktoober kl 19, 21.15
„Seitse vaprat“ (USA, alla 14aastastele keelatud)
5. oktoober kl 16.30, 21.30

RAPLA KULTUURIKESKUS
Raplamaa ettevõtlusnädal: „Jobs“ (USA)
3. oktoober kl 19 (tasuta)

JÄRVAKANDI KULTUURIHALL
„Polaarpoiss“ (Eesti, alla 12aastastele keelatud)
30. september kl 18

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
Püsiväljapanek „136 aastat Järvakandi klaasitööstust“
„Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest“
Muuseum avatud K, N, R kl 11-18 L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
Näitus „Lina lugu“
Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“
Kõrtsikultuurist Eestis“
Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus “Tule tulemine”. Erinevad võimalused valguse saamiseks, alates tulevibust kuni päikesepaneelideni
„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusarhiivi materjalide põhjal“
Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“
Avatud E-P kl 10-17

HAGERI MUUSEUM
Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, tel 5648 3828 või e-post virve.õunapuu@kohila.ee

MITMESUGUST

Mardilaat.
Orgita, Midrimaa lasteaed,
28. september kl 16.30-18

Kohtumine "Koduvalla aabitsa" autoritega
Kehtna raamatukogu, 28. september kl 18

Kristalliseanss pingetest priiks, enesekindlus
Elujõu keskus (Rapla, Viljandi mnt 72G),
28. september kl 18

Tantsuõhtu Toomas Anniga
Kohila, Omamoodi kohvik,
30. september kl 20

Vesiroosi tervisepargi talgud.
Rapla VG parkla (kogunemine),
30. september kl 15

Tehnika Teeviit 2016 ja Eesti künnimeistrivõistlused 2016
Kehtna, 30. september – 1. oktoober

16. Velise sügislaat.
Velise, 1. oktoober
Angerja-Pahkla küla lõikuspidu
Pahkla vana koolimaja, 1. oktoober kl 19

Pühapäeva pärastlõuna
Raikküla kultuurikeskus, 2. oktoober kl 14
Raplamaa ettevõtlusnädal
Rapla, Kehtna, Kohila, 3.-7. oktoober

Maagiline võluõhtu Stella Shaktiga
Angala Väekoda (Rapla, Tallinna mnt 42),
4. oktoober

Tasuta õigusnõu vähekindlustatud isikutele
Rapla kohtumaja (Sauna 5),
4. oktoober kl 10-14

Laste jutuõhtu muinasteadlase ja pärimuse uurija Jüri Metssaluga
Rapla keskraamatukogu, 4. oktoober kl 17.30

Loe ja meisterda!
Rapla keskraamatukogu, 5. oktoober kl 16.30

NÄITUS

Näitus „Lina lugu“
Juuru, Mahtra talurahvamuuseum

Muuminäitus. Soome Instituudi rändnäitus Sille Valinu illustratsioonid Mai Pärdi "Koduvalla aabitsale"
Kehtna raamatukogu

Nahakunstnike näitus „Avangud. Paul Keres 100“ (kuni 30. septembrini)
Jüri Taltsi fotonäitus
Kohila raamatukogu

Näitus „Vanad armsad asjad“
Kohila Tornigalerii (Viljandi mnt 1), avatud kiriku lahtioleku aegadel või leppida kokku tel 5623 0741

Kaido Haageni fotonäitus „Raudtee(ta) jaamad“ (avamine 4. oktoober kl 16)
Kohila vallamaja

Piret Mildebergi näitus „Eesti mütoloogia“
Nikolai Langebrauni ettevõttes 1918-1940 dekoreeritud portselani näitus
Pesu 20. sajandil. Sillaotsa talumuuseumi kogust
Lego klotsidest meisterdatud mänguasjad (lastekogus)
Märjamaa valla raamatukogu

Näitus „Fotopäevad 20.-21. mai“
Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Näitus “Tule tulemine”. Erinevad võimalused valguse saamiseks, alates tulevibust kuni päikesepaneelideni
Sillaotsa talumuuseum

Janina Päädami fotonäitus „Minu kodused kaunitarid“ (kuni 2. oktoober)
Teemanäitus „Luiged“ - Ene Kanguri kollektsioon
Raikküla kultuurikeskus, näituse külastamiseks helistada tel 516 0783

Hiie Ivanova karikatuuride näitus
Huumorimuuseum (Purku koolimaja)

Märjamaa kunstikooli 2016. aasta lõputööd (saalis)
Ülenädalased saviteod: Kehtna kunstide kooli täiskasvanute huviringi keraamika, juhendaja

Saima Randjärv (vitriinis)
Tarvo Aro Meti vitraažinäitus
„Päikesesümbolid“ (lugemissaal)
Rapla keskraamatukogu

Siiri Sisaski maalide näitus-müük
Rapla, Pargi resto

Näitus „Metamorfoos“. Kuus Taani fotokunstnikku.
Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus (Tallinna mnt 3b), T-P kl 15-18

KONTSERT

Rahvusvahelise Muusikapäeva kontsert: esinevad G.Otsa nim Tallinna muusikakooli õpilased Paula Pajusaar (kitarr) ja Taavi-Hans Kõlar (kitarr)
Rapla, Sadolini spordihoone, 1. oktoober kl 11

Rahvusvahelise Muusikapäeva kontsert: esineb Duo Malva & Priks
Märjamaa sotsiaalkeskus, 1. oktoober kl 13
Kohila, Tohisoo mõis, 1. oktoober kl 16

Rahvusvahelise Muusikapäeva kontsert: esinevad Katre Kõiva (sopran) ja Farištamo Eller (klaver). Kultuuriklubi BAAS (Rapla, Tallinna mnt 5), 1. oktoober kl 15

Sügisõhtu kaunis kontsert: Diana Klas ja Jüri Aarma. Järvakandi kultuurihall, 5. oktoober kl 18

Salongiõhtu Raimond Valgre lauludega
Rapla kultuurikeskus, 5. oktoober kl 19

KOOLITUS/LOENG

Lille Lindmäe loeng.
Esoteerika Keskus (Rapla, Telliskivi 1), 28. september kl 18

Kepikõnni ABC loeng ja praktika. Juhendaja Eesti Kepikõnni Liidu juht Rene Meimer
Järvakandi kultuurihall, 1. oktoober kl 13

TEATER

Muinasjutuline tantsuetendus „Kuu Poiss“.

Goltsman Ballett
Rapla kultuurikeskus, 29. september kl 11

Tantsulavastus „Casanova: põlev jää“. Goltsman Ballett
Rapla kultuurikeskus, 29. september kl 19

„Minejad“. Vilde Teater
Märjamaa rahvamaja, 30. september kl 19

Lastelavastus „Kass kapis“
Hageri rahvamaja, 2. oktoober kl 11

SPORT

Raplamaa orienteerumispäevak
Rapla, Vesiroosi terviserada, 28. september, start kl 17-18.30

Kabala Kablutamine.
Kabala lasteaed-põhikool,
29. september kl 14.35

Paul Keres 100: Leo Rehema mälestusturniir, maakonna ja Rapla SVK MV välkmales
Kaiu põhikool, 1. oktoober kl 10

Vibuvõistlus – Lumemängud
Järvakandi, 1. oktoober

Sibatigu 2016 korvpalliturniir.
Rapla, Sadolini spordihoone,
1. oktoober kl 11

IV liiga põhja/lääne piirkonna kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK Märjamaa vs Tallinna JK Augur
Märjamaa gümnaasiumi staadion,
1. oktoober kl 17

U11 VI alagrupi kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK vs Viimsi MRJK I
Kohila gümnaasiumi staadion, 2. oktoober kl 11

Alexela korvpalli meistriliiga: Avis Rapla vs BC Kalev/Cramo
Rapla, Sadolini spordihoone,
2. oktoober kl 17

Jookse ja kõnni Raplamaa terviseradadel
Paluküla, 5. oktoober kl 17.30

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
Rapla kiriku 115. aastapäeva tänujumalateenistus, jutlustab piiskop Tiit Salumäe, kaastegev segakoor ja pasunakoor
2. oktoober kl 12, järgneb reformatsiooniõunapuu istutamine kirikuaeda ja sünnipäevatordi söömine pastoraadis.

EELK JÄRVAKANDI PAULUSE KIRIK
Lõikustänapüha jumalateenistus
2. oktoober kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 5. oktoobri lehes.

Muusikapäev

1. oktoober

Raplamaa programm

11.00 Sadolin Spordihoone
G. Otsa nim Tallinna Muusikakooli õpilased:
Paula Pajusaar (kitarr), Taavi-Hans Kõlar (kitarr)

13.00 Märjamaa sotsiaalkeskus
Duo Malva & Priks koosseisus
Kulno Malva (vokaal, akordion, torupill),
Kristjan Priks (vokaal, löökpillid)

15.00 Rapla kultuuriklubi BAAS
Katre Kõiva (metsosopran), Farištamo Eller (klaver)

16.00 Tohisoo mõis
Duo Malva & Priks koosseisus
Kulno Malva (vokaal, akordion, torupill),
Kristjan Priks (vokaal, löökpillid)

Kuula!

muusikapäev.ee

NELJAPÄEV 29.09	REEDE 30.09	LAUPÄEV 1.10	PÜHAPÄEV 2.10	ESMASPÄEV 3.10	TEISIPÄEV 4.10	KOLMAPÄEV 5.10
ETV						
06.55 Terevisioon 08.55 Kolkakomissar Sophie Haas 09.50 Terevisioon 11.50 Pealtnägija* 12.40 Vabariigi kodanikud 13.35 Doksari Mida palju silmaga ei näe. Vees 14.20 Kirjandusministeerium*14.50 Projekt El 1. Eesti Rahva Muuseum 15.15 Koduigatsus. Ise-endale truu 16.00 Holby City haigla. Kulminatsioon 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Önne 13 17.35 Kolkakomissar Sophie Haas. Surm golfirajal 18.20 Eesti Rahva Muuseumi avaõhtu otseülekanne 18.30 Aktuaalne kaamera 18.55 Eesti Rahva Muuseumi avaõhtu otseülekanne 21.00 AK. Ilm 21.30 Sport 21.40 Eesti Rahva Muuseumi avaõhtu otseülekanne 23.10 Trad.Attack! Viljandi pärimusmuusika festivalil 23.40 Üks koorilaul. Meil aiapäärne tänavas* 23.45 Eestlane olen. Jakob Hurt 00.28 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Nädalalõpp kämpingus (Mord mit Aussicht, Saksa 2010) 09.50 Terevisioon* 11.50 Foorum (subtiitritega)* 12.50 Eesti Rahva Muuseumi avaõhtu 16.00 Draamasari Holby City haigla. Vaenlaste ringis (Holby City, inglise 2009) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Önne 13 (2010) 17.40 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Nädalalõpp kämpingus (Mord mit Aussicht, Saksa 2010)* 18.30 AK 19.00 Ringvaade 19.35 Komöödiasari Kunin-gapere. Süümepiinad 20.00 Hurda kutsikad. Eesti Üliõpilaste Selts (2009) 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Teadlaste öö. Armastuse valem 22.25 Dokfilm Silla taga 23.20 Pealtnägija* 00.10 Ringvaade* 00.44 ERR.ee uudised	07.30 Mesilane Maia 07.40 Hiir Hops 07.50 Väike prints 08.10 Mukk ja Tšavapa 08.25 Meistrimehed Pat ja Mat 08.35 Lola Pikk-kõrv 08.40 Siilipoiss Alfredi seiklused 08.50 Pörsas Peppa 09.00 Üks koorilaul 09.05 Meie inimesed. Maa-ja* 09.30 Oma kodu 10.00 Maahommik 10.45 Önne 13 11.15 Pealtnägija 12.05 Teadlaste öö. Armastuse valem* 12.50 Hommik Anuga* 14.05 Dallas 14.45 Elu parim aeg 15.50 Jalgpalli Premium liiga. Tallinna FC Levadia - Tallinna FC Infonet 18.00 Osoon* 18.30 Aktuaalne kaamera 18.45 Hetked jäänudud val-guses 19.00 Rahvusvaheline muusikapäev 20.20 Rändaja laul 20.30 Önne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Sõda ja rahu 22.35 Lewis. Üks toob kurbust 00.05 Mammon. Ära-tus 01.08 ERR.ee uudised	07.30 Mesilane Maia 07.40 Hiir Hops 07.50 Väike prints 08.15 Peeter Pikk-kõrv 08.25 Priit ja Prääks 08.35 Väike kummitus Laban 08.45 Ge-org Udukübara aaria 09.00 Tähendamis. Usk ja uskmatu-s 09.05 Prillitoos 10.00 Hom-mik Anuga 11.15 Iseolemine 11.45 4x4. Tadžikistan. Türk-menistan. Usbekistan 12.10 Nädalalõpp prantsuse moodi 14.00 Rahvusvaheline muusi-kapäev* 15.20 Illusion 15.35 Kuningapere 15.55 Lewis. Üks toob kurbust 17.30 Sõda ja rahu 18.30 AK 18.40 Ajavaod. Riigi mehed. Karl Selter 19.10 Uue aja asjad. Söök ja jook (Eesti 2006) 19.25 Hercule Poirot. Kokkusaamine surma-ga 21.00 Aktuaalne kaame-ra. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Sild 23.00 Elu parim aeg. Pulmad 23.55 Dal-las. Minu vaenlase vaenlane 00.36 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draa-masari Kolkakomissar Sophie Haas. Valevorst 09.50 Terevi-sioon* 11.50 Maahommik* 12.30 Iseolemine (subtiitri-tega) 13.00 Hommik Anuga* 14.15 Mängufilm Nädalalõpp prantsuse moodi (Le Sky-lab, Prantsuse 2011)* 16.00 Draamasari Holby City haigla. Öislaal eesmärgil (Holby City, inglise 2009) 17.00 Aktuaal-ne kaamera 17.10 Önne 13 (Eesti 2010) 17.40 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Valevorst (Mord mit Aussicht, Saksa 2010)* 18.30 Aktuaal-ne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Osoon 20.35 Meie inimesed. Merike 21.00 Aktuaal-ne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.10 Välisilma dokk Hillary Clinton (Prantsu-se 2016) 23.05 Kriminaalsari Sild (Bron/Broen, Rootsi/Taa-ni 2015)* 00.05 Ringvaade* 01.14 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draa-masari Kolkakomissar Sophie Haas. Ettepanek 09.50 Terevi-sioon*11.50Tähendamis.Usk ja uskmatu-s* 11.55 Prillitoos (subtiitritega)* 12.50 Osoon* 13.20 Välisilm* 13.55 Välisil-ma dokk Hillary Clinton 14.50 4x4. Tadžikistan. Türkmenis-tan. Usbekistan (Eesti 2015)* 15.20 3 hitti 6. Rock 2015 15.30 Eesti sportlased Rio de Janeiro paraolümpial* 16.00 Draamasari Holby City haig-la. Bette Davise silmad 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 17.40 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Ettepanek 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Vabariigi kodanikud 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP 22.10 Draamasari Koduigatsus. Uus algus 22.55 Plekktrumm* 23.35 Ringvaade* 00.44 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draa-masari Kolkakomissar Sophie Haas. Must meiapuu 09.50 Te-revisioon* 11.50 Plekktrumm* 12.35 Meie inimesed. Merike* 13.05 Dokfilm Päike on hea laps (Eesti 2014) 13.45 Äratus! (ETV 2015) 13.55 Ajavaod. Riigi mehed. Karl Selter* 14.25 Kriminaalsari Hercule Poi-rot. Kokkusaamine surmaga 16.00 Draamasari Holby City haigla. X-Y factor (Holby City, inglise 2009) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 (Eesti 2010) 17.40 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Must meiapuu (Mord mit Aussicht, Saksa 2010)* 18.30 Aktuaal-ne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Ak-tuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Foorum 22.40 Kriminaalsari Mammon. Lan-gemine (Norra 2014) 23.40 Ringvaade* 00.45 ERR.ee uu-dised

ETV 2

07.00 Lastesaated 08.35 Kiisud, edasi! 08.40 Mesitaru 08.50 Rüütel Rooste 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Teaduspalavik 11.35 Eesti muusikavideod 12.04 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Hiir Hops 16.00 Lastetuba 16.15 Ani-masarjad 17.00 Karusmarjad metsikus looduses 17.25 Väike printsess 17.35 Priit ja Prääks 17.45 Vikerkaare Rubiin 18.00 Beni ja Holly väike kuningriik 18.10 Džungliässad 18.20 Toredade Asjade saar 18.30 Lastetuba 18.50 Tugitooli-sport 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipek) 19.30 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst 20.00 AegRuum 21.00 Eesti lipp ümber Islandi 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Keeluaia kuningas 22.30 Miranda 23.00 Eesti TOP 7 23.50 dokkaader Võidujooks väljasuremisega 01.19 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 08.45 Kosmoselendurid 09.00 Mc-Gregori juhtum 10.05 Holby City haigla 11.00 Möistlik või mõttetu 11.30 Eesti muusika-videod 12.01 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Maša ja karu 16.00 Lastetuba 16.15 Kriksatrullid 16.20 Kosmose-lendurid 16.30 Väike prints 16.55 Pörsas Peppa 17.00 Karusmarjad metsikus loodu-ses 17.25 Mina ja Miia 17.50 Mukk ja Tšavapa 18.00 Georg Udukübara aaria18.20 Meist-rimehed Pat ja Mat 18.30 Lastetuba 18.45 Lotte 18.50 Lola Pikk-kõrv 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 4x4. Magadan 20.00 maa-ILM Simon Reeve'iga Kreekas 21.00 Tareq Taylori Põhjamaa-de kokakunst 21.30 Kultuuri-uudised 21.35 Teatriõhtu Kas-simäng 23.45 Plekktrumm* 00.30 Keeluaia kuningas 01.28 ERR.ee uudised	09.00 Kolmik teemandijahil 09.25 Piip ja Tuut köögis 09.50 Pörsas Peppa 09.55 Kosmose-lendurid 10.10 Mina ja Miia 10.35 Karusmarjad metsikus looduses 11.00 Teaduspalavik 11.30 Kontakt 12.45 R2 Live 13.15 Kogu töde isiksuse koh-ta 14.10 EBBA muusikaahin-nad 2016 15.15 Kontsert por-gandipirukale 15.30 Dorothy naaseb Ozi maale 17.00 Las-seMaia Detektiivibüroo 18.20 Tõrva laste laululood 18.40 Pörsas Peppa 18.45 Lammasshaun 18.55 Mesilane Maia 19.05 Loomaia tee 64 19.20 Aktuaalne kaamera (viipe-keeles) 19.30 maalLM Simon Reeve'iga Kreekas 20.30 Teel koju. Noorteorkestri Reaalma-zoor kontsert 21.00 Teadu-spalavik 21.30 Eesti lipp ümber Islandi 22.00 AegRuum 22.50 Maailma kino Mehed ja kanad 00.30 Eesti TOP 7* 01.25 ERR.ee uudised	09.00 LasseMaia Detektiivi-büroo. Von Bromi mõistatus 10.20 Väike printsess 10.30 Pörsas Peppa 10.35 Karus-marjad metsikus looduses 11.00 Eesti lipp ümber Islandi 11.30 Viru. Vabaduse saat-kond 12.25 Teel koju 12.55 Plekktrumm* 13.40 Kinoklas-sika Mannekeenipood 15.15 Tähelaev. Tiia Kriisa 16.30 Teatrivara. Tramm nimega Iha 16.50 Minuscule 17.00 Kol-mik teemandijahil 17.30 Bu-ratino tegutseb jälle. Lennu-kid 18.00 Piip ja Tuut köögis. Sibulasupp 18.25 Lammasshaun 18.30 Operaator Köps üksikul saarel 18.55 Mesila-ne Maia 19.05 Loomaia tee 64 19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 Eesti sportlased Rio de Janeiro paraolümpial 20.00 Teemaõhtu. ERSO 90. Kolmveerandsajand ERSO-ga 23.30 Pärt ja Mahler. Pärt 01.09 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ring-vaade* 09.35 Eesti lood 10.05 Holby City haigla 11.05 4x4. Magadan 11.35 Nädalavahetus Pariisis 13.05 Eesti sportlased Rio de Janeiro paraolümpial 13.33 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Maša ja karu 16.00 Lastetuba 16.15 Tinga Tinga lood 16.30 Oktonau-did 16.40 Indiaanipoiss Yakari 16.55 Pörsas Peppa 17.00 Ka-rusmarjad metsikus looduses 17.25 Tuutu ja Potsu 17.35 Siilipoiss Alfredi seiklused 17.45 Sammalhammas, kus sa oled? 18.00 Rüütel Miku 18.10 Susa-pusa Okidos 18.20 Mesitaru 18.30 Lastetuba 18.45 Mily murrab pead 18.55 Uus Tase 19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 Möistlik või mõttetu 20.00 Maahommik 20.45 Poolvend 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Plekktrumm 22.20 Nürnbergi protsess 01.18 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.15 Las-tetuba 08.35 Mesitaru 08.40 Mily murrab pead 08.45 Ok-tonauudid 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Plekktrumm* 11.45 Poolvend 12.35 Kolmveerandsajand ERSO-ga 13.26 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Väike kummitus Laban 16.00 Laste-tuba 16.15 Animasarjad 17.35 Siilipoiss Alfredi seiklused 17.45 Vikerkaare Rubiin 18.00 Beni ja Holly väike kuningriik 18.10 Džungliässad 18.20 To-redate Asjade saar 18.30 Las-tetuba 18.45 Lola Pikk-kõrv 18.50 Lammasshaun 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipek) 19.30 Teaduspalavik 20.00 Suurbritannia metsik loodus 20.50 Mari Kalkun ja Runorun 21.00 Miranda 21.30 Kultuuri-uudised 21.35 Eesti lipp üm-ber Kuuba 22.05 dokkaader Sonita 23.05 Täiuslik meel 00.40 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.30 Mis? Miks? Kuidas? 08.35 Toredade Asjade saar 08.45 Lola Pikk-kõrv 08.50 Oktonauudid 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Teaduspalavik 11.35 Kolmveerandsajand ERSO-ga 12.10 Kiisud, edasi! 16.15 Rüütel Rooste 16.30 Tammetõru seiklused 16.55 Kriksatrullid 17.00 Karusmar-jad metsikus looduses 17.25 Väike printsess 17.35 Peeter Pikk-kõrv 17.45 Sammalham-mas, kus sa oled? 18.00 Rüütel Miku 18.10 Susapusa Okidos 18.25 Mesitaru 18.30 Laste-tuba 18.50 Lammasshaun 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Eesti lood 20.00 Kontakt 21.20 Opetaja lugu 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Otsing 23.45 Luubi all 01.08 ERR.ee uudised
---	--	---	---	--	--	--

KANAL 2

06.15 Meie Charly. Huntide ulgumise aegu 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Pilvede all 12.30 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 13.30 Heeringas Veenuse öäl 13.50 Meie Charly. Charly metsikus läänes 14.50 Küladetektiivid. Mörv mere-vaatega 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Meie aasta Austraalias 20.30 Kohe näha, et vanad sõbrad 21.30 Jumal tänatud, et sa siin oled! 23.10 Mf Mees majas. Komöödia Texase kor-ravalurist, kes peab päästma supersõsikate kaunitaride elu 01.10 Mf Mobiil* 02.50 Reporter* 03.45 Rizzoli ja Is-les. Imiteerimismäng 04.30 Krimi* Politseisaade. 05.00 Saage tuttavaks 05.25 Vanga	06.15 Meie Charly. Charly metsikus läänes 07.10 Warne-ri multimaania 08.00 Repor-ter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Meie aasta Austraalias 12.00 Kohe näha, et vanad sõbrad 13.00 Jumal tänatud, et sa siin oled! 13.50 Meie Charly. Karu on kadunud 14.50 Küladetektiivid. Kolm täni ja surmajuhtum 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila. Fatma ja Azer lahutavad 19.00 Reporter 19.55 Kuldvil-lak 20.30 Roaldi nädal. Küla-poed 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga. Täna on külas Ott Sepp, raadiostaar Pille Minev ja Tar-vo Krall 23.00 Kõök 23.30 Mängufilm Stealth - superhä-vitaja 01.55 Mängufilm Mees majas 03.35 Reporter* 04.25 Nädalalõpp Kanal 2ga 05.40 Heeringas Veenuse öäl	06.05 Südame seadus 07.40 Warneri multimaania* 08.05 Top Shop 08.20 Ameerika talent 10.10 Aedniku aabits 10.40 Hooaeg 11.30 Rooli võim 12.00 Eesti otsib super-heeringat 14.00 Radar 15.00 Kodutunne 16.00 Mehed mustade maskide taga 17.00 Metsiku roosi org. Murdunud südamed 19.00 Reporter+ 19.35 Galileo 21.05 Meie aas-ta Austraalias 21.35 Sajandi valitsejanna. Anastasia üritab paleest põgeneda, kuid satub sünge saladuse jälile ja seisab silmitsi surmaga. Kui Ahmedi vanaema Safiye paleest ära saadetakse, alustab ta sõjalist mässu. Ahmed asub mässu maha suruma 23.30 Mängu-film Unusta see Sarah Mars-hall 01.50 Mf Kaoses kadu-nud 03.35 Nädalalõpp Kanal 2ga 04.50 Roaldi nädal 05.40 Reporter+*	06.15 Aedniku aabits 06.45 Südame seadus 08.20 Ga-lileo 09.45 Mf Beethoveni kutsikad 11.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 13.00 Naabriplika. Parem plaan peos, kui tuvi katusel 14.00 Pilvede all. Sir-je külastab uurijat, kellel on Gunnari kadumise osas omad kahtlused. Sirje läheb Pireti vastuseisust hoolimata tagasi oma koju 15.00 Mesinädalad Provence'is 17.00 Mesinäda-lad Loire ääres 19.00 Repor-ter+ 19.30 Eesti otsib super-heeringat 21.30 Ameerika tal-ent. Täna astub esmakordselt lavale Vello Vaher 23.25 Mf Salavõmm 01.05 Mf Unusta see Sarah Marshall 03.00 Mf Kaoses kadunud. Apokalüp-tiline action-põnevik, mille peategelane Ray Steele sa-tub maailmalopu keskmesse 04.50 Kohe näha, et vanad sõbrad 05.40 Reporter+*	06.15 Meie Charly. Karu on kadunud 07.10 Warneri multi-maania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Sajandi valitsejanna. Anastasia üritab paleest põ-geneda, kuid satub sünge sa-laduse jälile 13.20 Kuldvillak 13.50 Meie Charly 14.50 Kü-ladetektiivid. Peaegu täiuslik mörv 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Kõök. Maks üritab oma firmarooga luua 20.30 Kodu-tunne 21.30 Naabriplika. Ko-dukäimlate päev 22.30 Ühika-rotid. Kotkad. Andri rase pruut jõuab Tallinna 23.30 Mõrvaennetajad. Vestlus 00.25 Seadusesilm. Detroiti maffia palgamõrvarid saabuvad Har-bulise 01.15 Galileo 02.30 Reporter* 03.20 Mf Salavõmm 04.45 Tantsi, kui oskad	06.15 Meie Charly. Floridasse! 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kau-nis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Naabriplika. Kodukäimlate päev 12.30 Kodutunne 13.30 Heeringas Veenuse öäl 13.50 Meie Charly. Florida delfiinid 14.50 Küladetektiivid. Maalri surm 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Repor-ter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 Siberi võmm 22.30 Chicago tuletõrje. Leitnant Casey ja uurija Voighti konflikt muutub üha tõsisemaks 23.25 Mf Saatam 01.05 Subboteja 02.00 Seadusesilm 02.40 Re-porter* 03.30 Mõrvaenneta-jad. Carteri missioon on ohus 04.15 Ühikarotid. Kotkad 05.00 Roaldi nädal. Missivõist-lus 05.25 Ekstreemkalapüük Robson Greeniga. Tasmaania	06.15 Meie Charly. Flori-da delfiinid 07.05 Warneri multimaania 07.30 Mr Bean 08.00 Reporter* 09.00 Kau-nis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Siberi võmm 12.30 Radar 13.30 Heeringas Veenuse öäl 13.50 Meie Charly. Charly on suur 14.50 Küladetekiivid. Jo kahtluse all 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Ma-ria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokol-mapäev - Rooside sõda 21.00 Saladused 21.30 Pilvede all. Sandra keerab nõudmistega vindi üle 22.30 Saage tut-tavaks: Tanja 23.00 Rizzoli ja Isles. Üleastumine 23.55 Van-ga 01.00 Roaldi nädal. Küla-poed 01.50 Chicago tuletõrje 02.35 Reporter* 03.25 Radar 04.15 Rooli võim 04.45 Hoo-aeg 05.25 Ekstreemkalapüük Robson Greeniga. Mosambiik
--	---	---	--	--	--	--

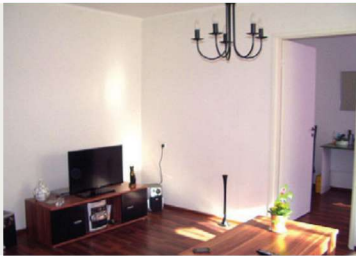
TV3

06.15 Käsna-Kalle Kantpüks 06.40 Kung fu panda 07.05 Käpapatrull 07.35 Armastu-se võim 08.35 Minu köök on parim 09.50 Kirgede torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Tõelised Eesti mehed 12.40 Papad Mam-mad 13.40 TV Offers telepood 13.55 Sūdameasi: Vihane jõuk* 15.00 Armastuse võim 16.00 Vaprad ja ilusad 16.25 Kirgede torm 17.30 Minu köök on parim 18.45 Seitsmesed uudised 20.00 Tule mulle nai-seks 20.30 Kättemaksukontor: Unetus 2 21.35 Evelin 22.35 Kolmeraudne 23.40 Kondid: Veri kividest. Salapolitseinik, kes uuris rahaautomaatide rööve, leitakse kaubikust sur-nult 00.40 Quantic: Läks 01.40 Graceland: Esimene osa 03.00 Tule mulle naiseks 03.35 Kolmeraudne* 04.20 Seitsmesed uudised 05.25 Sū-dameasi: Vihane jõuk*	06.15 Käsna-Kalle Kantpüks 06.40 Kung fu panda 07.05 Käpapatrull 07.35 Armastu-se võim 08.35 Minu köök on parim: Rahva lemmik 09.50 Kirgede torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Kättemaksukontor: Unetus 12.40 Evelin* 13.40 TV Offers telepood 13.55 Sūdameasi: Tuli ja tuhk 15.00 Armastuse võim 16.00 Vaprad ja ilusad 16.25 Kirgede torm 17.30 Minu köök on parim: Kokka-misduell 18.45 Seitsmesed uudised 19.55 Me armasta-me Eestit 21.30 Doktor Silva: Annika välja ajamine. Annika kardab Heimari vaimu ja näeb kõikjal tonte 22.30 Võimalik vaid Venemaal 23.00 Mf Üks vana hea orgia 01.05 Mf Ree-de 13 03.00 Kaunitar ja koletis: Taaskohtumine 03.50 Doktor Silva: Annika välja ajamine* 04.35 Seitsmesed uudised 05.40 Sūdameasi	06.30 Kirgede torm 07.25 Käsna-Kalle Kantpüks 07.50 Kung fu panda 08.15 Littlest Pet Shopi väikesed lemmikud 08.40 Multiilm Käsna-Kalle Kantpüks 09.00 Simpsonid: Ohtlik mäng 10.00 Hardi köök 10.30 Tule mulle naiseks 11.00 Nurgakivi 11.30 Nais-tesaade. Tutvustame uut pril-limoodi, külastame põnevate söögikohta 12.00 Kättemak-sukontor: Unetus 13.05 Eesti selgeltägiagite tuleproov 14.35 Evelin 15.40 Midsome-ri mõrvad
--	---	--

Head kinnisvara-pakkumised Raplamaal

Müüa renoveeritud korter Rapla linnas. Korteri on köök avatud elutupa, 2 magamistuba, esik, wc/duširuum. Korter asub esimesel korrusel. Alustatud korterelamu renoveerimisega. Hind **40 000 eurot**.

Aili Avent
513 9262

Müüa rohelises ja rahulikus Ülejõe külas Rapla linna piiril kinnistu koos elamu ja abihoonetega. Kinnistu pindala **1921 m²**. Elamu on ehitatud 2008. a. Hind **140 000 eurot**.

Ljubov Kudrjartseva
525 9023

Müüa valgusküllane ja avar 3-toaline rõduga korter Kehtnas. Korter on heas seisukorras ja väga hea planeeringuga. Hind **13 900 eurot**.

Ljubov Kudrjartseva
525 9023

Rappeli keskus, Tallinna mnt 4, Rapla
☎ +372 482 1408 ✉ rapla@pindi.ee

Sinu heaks loodud!

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraiutud kinnistuid

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

Äntu Linnukasvatus müüb teisipäeval, 4. oktoobril mitmevärvilisi Dominant, oktoobris munemist alustavaid noorkanu ja ettetellijatele aasta munenud kanu järgmistes Raplamaa bussipeatustes:

7.30 Eidapere, 7.45 Lokuta, 8 Järvakandi, 8.30 Valgu, 9 Päärdu, 9.15 Kivi-Vigala, 9.30 Vana-Vigala, 9.45 Paeküla, 10 Märjamaa, 10.30 Vaimõisa, 10.45 Varbola, 11 Ohukotsu, 11.15 Kodila, 11.30 Rabivere, 11.45 Hageri, 12 Kohila turg, 12.15 Lohu, 12.30 Hagudi, 12.45 Juuru, 13 Kaiu, 13.15 Inglise, 13.30 Rapla turg, 13.45 Kaerepere, 14 Keava, 14.15 Kehtna, 14.30 Lelle, 14.45 Käru.
Info tel 327 0206, 5664 3112, ringil: 5664 3113 kodulehel www.antumois.ee

Ostame metsamaterjali, raieõigust ja metsakinnistuid.

Tel 514 8238, 523 7944, 503 8777
e-mail: eesti@mitsagroup.com

Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS

Alu Rahvaõpistus toimuvad 2016. aasta II poolaastal järgmised kursused:

Arvutialane individuaalkoolitus	aeg kokkuleppel	tunni hind 30 €
Sotsiaalhoidaja	320 h 11.10.-22.11	1280 €
Täiskasvanu tugisiku koolitus	16 h 15.11.-21.11	150 €
Töötaja läbipõlemise sündroom	16 h 08.11.-11.11	50 €
Lapsehoidja	240 h 07.10.-25.11	1200 €
Lapse tugisiku koolitus	16 h 03.11.-07.11	150 €
Erivajadustega laps	16 h 08.11.-11.11	150 €
Raamatupidamine algajatele	60 h 03.10.-14.10	360 €
Raamatupidamine edasijõudnutele	60 h 24.10.-04.11	360 €

Koolituste sisuga saate tutvuda kodulehel: www.alurahvaopistu.ee
Registreerimine tel 5374 7905; e-post: alu.rahvaopistu@mail.ee

Raplamaa Hommik!

Kohalikud uudised, ilm horoskoop, värsked ajalehed ja palju muud põnevat!

Igal tööpäeval
7:30 - 10:00

Raplamaal
91,3 MHz
www.treraadio.ee

sügispaakkumine!

PVC AKNAD - 62%

Rapla Viljandi mnt.19

Amves ☎ 489 7306

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÕHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm, ka võrkhotis). Müüme ka PUIDUBRIKETTI.

Hinnad soodsad! Tel 516 6305

KESKKONNAAMET

PILKUSE MAASTIKUKAITSEALA KAITSE-EESKIRJA MUUTMINE

Keskkonnaministri 19. septembri 2016. a käskkirjaga nr 902 on algatatud määruse „Pilkuse maastikukaitseala kaitse-eeskiri” muutmise menetlus, mida viib läbi Keskonnaamet.

Kaitse-eeskirja eelnõu, seletuskirja ja kaardiga on võimalik tutvuda avaliku väljapaneku ajal Keskonnaameti Türi kontoris (Wiedemanni 13, Türi) ja Rapla kontoris (Tallinna mnt 14, Rapla) ning Vigala vallavalitsuses ajavahemikus **03.10.2016 – 23.10.2016**. Materjalidega saab tutvuda ka Keskonnaameti veebilehel <http://www.keskkonnaamet.ee>.

Ootame põhjendatud ettepanekuid ning kutsume aktiivselt osalema avalikustatud kaitse-eeskirja menetluses. Eesti loodusväärtuste kaitse on tagatud heas koostöös maaomanike ja huvigruppidega ning Teie panus on meile oluline.

Parandusettepanekud ja vastuväited Pilkuse maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu kohta palume esitada kirjalikult Keskonnaametile (kristi.pai@keskkonnaamet.ee või Wiedemanni 13, 72213 Türi) hiljemalt **23.10.2016**.

Ühtlasi teeme looduskaitse seaduse § 9 lg 4 p 3 alusel ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta. Vastava ettepanekuta avalikku arutelu ei korraldata. Kui nimetatud tähtjaks ei ole määruse eelnõu kohta parandusettepanekuid või vastuväiteid esitatud, arvestame, et vastuväited puuduvad. Peale avalikustamist esitatakse eelnõu orienteeruvalt 2017. aasta kevadel ministeeriumite vahelisele kooskõlastamisele. Määrus jõustub eeldatavasti 2017. aasta suvel.

Lisainfo: Kristi Pai, 384 8681, kristi.pai@keskkonnaamet.ee

AS Gadox proteesimeistri
Guido Amuri vastuvõetud
RAPLAMA HAIGLA SA KABINET 18
29. SEPTEMBER kella 10-12

Vastu võtab Guido Amur
eelneva registreerimisega
tel 650 1322
Kaasa võtta: abivahendi kaart, arsti saatekiri, pass, pensionitunnistus

AS Gadox, Türi 10c, Tallinn,
tel 650 1322
✉ info@gadox.ee • www.gadox.ee

OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveoteenust.
- kase küttepindu ja kase kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

- Ostame **METSAKINNISTUID**, ka raiutud ja hüpoteegiga
 - Ostame **PÖLLUMAAD**
- Küsi hinda! Teeme pakkumise!
- Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

Raplamaa tootjate ühine kauplus on avatud

T-R kella 10-17.30 ja L kella 10-14

(esmaspäeval, pühapäeval ja riiklikel pühadel suletud)
Hariduse 3, Konsumi kõrval. Talupoega ühest uksest

Tel 5788 0357,
e-post: raplamaatoode@gmail.com

Koduleht: www.raplamaatoode.ee

Ootame endaga liituma ka uusi tootjaid.

Eelstage Raplamaist!

Ühe nädala said tüdrukud veeta turistidena. Käidi New Yorgis ja Washingtonis. Siin vaade New Yorgile.

Koostööd tehti kohaliku pesapallitiimiga. Esiplaanil Emily (paremal) ja Caroly (vasakul).

RVG tüdrukud õppisid USA-s ettevõtlust

Mariliis Vest

Rapla Vesiroosi gümnaasiumi abituriendid Caroly Nisu ja Emily Aalde veetsid suvevaheaega eakaaslastega võrreldes teisiti. Neli nädalat õppisid nad Ameerika Ühendriikides ettevõtlust.

11. juulil lendasid Caroly ja Emily Tallinna lennujaamast esmalt Frankfurti, sealt juba teise lennukiga Bostoni poole. See oli tüdrukutele esimene kord viibida Ameerika Ühendriikides. USA-sse viis neid Balti-Ameerika Vabaduse Fond, mis eelmisel õppeaastal pakkus 11. klassi lõpetanutele võimalust minna kuuks ajaks ennast ettevõtluse alal Ühendriikidesse harima. Tüdrukud otsustasid võimalusest kinni haarata. Tagasi Eestisse jõudsid nad 6. augustil.

Kolmest Balti riigist kandideeris programmi kokku 880 õpilast. Kandideerimiseks tuli saata hobisid ja tegevusi tutvustav ingliskeelne avaldus, õpitulemused ja soovituskirjad. Nii Eestist, Lätist kui ka Leedust valiti esmalt välja kolmkümmend kandidaati, kes pääsesid ingliskeelsele intervjuule. Kolmekümnest selekteeriti igas riigis välja 12-13 õpilast, kes projekti pääsesid. Eestlasi käis Ühendriikides kokku kolmteist, nende hulgas siis ka meie kaks tüdrukut.

Maine'i osariik, Portland

Tüdrukute peatuspaigaks sai ülikoolilinnak Portlandis Maine'i osariigis. Southern Maine Community College'i linnakus olid

ühikatoad, õppeklassid, sööklad – kõik eluks vajalik. Seal veedetigi kokku kolm nädalat. Kogu see aeg oli Emily sõnul täidetud tihe- ja programmiga. Esmaspäevast reedeni osaleti õppetegevuses, töötades hommikuti kaks-kolm tundi teoreetiliste teemadega ning pärastlõunal praktiliste projektidega. Need hõlmasid linna vahel uuringute tegemist ja informatsiooni kogumist.

Kogu õppetöö oli seotud ettevõtlusega, millest mõlemad tüdrukud huvitatud on. Neile tutvustati tänapäevast ärimudelit, õpetati, kuidas luua oma ettevõtte, kuidas leida ideid ning kuidas neid reaalsuseks muuta. Ameerikast võtsidki nad enda sõnul kaasa teadmised, kuidas ettevõtlusega algust teha, mis tuleks läbi mõelda ning kuidas see enda kasuks tööle panna.

Ameerika meeldis tüdrukutele nii väga, et koduigatsust ei tekkinud äraoldud aja jooksul kordagi. Caroly selgitas, et ega nad elanud ka päris tüüpilist ameeriklase elu. Neil oli ikkagi kindel päevaplaan, korraldatud toitlustus ja piiratud vaba aeg.

„Meil oli seal hea elu. Lihtsalt elasime ja nautisime. Seda igatseks igäüks, ma arvan,“ ütles ta naerdes. Vaba elu said nad

nautida viimasel nädalal. Siis käidi turistidena New Yorgis ja Washingtonis.

Projektid

Praktilise töö käigus tuli tüdrukutel koostada kaks projekti. Esimeses tehti koostööd kohaliku pesapallitiimiga, keda turustati. Teisena valmisid rahvusvahelises gruppides kolm projekti suveniiride, toitlustuse ja rõivaste valdkonnas. Iga rühm pidi välja tulema oma tootega, mis oleks uus ning seotud Portlandiga. Caroly töötas suveniiride, Emily toitlustuse grupis.

Kuna Portlandi taimeks on mustikas, loodi suveniiritiimis lastele inkubaatorid, kus nad said kasvatada väikest taime. Toitlustuse grupp tuli ideele välja anda uus kohalike farmide toorainel põhinev koeratoit, sest linnas on väga palju koeri.

Caroly ja Emily rääkisid, et enne kohalejõudmist hoiatati neid kultuurišoki eest, kuid pigem tundsid nad kultuurišokki siis, kui Eestisse tagasi tulid. Sellest, et kuu aega suvevaheajast n-ö õpiti, neil kahju ei ole, sest teema ja väljakutse oli nende jaoks pigem just huvitav.

Caroly sõnul andis reis talle juurde enesekindlust, sotsiaalseid oskusi ja võime olla avatum inimene. „Väga suur mugavustsoonist väljaminek oli,“ ütles ta. Caroly ainus hirm oli, et ta ei leia USA-st endale õigeid inimesi, kellega suhelda, Emily oli aga pelglik toidu suhtes. Mõlemad tunnistasid, et need hirmud olid alusetud.

Õppetöö käis rahvusvahelises seltskonnas. Balti riikidest oli USA-s 40 õpilast.

Emily suurlinna tulesid nautimas.

Fotod: erakogu

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084
faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee,
kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson. **Tegevtoimetaja:** Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2139), Mariliis Vest (489 2137), Stina Andok, Helerin Värönen, Haldi Ellam, Katri Reinsalu

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138). **Kujundaja:** Ulvi Blande (489 2138).
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)

Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). **Reklaamijuht:** Kadri Paju (489 2131)
Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetuse võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17. Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. **Trükk AS Printall.** Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eal.lee või tel 646 3363